

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 13

ASIA: _____

Varsovassa olevan lähetystön raportti n:o 1.

Ministeri Edman

19/1 1977

V A R S O V A S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 1.

Varsova ssa 19 p:nä tammi kuuta 1937.

2 / 157 Pel: 8 27.

21/1.37

Asia: Puolan siirtomaavaati-
mukset.

5 C13

Esiintyessään äskettäin sejmin ulkoasiainvaliokunnassa ministeri BECK viittasi siihen, että hän oli Kansainliitossa kosketellut Puolan siirtomaakysymystä. "Kysymyksiä on", sanoi hän, "kaksi puolta: ensiksikin muuttomaiden turvaaminen maamme nopeasti lisääntyvälle väestölle, ja toiseksi mahdollisuuden tarjoaminen Puolalle päästä raaka-ainelähteille."

Viime syksynä BECK Kansainliitossa ensi kerran painosti, että Puolalle olisi varattava mahdollisuus voida siirtää osa väestöstään vuosittain muualle. Samassa tilaisuudessa hän viittasi Englannin ulkoministerin HOAREN lausuntoon raaka-aineiden oikeudenmukaisemman jaon suotavuudesta.

Kauppaministerin apulainen ROSE on myöskin kosketellut asiaa Genèvessä. Hän huomautti, "ettei ole asianmukaista, että sellaiset laitokset kuin Kansainliitto ja sen työtoimisto ainoastaan teoreettisesti käsittelevät emigratioproblemia ryhtymättä siihen konkreettisella tavalla koettamalla ratkaista kysymystä väestön siirtymisestä niistä maista, joissa on liikaväestöä, sellaisiin, joiden väkiluku ei ole riittävä. Tämä todellakin kansainvälinen

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi _____ ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

problemi täytyy tulla konkreettisella tavalla ratkaistuksi."

Tämä kysymys on käynyt viime aikoina yhä aktuaalisemmaksi Puolassa. Sanomalehdet palaavat vähän väliä asiaan. Katson sen vuoksi olevan syytä lähemmin valaista sitä Puolan kannalta.

Mitä ensinnäkin tulee raaka-aineita koskevaan kysymykseen, perustelee puolivirallinen *Gazeta Polska* Puolan vaatimusta "päästä raaka-ainelähteille" seuraavilla syillä, esittäen ponnet

1/ Raaka-aineiden tuonti Puolaan lisääntyy vuosittain, ja on viimeisten vuosien aikana ollut enemmän kuin 50% koko tuonnista.

2/ Afrikan merkitys Puolan tuontimaana on suunnattomasti kasvanut, ollen tuonti sieltä nykyään enemmän kuin kaksi kertaa suurempi kuin vuonna 1929. Useimmat Puolan tarvitsemat raaka-aineet voidaan saada Afrikasta.

3/ Siirtomaista tuotujen raaka-aineiden tuonnin kasvaminen samoinkuin Afrikan maanosan osallisuus tässä tuonnissa on "lohduttava ilmiö". "Ulkomaankauppa, joka on sidottu määrättyihin alueisiin, voi johtaa raaka-ainealueiden taloudelliseen ja poliittiseen riippuvaisuuteen Puolasta".

4/ Paitsi Afrikaa käyvät Puolan suhteet Etelä-Amerikan maihin yhä merkittävimäksi. Nämä maat ovat Puolalle sitäkin tärkeämpiä kun emigratio Puolasta pääasiallisesti suuntautuu niihin. Puolan siirtomaapolitiikan tehtävänä on koettaa suunnata tätä emigratiota siten, että maastamuuttavat voivat tulla Puolalle tärkeiden raaka-aineiden tuottajiksi.

5/ Puolalaisille annettavan alueen on oltava sellaisen, että siinä voidaan tuottaa Puolan tarvitsemia raaka-aineita, jotta se täten voi täydentää Puolan taloutta.

6/ Päämääränä tulee olla, että Puolaan tuotavat raaka-aineet ovat puolalaisen viljelijän ja emigrantin tuottamia.

Siirtomaakysymyksen toinen puoli on emigratio. Esitän seuraavassa ne syyt, jotka Puolan hallituksen ja yleisen mielipiteen mielestä antavat Puolalle oikeuden vaatia puolalaisille oikeutta ja mahdollisuutta siirtyä muualle.

Puolan nykyiset taloudelliset vaikeudet voidaan ratkaista ainoastaan "dynaamisesti", siten että liikaväestöllä on mahdollisuus päästä muualle. Työttömien lukumäärä on niin suuri, ettei niille voida hankkia työmahdollisuuksia omassa maassa. Puolan väkiluku kasvaa sitäpaitsi vuosittain 400 à 500.000 hengellä. Viimeisenä vuosikymmenenä oli väestön lisäys Puolassa suurempi kuin Chilen koko väkiluku, mikä maa on kaksi kertaa suurempi kuin Puola. Itsenäisyyden saavuttamisen jälkeen on väestö kasvanut 7 miljoonalla hengellä.

Seurauksena nykyisistä vaikeista taloudellisista oloista ja sitä seuranneesta työttömyydestä on syntyväisyyden vähentyminen. Vuonna 1930 oli syntyneiden lukumäärä 17 jokaista tuhatta henkeä kohti, v. 1935 ainoastaan 12 tuhatta kohden. Puolustusministeriön lehti *P o l s k a Z b r o j n a* huomauttaa tämän johdosta, että tällainen asiantila muodostuu poliittisesti vaaralliseksi, sillä Puola on kahden mahtavan valtakunnan välillä, joiden väestö lisääntyy. STALINin eräässä puheessaan antaman ilmoituksen mukaan on syntyneiden lukumäärä Venäjällä vuosittain 3 miljoonaa. Kymmenessä vuodessa on Venäjän väkiluku 200 miljoonaa. Parantuneet taloudelliset olot Saksassa samoin kuin kansallissosialistien politiikka yleensä ovat vaikuttaneet, että syntyväisyys, joka v. 1933 oli 233.000, jo v. 1934 oli 472.000 ja v. 1935 465.000 henkeä. Väestön tiheys Puolassa on keskimäärin 82 henkeä

km² kohden, siis suurempi kuin Italiassakin. Jos kansa ei saa lisääntyä normaalisesti, vaikuttaa tämä haitallisesti sen terveydentilaan yleensä eikä se voi säilyä elinvoimaisena.

Emigratiossa on juutalaiskysymykselläkin tärkeä osansa. Puolan 34 miljoonasta asukkaasta on 3.600.000 juutalaista. Viimemainitut harjoittavat etupäässä kauppaa ja välitystoimintaa. Kaupan organisoituessa ja välitystoiminnan tullessa tarpeettomaksi käy heidän toimeentulonsa vaikeammaksi. Puolalaiset ryhtyvät sitäpaitsi itse vuosi vuodelta yhä enemmän harjoittamaan elinkeinoja, joita yksinomaan juutalaiset ennen harjoittivat. Antisemiittinen liike on viimeisten vuosien kuluessa yhä enemmän vahvistunut. Tämän liikkeen näkyvänä ilmauksena ovat alituiset rettelöt yliopistoissa, joissa ylioppilaat m.m. vaativat erikoiden "ghettopenkkien" järjestämistä juutalaisia varten y.m. Juutalaisilla on Puolassa niin suuri valta taloudellisella alalla, että se varmaankin herättäisi tyytymättömyyttä jokaisessa maassa. Niin on esim. noin 75% teollisuudesta, pankeista ja kaupunkien kiinteistöistä heidän hallussaan.

On sanottava, että puolalaiset viranomaiset koettavat estää antisemiittistä liikettä saamasta liian räikeitä muotoja. Niin esim. suljetaan yliopistot usein joksikin aikaa niissä sattuneiden mellakoiden jälkeen. Joka tapauksessa pitää Puolan hallituksen välttämättömänä, että 80.000 juutalaista vuosittain siirtyy muualle.

Sen mukaan, mitä Puolan ulkoasiainministeriössä on minulle sanottu, p i d e t ä ä n v ä l t t ä m ä t t ö m ä n ä, e t t ä v ä h i n t ä i n 250.000 h e n k e ä j o k a v u o s i o n t i l a i s u u d e s s a m u u t t a m a a n m a a s t a.

Saksan ja erittäinkin Italian yleinen mielipide suhtautuu -

osaksi poliittisistakin syistä - ymmärtämyksellä Puolan vaatimukseen. *La Tribuna* kirjoittaa, että "ainoastaan siirtomaat voivat tehdä Puolasta todellisen suurvallan ... Puola tarvitsee siirtomaita, ennen kaikkea taloudellisista syistä."

Ambrosiano lausuu: "Puolan osanotto maailmankauppaan on erittäin rajoitettu, ja kehittyä vasta kun se on saanut siirtomaita, jotka antavat sille teollisuuden tarvitsemat raaka-aineet". *La Gazetta del Popolo* kirjoittaa, että Euroopassa on alkanut siirtomaiden saamista tarkoittavan taistelun ajanjakso ja että Puola ei tule puuttumaan taistelevien riveistä. *Il Tevere* on sitä mieltä, että Italian ja Abessinian välinen konflikti on aiheuttanut Puolassakin propagandan siirtomaiden saamiseksi.

Viimemainittu arvelu on oikea - mutta ainoastaan osaksi. Italian ja Abessinian sota oli yhtenä syynä, toisena Englannin ulkoasiainministerin HOAREN Genèvessä pitämä puhe, jossa hän lausui, että kysymys raaka-aineista on otettava tarkistelun alaiseksi. Puolassa oli tosin jo ennenkin joskus näkynyt sanomalehtien kirjoituksia siirtomaakysymyksestä, mutta vasta viime aikoina hallitus on ruvennut innokkaasti ajamaan asiaa. Niinkuin muistetaan on BECK esittänyt, että mandaattikomiteaa laajennettaisiin. Kaikkialla lienee ymmärretty, ettei tätä ehdotusta ole tehty ilman määrättyä tarkoitusta.

Miten Puolassa ajatellaan kysymystä toteutettavaksi? Maan enimmin levinnyt lehti "Illustrowany Kurjer Godzienny" kirjoittaa asiaa käsittelevässä kirjoituksessaan: "Me emme tarvitse hallinto-oikeutta eikä suvereniteettia. Sisältö on meille tärkeämpi kuin muoto. Monimutkaisen problemin ratkaisu voisi tapahtua sitenkin, että puolalainen emigratio suunnattaisiin johonkin meille

käytettäväksemme annettavaan alueeseen, ja että alueen puolalaisille asukkaille vakuutettaisiin määrätyt oikeudet ja taloudelliset edut. Tällainen ratkaisu on reaalisten mahdollisuuksien rajojen sisäpuolella, sitäkin suuremmalla syyllä kun on niin paljon maata, jota eivät varsinaiset omistajat käytä. Toiselta puolen luulisi tällaisen ratkaisun olevan suotavankin, sillä jokainenhan ymmärtänee miten vaaralliseksi voi käydä tulevaisuudessa se, että suurta, voimakasta kansaa estetään saamasta paikkaansa auringossa, johon sillä on kieltämätön oikeus sekä väkilukunsa että sen osan perusteella, jota se näyttelee maailmassa."

Ministeri:

W. J. L. L. L.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C/10

ASIA:

Tansorassa olevan lähetystön raportti n:o 2.

Ministeri Fdman

25/1 1937.

Varsova - SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 93/30

Varsova - SSA 25 P:NÄ tammi-- KUUTA 19 37.

VIITTAUS: ..... N

P:NÄ ..... KUUTA 19 ..... P:TTY ..... n:o .....

VIITTAUS: ..... D. U. M. ..... / ..... 19 .....

3 / 157 Val. 3 37.	
28/1-37	-i
5	C13

Ulkoasiainministeriö - LLE

ASIA: Lähetystön raportti n:o 2.

Allekirjoittanut lähettää oheisena kunnioit-
 taen Ministeriölle raporttinsa n:o 2 : "Ulkoministeri
Holstin käynti Moskovassa" / siv. 1 - 3 / kahdeksanatois-
 ta kappaleena.

V. J. Holman

V a r s o v a - SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 2.

Varsova-ssa 25 p:nä tammi-kuuta 1937.

3 / 157 Sal. D 37.

Asia: Ulkoministeri Holstin
käynti Moskovassa.

2871-37	23	
	OSASTO	
5	C13	

Kun sekä Puolan ulkoasiainministeriössä että diplomaattikunnassa on osotettu mielenkiintoa ministeri HOLSTIN käyntiä kohtaan Moskovassa, katson olevan syytä lyhyesti kosketella sitä.

Helsingissä ollessani näytti Ministeriössä olleen vallalla käsitys, että vierailusta olisi ensin kirjoitettu puolalaisissa lehdissä, joista tieto sitten olisi joutunut Helsinkiin. Tämä käsitys ei ole oikea. Puolalaisissa lehdissä ei ole sanallakaan mainittu asiasta ennenkuin siitä kirjoitettiin Helsingin lehdissä.

Täkäläiset lehdet ovat sisältäneet sähkösanomatietoja suomalaisten lehtien lausunnoista - sekä niiden, jotka ovat puoltaneet käyntiä että niiden, jotka ovat sitä vastustaneet - mutta ovat pidättäytyneet omista lausunnoista.

Varsovaan palattuani kävin heti ministeri BECKIN luona ja selitin hänelle ne syyt, jotka puhuivat matkan puolesta. BECK sanoi täysin ymmärtävänsä, että halusimme parantaa suhteitamme Venäjään. "Pääasia on, että jokainen valtio koettaa elää sovussa naapuriensa kanssa". "Toiselta puolen on tärkeää", lausui hän, "että Venäjän kanssa nonagressiosopimuksen

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.

Ei ulkomaedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

solmineet valtiot eivät salli Venäjää ilman huomautusta niiden kaikkien puolelta lausua uhkauksiaan jotain niitä vastaanⁿ. Kun ZDANOV lausui uhkauksensa, antoi hän senvuoksi G a z e t a P o l s k a n heti tarttua asiaan.

Niinkuin muistettaneen julkaisi lehti kirjoituksen, jossa huomautettiin, että ZDANOVIN sanat herättivät paheksu-
mista ja ihmettelyä koska ne kohdistuivat valtioihin joiden politiikka ei antanut aihetta epäilyksiin. Nämä valtiothan ovat solmineet nonagressiosopimuksen Venäjän kanssa ja noudattaneet sen hengen mukaista politiikkaa. Puhetta haluttai-
siin sen vuoksi pitää edesvastuuttoman henkilöm mielenilmaisu-
na. Jos se sitävastoin osottaa muuttunutta suhtautumista nonagressiosopimuksen allekirjoittajiin, pakottaisi se muitakin allekirjoittajia harkitsemaan näin syntyneitä uutta tilan-
netta.

Käytin tilaisuutta hyväkseni ja sanoin BECKille, että artikkeli oli herättänyt tyytyväisyyttä Suomen ulkoasiainmi-
nisteriössä ja katsottiin, että siinä oli juuri sanottu se, mitä tässä tapauksessa oli sanottava./ Tiedän, että Viron ja Latvian tšekäläiset lähettiläät ovat hallitustensa kehotukses-
ta esittäneet BECKille kiitoksensa./ BECK tuntui tyytyväisel-
tä sanojeni johdosta.

Sen johdosta, että Suomessa tunnuttiin arvelevan, ettei Varsovassa oltaisi aivan tyytyväisiä matkan johdosta, on minun sanottava, etten huomannut BECKISTA mitään tällaista. Hän muistutti päinvastoin siitä, että hän itsekin pari vuotta sitten oli käynyt Moskovassa.

Ollessani äskettäin itäisen osaston päällikön KOBY-
LANSKIn luona, sanoi tämä, että hänestä tuntui odottamattomal-

ta, että ministeri HOLSTI suunnittelee Moskovan lähtöä juuri ennen presidentin vaalia. "Eikö olisi ollut luonnollisempaa ja samalla tarkoituksenmukaisempaa, että käynti tapahtuisi vasta sen jälkeen kun uusi presidentti oli valittu? "

Vastasin, ettei Suomessa kiinnitetty tähän seikkaan erikoista huomiota, koska ulkopolitiikkamme joka tapauksessa pysyy samana. Presidenttikandidaattien käsitykset eroavat toisistaan ainoastaan sisäisissä kysymyksissä, mutta mitä ulkopolitiikkaan tulee, ovat he kaikki sen politiikan kannalla, jonka Suomen Eduskuntakin on hyväksynyt.

Useimmat diplomaattikunnan jäsenet ovat keskustelleet ministeri Holstin matkasta kanssani. Jotkut ovat käyneet luonanikin tämän asian vuoksi, mikä puolestaan osottaa että suunniteltu käynti on herättänyt suurta huomiota maamme rajojen ulkopuolellakin. Samalla kun olen huomauttanut puolueettomasta politiikastamme ja halustamme ylläpitää hyviä suhteita kaikkiin naapureihimme, olen myöskin lausunut, ettei matka ole minäkään todistuksena jostain "uudesta orientautumisesta" niinkuin eräissä ulkomaalaisissa lehdissä on väitetty.

Ollessani Suomesta palattuani Venäjän ambassadöörin DAVTIANin uuden rouvan teekutsuilla, DAVTIAN kysyi minulta oliko totta, että ministeri HOLSTI käy Moskovassa, Kaikesta päättäen hän ei ollut saanut asiasta mitään informatioita Moskovasta.

V. J. Lohman

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 13

ASIA:

Varsovaissa olevan lähetystön raportti n:o 3.

Ministeri Edman

28/1 1937.

V A R S O V A - S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

KIRJELMÄ n:o 103/32.

Varsova - SSA 28 P:ÄÄ tammi- KUUTA 19 37.

VIITTAUS: _____ N

P:ÄÄ _____ KUUTA 19 _____ P:TTY _____ n:o _____

VIITTAUS: _____ D. U. M. _____ 19 _____

ULKOASIAINMINISTERIÖ	
4	15526. 27.
1/2-27.	
5	113

Ulkoasiainministeriö - LLE

ASIA: Lähetystön raportti n:o 3.

Lähetystö toimittaa oheisena kunnioittaen Ministeriölle ministeri Idman'in raportin n:o 3: "Puolan ja Liettuan väliset suhteet" /siv. 1 - 3 / kahdeksanatoista kappaaleena.

Ministeri:

Idman

V A R S O V A - S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 3.

Varsova- ssa 28 p:nä tammi- kuuta 19 37.

4 150 Sal. 37.

Asia: Puolan ja Liettuan väliset
suhteet.

4/2-37.

5 C13

Joku aika sitten lähettämässäni tiedoituksessa olen kosketellut Puolan ja Liettuan välejä sekä selostanut Puolan suhtautumista Baltian liittoon. 1/

Niinkuin suomalaisissakin lehdissä on kerrottu, on Puolan ja Liettuan rajalla äskettäin tapahtunut rajaselkkaus. Liettualaiset väittävät, että puolalaiset sotilaat olivat vieneet rajapyykin Liettuan alueelle. Puolalaisten lehtien mukaan olisi tapahtuman kulku sitävastoin ollut seuraava.

Swięciany'n kylässä olevat liettualaiset rajasotilaat kaa-toivat tämän kuun 13 päivänä neljännen kerran rajalla olevan rajapyykin. Kun puolalainen patrulli ryhtyi nostamaan sitä pystyyn, ammuttiin sitä. Puolalaiset rajaviranomaiset ovat ilmoittaneet asiasta liettualaiselle starostolle, mutta tältä ei ole saatu mitään vastausta, mikä seikka puolalaisten mielestä vahvistaa olettamusta, että tässä on kysymys tahallisesta provokatiosta.

Tällaisessa tapauksessa on tietysti vaikea varmuudella sanoa, miten asian laita oikeastaan on. Puolan ja Liettuan välit ovat joka tapauksessa tällä hetkellä kärajistyneempiä kuin pitkään aikaan.

1/ Vert. rap. n:o 53, 17/12 1936.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Selostan tässä erästä W a r s z a w s k i D z i e n n i k N a r o d o w y' s s a ollutta kirjoitusta: "Liettua - Moskovon kätyrinä." Lehti väittää saaneensa Rigasta tietoja, että Liettua koettaa käyttää hyväkseen komplisoitua kansainvälistä tilannetta harjoittaakseen yhteisymmärryksessä Neuvosto-Venäjän kanssa aktiivisempaa puolalaisvastaista politiikkaa. Eräissä ulkomaalaisissa lehdissä - niinkuin esim. Morning Post'issa - on myöskin Rigasta saatujen tietojen perusteella kerrottu, että Liettua haluaisi avonaista konfliktia Puolan kanssa, voidakseen Venäjän avulla saada haltuunsa Vilnon. Lehti sanoo ei kuitenkaan uskovansa, että Liettua todellakin haluaisi antautua tällaiseen seikkailuun. Siitä huolimatta ei voida kieltää, etteikö Liettua nykyään olisi venäläisen politiikan kätyrinä koettaen provosoida Puolaa. Paraimpana todistuksena tästä on puolalaisten johdonmukainen vainoaminen Liettuassa. Täten koetetaan pitää rautaa kuumana, ja ylläpitää levottomuutta Itä-Europassa. Vakava puolalais - liettualainen konflikti herättäisi luultavasti Saksankin mielenkiintoa. Venäjän välittömästä läheisyydestä johtuu, että sekin arvattavasti interveneeraisi. Kuka tietäisi eikö Puolan ja Liettuan välien varomattomasta kärjistämisestä olisi seurauksena, että Liettua joutuisi bolshevisoiduksi Katalonian tavoin. On ilman muuta selvä miten tämä vaikuttaisi Puolan ja Saksankin politiikkaan, joka viimeainittu maa täten ensi kerran joutuisi kommunistisen maan naapuriksi. Seurauksena olisi katastroofi, josta Venäjällä olisi monenlaista hyötyä ilman että se itse panisi mitään vaaralle alttiiksi. Se voisi aina pestä kätensä ja jättää Liettuan oman onnensa nojaan. Vaikeampaa on käsittää, mitä hyötyä Liettualla olisi siitä. Jos konflikti saisi suuremman laajuuden, johtaisi

se joka tapauksessa Liettuan itsenäisyyden häviämiseen. Tässä on kysymys toistaiseksi problemaattisista olettamuksista, mutta elämme aikana, jolloin jokainen päivä tuo mukanaan yllätyksiä, joten tällaisetkin mahdollisuudet on otettava huomioon. Puolan on tarkoin seurattava sitä, mitä Liettuassa tapahtuu, ja oltava valmiina yllätyksien varalta, jotta se heti voisi reagoida. Puola ei voi sallia pitkäaikaisia konflikteja Liettuan kanssa. Tämä on jo mahdotonta senkin vuoksi, että maassa voi sattua vallankumouksellisia liikkeitä, joita 1,400 km. pituisen rajan takana oleva Venäjä tukisi. "Jos Liettuan riippumattomuudesta on tehtävä loppu", lopettaa lehti kirjoituksensa, "on parempi, että sen teemme me eivätkä Venäjä ja Saksa, mikä saattaisi olla mahdollista jos me ratkaisevalla hetkellä epäröimme tarttua asiaan".

"Völkischer Beobachter"issa on myöskin äskettäin ollut kirjoitus, jossa syytetään Liettuaa siitä, että se on kokonaan antautunut Venäjän vaikutuksen alaiseksi. Täältä käsin on vaikea varmuudella sanoa miten asia on. Nykyään ei joka tapauksessa käsittäkseni ole pelättävissä avonaista konfliktia, koska ei millään edellämämainituista neljästä maasta siihen liene halua. Niinkuin äsken sattunut rajakohtaus osottaa, on nykyinen asiointila kuitenkin vaarallinen Itä-Europan rauhalle. Se antaa kysymyksessä oleville valtioille mahdollisuuden saada aikaan konfliktin melkein milloin tahansa.

V. J. L. L. L.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 13

ASIA: _____

Varsovan olevan lähetetyksen raportti n:o 4.

Ministeri Edman

6/2 1937.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Varsovassa, 6 päivänä helmikuuta 1937.

127/43.

9/2-37
Ulkoasiainministeriölle.

G 155 Pol. S 37.

OSASTO

5 C13

Raportti n:o 4.

Allekirjoittanut toimittaa oheisena kunnioittaen
Ulkoasiainministeriölle raporttinsa n:o 4: "Danzigin kysymyk-
sen ratkaisu" /siv. 1 - 4/ seitsemänatoista kappaleena.

W. L. Linn

V A R S O V A S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 4.

Varsova ssa 6 p:nä helmi kuuta 1937.

6/1155 Sal. 3 37.

9/2-37

Asia: Danzigin kysymyksen

ratkaisu.

5 C13

Niinkuin tunnettua, on Danzigin kysymys äskettäin Genève-ssä saanut ratkaisunsa. Päätös oli pääasiassa sellainen, jollaiseksi Puola ja Danzig keskinäisissä neuvotteluissaan sitä olivat suunnitelleet. Olen useissa tiedoituksissani lausunut käsitykseni, ettei Kansainliiton neuvosto voisi pysyä tässä asiassa aikaisemmin omaksumallaan kannalla. Keskusteltuani syyskuussa LESTERIN ja Puolan silloisen Danzigissa olevan edustajan PAPERIN kanssa, tulin vakuutetuksi siitä, että tilanne oli täysin kestävä. LESTER oli tyytymätön Kansainliiton neuvostoon, joka hänen mielestään oli osottautunut "heikoksi ja avuttomaksi". Toiselta puolen ei hänellä itsellään ollut minkäänlaista ohjelmaa, ja tunnusti hän minulle suoraan, ettei hän tietänyt, mitä asiassa olisi tehtävä. PAPER puolestaan antoi minun ymmärtää, ettei Puola ollut tyytyväinen LESTERiin, joka toiminnallaan pakotti sen ryhtymään neuvotteluihin Saksan kanssa Danzigin kysymyksestä, mihin sillä ei ollut vähintäkään halua. Hän arveli myöskin, että Kansainliiton neuvosto olisi kiitollisempi LESTERille, jos tämä olisi ottamatta asiaa esille syyskokouksessa.

Kansainliiton neuvoston perääntymistä voidaan tosin kau-
~~nistella Genévässä hyväksytyillä lauselmilla, mutta tosiasia~~

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

jää, ettei Kansainliiton komissaarin enää ole sekaannuttava vapaakaupungin sisäisiin asioihin, mikäli ne eivät koske tämän ja Puolan välisiä suhteita.

Jos kaikki se, mikä ei ole oleellista, kuoritaan pois, on päätös seuraavan sisältöinen. Samalla kuin todetaan, että Danzigia koskeva statuutti edelleenkin on voimassa ja Kansainliiton edustajan on valvottava sen noudattamista, lausutaan, että Kansainliiton edustajan on käytettävä toimivaltaansa siten, ettei siitä koitu haittaa Danzigin sisäiselle hallinnolle. Hänen on informatioita hankkiessaan nojaututtava senaatin antamiin tietoihin. Puolan hallitus vapaakaupungin hallitusmuodon garantina seuraavtilanteen kehitystä, joten neuvostolla täten on mahdollisuus vakuuttautua siitä, tulevatko Kansainliiton ja Danzigin väliset riitaisuudet ratkaistuksi.

Puolan ulkoministeriössä on minulle huomautettu, että nyt hyväksytyin järjestelyn onnistuminen ja tehokkuus suurella määrällä riippuvat Kansainliiton edustajan persoonasta. Jos hän esim. olisi "toisen internationalen miehiä", voisi olla mahdollista, että tilanne helposti muuttuisi samaksi kuin LESTERinkin aikana. Kun ei kaikkea päättään nykyään ole mitään syytä epäillä, etteikö Kansainliitto valitsisi edustajakseen henkilöä, joka on persona grata sekä Varsovassa että Danzigissa [= Berliini/] tullee kaikki toistaiseksi sujumaan ohjelmamukaisesti. Kansainliiton ja Danzigin välinen konflikti syntyy siis vastaisuudessa ainoastaan silloin kun Puola ja Danzig joutuvat keskenään riitaan. Puola ei siis uuden järjestelyn kautta joudu huonompaan asemaan kuin missä se on ollut tähän asti.

On lausuttu ihmettelyä senjohdosta, että Puola täten tosiasiallisesti on suostunut laajentamaan senaatin valtuuksia ja sallinut vapaakaupungin jossain määrin menettää tähänastista kansainvälistä luonnetta. Näyttää siltä, niinkuin eräät valtiot olisivat viimeiseen asti koettaneet vastustaa uutta järjestelyä. Lehdissä on näkynyt tietoja siitäkin, että Kansainliiton sihteeristö olisi tyytymätön tehtyyn päätökseen.^{1/} Voidaan kuitenkin kysyä minkävuoksi Puolan olisi ruvettava riitelemään Saksan kanssa Danzigin saksalaisista vähemmistöistä - seikasta, joka ei koske lainkaan Puolaa - kun eivät entiset liittolaiset itse ole kyenneet estämään Saksan varustautumista ja Reinin maan miehitystä.

Ei voida myöskään sanoa, että Kansainliitto nyt vasta olisi jättänyt saksalaiset vähemmistöpuolueet oman onnensa nojaan. LESTERhän on itse minulle moittinut neuvostoa siitä, ettei tämä ryhtynyt mihinkään toimenpiteisiin, vaikka ei senaatti kiinnittänyt mitään huomiota hänen muistutuksiinsa. Muilla on siis hyvin vähän syytä moittia Puolaa kun tämä, vihdoinkin tehdäkseen lopun alituisista, niinkuin oli osotautunut, täysin hedelmättömistä riidoista, on pitänyt parempana nykyisen tosiasiallisen tilanteen tunnustamista. Puola on tällöin lähtenyt siitä kieltämättä oikeasta edellytyksestä, että Danzigia koskeva kansainvälinen järjestely on saatettu voimaan P u o l a n vuoksi. Pääasia on siis, että s e n edut ovat turvatut.

Niinkuin lehdet tietävät kertoa, on EDENillä ollut suuria vaikeuksia kun hänen on pitänyt selittää työväenpuolueen edustajille mitä Kansainliiton Danzigia koskeva päätös itse asiassa on sisältänyt. Hän

kieltäytyikin lopuksi tulkitsemasta ja selittämästä sitä ja kehoitti

^{1/} Niinkuin Ministeriö tietää, on esim. "Havas" lähettänyt Suomeenkin sähkösanomia, joissa m.m. on vakuutettu, että Danzig aikoo tämän vuoden kuluessa liittyä Saksaan y.m. Samoin on kaikin tavoin koetettu suurentaa eräitä Puolan ja Danzigin välillä sattuneita riitaisuuksia.

asianomaisia itse tutustumaan tekstiin /I/. Pelkään kuitenkin, ettei tämä tutustuminen - niin monimutkaisesti kun päätös onkin kirjoitettu - tule heitä tyydyttämään.

R o b o t n i k ja juutalaisten omistama K u r j e r W a r s z a w s k i ovat tyytymättömiä päätökseen. Kansallisdemokraattiset lehdet soutavat ja huopaavat. Niiden osittainen tyytymättömyys johtuu sisäisistä taktillisista syistä.

Ministeri:

W. J. Söderman

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 13

ASIA: _____

Varsovassa olevan lähetystön rapatti n:o 5.

Ministeri Fdman

9/2 1927

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Varsovassa 9 päivänä helmikuuta 1937.

N:o 134/44.

Ulkoasiainministeriölle.

7 105 Val. 37.

7/2-37

5 CB

Raportti n:o 5.

Allekirjoittanut toimittaa oheisena kunnioittaen
Ulkoasiainministeriölle raporttinsa n:o 5: "Espanjan
kysymys" /siv. 1 - 2/ seitsemänatoista kappaleena.

W. J. Edman

V A R S O V A S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 5.

7 / 15th Val. : 37.

Varsova ssa 9 p:nä helmi kuuta 19 37.

12/2-37

Asia: Espanjan kysymys.

5 CB

Italian tšekäläinen sotilasasiamies, eversti MARAZZANI, joka on akreditoitu Suomessakin, palasi äskettäin Roomaan tekemältä matkalta. Hän on kertonut minulle otsikkoasiasta m.m. seuraavaa.

Italian sotilaspiireissä vallalla olevan käsityksen mukaan kenraali FRANCO voi ryhtyä varsinaiseen aktiiviseen hyökkäykseen vasta maaliskuun alkupuolella. Roomassa arvellaan, että taistelu Espanjassa kestää vielä vähintään puoli vuotta. Madridin hallituksella ei ole espanjalaisia joukkoja kuin noin 15.000 miestä. Sen käytettävänä olevien kansainvälisien joukkojen lukumäärä on noin 40.000 à 45.000 miestä, etupäässä venäläisiä, ranskalaisia ja italialaisia. Italialaiset ovat pääasiallisesti tehdastyöväkeä, joka on tullut Espanjaan Ranskasta. Kysymykseeni kuinka paljon joukkoja Francolla on, MARAZZANI vastasi, ettei hän tietänyt sitä. Pidän kuitenkin luultavampana, ettei hän ole tahtonut siitä mitään kertoa.

Paitsi sotilashenkilöitä on MARAZZANI matkallaan tavannut m.m. Italian entisen Varsovan suurlähettilään, BASTIANININ, joka joku aika sitten nimitettiin ulkoministerin lähimmäksi mieheksi Roomaan. MARAZZANI mainitsi, että virallisella taholla ollaan

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

sitä mieltä, ettei yhteistoiminta suurvaltain välillä yleisissä rauhan ylläpitämistä tarkoittavissa kysymyksissä ole mahdollinen ennenkuin taistelu Espanjassa on päättynyt.

Ministeri:

V. W. Solman

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 13

ASIA:

Varsovaassa olevan lähetystön raportti n:o 6.

Ministeri Edman

12/2 1937

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 13

ASIA: _____

Varsovassa olevan lähetystön raportti n:o 6.

Ministeri Tolman

12/2 1937

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Varsovassa 12 päivänä helmikuuta 1937.

N:o 140/45.

8 156 Pal. 37.
1/2.37
Ulkoasiainministeriölle.

5 C13

Raportti n:o 6.

Allekirjoittanut toimittaa oheisena kunnioittaen
Ulkoasiainministeriölle raporttinsa n:o 6: "Hitlerin puhe
ja siirtomaakysymys" /siv. 1 - 5/ seitsemänatoista kappaleena.

V. J. Linn

V A R S O V A S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 6.

Varsova ssa 12 p:nä helmi kuuta 1937.

8 158 Pal. 37.

Asia: Hitlerin puhe ja siirto-
maakysymys.

16/2.37

5 C13

Hitlerin puhe on suuresti selventänyt Euroopan poliittista tilannetta. Niidenkin, jotka tähän asti viimeiseen saakka ovat koettaneet ummistaa silmiään todellisluudelta, on nyt myönnettävä, että siirtomaakysymyksen ratkaisu on yleisen turvallisuus-
kysymyksen ehtona ja edellytyksenä. Jos ei Saksan siirtomaavaatimuksiin myönnytä, ei viimeainittua kysymystä voida ratkaista. Englanti on jo kauan seisonut epäröiden tienhaarassa. Sen on nyt tehtävä itselleen selväksi, minkä tien se valitsee. Joko se sopii Saksan kanssa tai se lähenee Venäjää ja jatkaa varustuksiaan valmistuen uuteen sotaan. Kolmatta vaihtoehtoa ei käsittäkseni ole.

Puolassa, niinkuin kaikissa Venäjän naapurimaissa, seurataan luonnollisesti kysymyksen kehitystä mitä suurimmalla mielenkiinnolla. Sodan jälkeen ei ole ollut montaakaan poliittista kysymystä, joka meidän kannaltamme katsoen tärkeydessä olisi ylittänyt tämän.

Hitler mainitsi puheessaan ensimmäisenä Puolan niiden lukuisien luettelemiensa valtioiden joukossa, joiden välit Saksaan ovat hyvät ja totesi, että Puolan itsenäisyys ja merkitys ovat realiteetteja, jotka ovat otettavat huomioon asioita ratkaistaessa. ~~G a z e t a P o l s k a on nyt vasta sisältänyt~~

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalle:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksain.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksain.

vastauksen puheen Puolaa koskevaan kohtaan, mikä johtuu siitä, ettei BECK ole tätä nykyä Varsovassa. Diplomaattipiireissä oölaan vakuutettuja siitä, että BECK on itse kirjoittanut lehden artikkelin tai että se ainakin on laadittu hänen tarkkojen ohjeittensa mukaan. Kirjoituksessa lausutaan, että HITLERin saksalais-puolalaisia koskevien sanojen "merkitys ylittää johtavien valtiomiesten tavalliset selitykset ja kuuluvat ne suurta poliittista merkitystä omaavain tosiseikkain kategoriaan". Näiden sanojen merkitys on sitäkin suurempi kun ne ovat lausutut Saksan kansalle. Puolalle kohdistetut sanat osottavat "kanslerin loogillista ja johdonmukaista kantaa." "Yhdessä Puolan suuren marsalkan kanssa oli hän saksalais-puolalaisten suhteitten uuden kurssin luoja ja hänestä on tullut uuden suunnan puoltaja ja kannattaja oman kansansa keskuudessa. HITLERin Puolalle osottamat ystävälliset sanat kuuluvat niihin, jotka jättävät jälkensä historiaan."

Yhdessä Danzigin kysymyksen äskeisen ratkaisun kanssa osottavat Saksan ja Puolan johtavien miesten lausumat sanat, että nämä maat ovat kyenneet järjestämään suhteensa niin, ettei Itä-Euroopan rauhan niiden välien vuoksi tarvitse tulla häirityksi.

Puolan ulkoministeriössä ei minulta ole salattu, että siellä arvellaan, että Englanti lopulta suostuu luovuttamaan Saksalle tämän entiset siirtomaat. Tämä tuntuu minunkin mielestäni uskottavalta. ^{1/} Venäjän viimeiset tapahtumat osottavat yhä uudestaan miten vaikea Englannin läheneminen tähän maahan on. Lontoossa on toistaiseksi pidetty ovea Venäjään päin kaiken varalta auki. Englantilaiset diplomaatit ovat - ainakin täällä - jo vuoden ajan

1/

Söin eräänä iltana eräässä tšekäläisessä klubissa päivällistä Puolan ent. Pariisin suurlähettilään CHLAPOWSKIn kanssa. Tämä sanoi pitävänä aivan mahdottomana, että Saksan vaatimuksiin suostuttaisiin.

koettaneet saada muita vakuutetuksi siitä, ettei Venäjällä enää ole "bolshevismia", vaan että se oli tulossa "demokraattisemmaksi." "Äskeiset tapahtumat ovat jälleen osottaneet miten vaikeata Lontoossa ja Pariisissa näyttää olevan oppia tuntemaan Venäjää ja venäläisiä tapoja. Useat Ranskan ambassaadin jäsenet eivät yksityisissä keskusteluissa laisinkaan salaa tyytymättömyytään Ranskassa vallitsevasta tietämättömyydestä.

"Mistä teorioista ja aatteista on silloin kysymys", kysyy Puolan ensin levinnyt lehti *Ilustrowany Kurjer Codzienny*, "kun valtion korkeimmat virkojen haltijat asetetaan syytettyjen penkille? Mitä arvoa on ohjelmalausunnoilla, joihin eivät edes usko nekään, jotka ovat olleet niitä laatimassa? Mitä arvoa on selityksillä, joiden sisältö joka hetki vaihtuu ja mitä arvoa totuudella, joka alinomaa muuttuu tilanteen ja konjunktuurien mukaan? Nykyinen taistelu on taistelua elämästä ja kuolemasta eikä suunnista ja aatteista: se on taistelua vallasta. Iivana julman henki on elävänä 20-vuosisadankin Venäjällä. Se ei salli Euroopan hengittää vapaasti."

Voidaan sanoa, että Venäjän tapaukset tulivat HITLERille ikäänkuin tilauksesta. Edullisempaa ajankohtaa tuskin voidaan ajatella.

Englannin vieraisissa maissa olevat edustajat ovat luonnollisesti erittäin pidättyväisiä kysymyksen ollessa siirtomaiden takaisinantamisesta Saksalle. He huomauttavat siitä, että tämä on vaikea ja arkaluontoinen "prestige-kysymys". Kun dominoitteenkin suostumus useissa tapauksissa on välttämätön, on ilman muuta selvää, että kysymys Englannin kannalta on erittäin monimutkainen. En voi täältä käsin arvostella missä määrin Ranskan hallituksen ja johtavien piirien ajatusta vastaavat sen eräiden

täkäläisten diplomaattien lausunnot, että he toivovat, ettei Englanti suostuisi Saksan vaatimukseen. Olen jo kerran eräässä aikaisemmassa tiedoituksessa huomauttanut siitä, miten eristettyjä Englanti ja Ranska itse asiassa ovat tässä kysymyksessä. Olen usein tullut kysyneeksi itseltäni ollaanko esim. Pariisissa tästä täysin selvillä. Ranskan läheisimmät liittolaiset ja ystävätkin^{1/} toivovat siirtomaakysymyksen järjestämistä.

Kun esim. itse Tšehkoslovakian ulkoministerikin on suoraan sanonut minulle olevansa sitä mielipidettä, että Saksan olisi saatava siirtomaansa, ei ole ihmeteltävää, että Puolassa toivotaan tällaista asian ratkaisua. Linaan tähän eräitä kohtia Puolan ranskalaisystävällisimmästä lehdestä, oppositiossa olevasta kansallisdemokraattisesta *Warszawski Dziennik Narodowy*'sta. "HITLERin aktiooni", kirjoittaa se, "on yhtä reallinen kuin Saksan hallituksen kaikki muutkin toimenpiteet. Ei ole vähintäkään syytä luulla, että siitä luovuttaisiin tai että se lykättäisiin. Se on sitäpaitsi aktiooni, jonka edellytykset näyttävät suotuisilta ja lupaavilta. Ensinnäkin vastaa se muidenkin valtioiden pyrkimyksiä. Italia ei sitä vastusta. Venäjän etuja se ei koske. Puolalle antaa se mahdollisuuden vaatia osallistumista raaka-aineisiin y.m. .... Ranska ei välttämättä tarvitse Versaillesin sopimuksessa saamiaan saksalaisia siirtomaita Tagoa ja Kamerunia. Vielä tärkeämpää on kuitenkin se, ettei voida kuvitella, että voitaisiin täydellisesti estää Saksan kansan expansiota. Joitakin mahdollisuuksia on sille avattava. Expansio voi tapahtua kahdella tavalla, joko Euroopan mannermaalla tai muualla. Edellinen mahdollisuus olisi suotavampi Englannille, jälkimäinen toisille, Saksan naapureille ja muille mannermaavalloille. ....

^{1/}

Vrt. Lähetystön raportti n:o 17, 2.IV.1936.

Puolan kannalta katsoen on paljon parempi, että Saksalle annetaan siirtomaita, kuin että sen expansio tapahtuu itään päin Puolan kustannuksella. Puolan yleisen mielipiteen on tehtävä itselleen selväksi asian todellinen laita. Sen on käsitettävä miten edullista meille on, että Saksa pyrkii laajentumaan valtamerien taakse."

Siirtomaakysymyksen ratkaisun jälkeen - mutta vasta sen jälkeen - voidaan ymmärtääkseni toivoa, että yleinen poliittinen tilanne selvenisi ja sodan pelko hälvenisi. Vasta silloin on toiveita saada yleistä turvallisuuttakin koskevat kysymykset ratkaistuiksi. Silloin pääsevät Euroopan valtiot käyttämästä mielettömiä summia varustuksiinsa ja aseistautumiseensa.

Ministeri:

V. J. Linn

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 13

ASIA:

Varsovan seuran lähetysten raportti n:o 7.

Ministeri Tolman

18/2 1957

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Varsovassa, 18 päivänä helmikuuta 1937.

N:o 168/53.

Ulkoasiainministeriölle.

9 156 Pal. 757.

2/2-37		
5	C13	

Raportti n:o 7.

Lähetystö toimittaa oheisena kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle raporttinsa n:o 7: "Ulkoministeri Holstin käynti Moskovassa" /siv. 1 - 3/ seitsemänatoista kappaleena.

Ministeri:

V. G. Linn

V A R S O V A S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 7.

Varsova ssa Tsp:nä helmi kuuta 19 37.

Asia: Ulkoministeri Holstin
käynti Moskovassa. II.

ULKOASIAINMINISTERIÖN
9 156 Pol. 37.
24/2-37
5 C13

Lähetystö kunnioittaen kiinnittää Ministeriön huomiota seuraavaan.

Helmikuun 14 päivän "Hufvudstadsbladetissa" oli seuraava Varsovasta t.k. 13 päivänä lähetetty sähkösanoma:

"Hallitusta lähellä olevissa piireissä on HOLSTIN Moskovan matka herättänyt suurta tyytymättömyyttä. Niinpä huomautetaan, että Suomi on katsonut aiheelliseksi eleen Skandinavian vasemmistohallituksille, ettei luultaisi Suomen suuntauksen olevan yksipuolisen. Puolalainen hallituksen äänenkannattaja "Gazeta Polska" ja eräät muut lehdet julkaisevat Helsingistä lähetetyn selostuksen. Tässä sanotaan, että Suomen yleinen mielipide suhtautuu hyvin epäillen HOLSTIN Moskovan matkaan ja pitää matkaa vallan tarkoituksettomana. Merkinä siitä kuinka harvoja konkreettisia tuloksia se on aikaansaanut, viitataan siihen, että huomenna Pietarin sotilaspiirissä alkavat jättiläissotaharjoitukset. Odotetaanpa m.m., että HOLSTI ei ota osaa seuraavaan hallituksen istuntoon. Puolan hallituksen äänenkannattaja julkaisee tämän uutisen ensimmäisellä sivulla lihavalalla."

Ne puolalaisissa lehdissä olleet sähkö tiedot - omia lausuntoja ei lehdillä ole ollut laisinkaan - joihin tiedoi-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalle:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

tuksessa viitataan, ovat seuraavat:

Gazeta Polska

10/2 1937.

Suomi suhtautuu epäillen ulkoasiainministerinsä

Moskovon vierailuun.

Riga 8.II. - Helsingistä tiedoitetaan: Eivät edes Neuvostoliiton lehtien ystävälliset selostukset eikä ulkoministeri HOLSTIn Moskovassa saama sydämellinen vastaanotto ole pystyneet Helsingin lehdistön ja yleisen mielipiteen epäilevää ja arvostelevaa asennetta tämän vierailun johdosta muuttamaan. Ulkomaisten huomioitsijoiden mielipiteen mukaan suurin osa Suomen yleisestä mielipiteestä pitää Moskovon keskusteluja tarkoituksettomina sekä että, kuten määrävissä piireissä ajatellaan, ministeri HOLSTI ei ole ennen matkaansa saanut mitään valtuuksia, jotka olisivat sallineet ylittää kohteliaisuusvierailun rajat. Tšekäläisissä poliittisissa piireissä puhutaan myös siitä, että tämä vierailu ~~xix~~ voisi vahingoittaa politikoa seuraavassa hallituksenvaihdoksessa, jota odotetaan presidentinvaalien jälkeen. Helsingissä väitetään, että min. HOLSTIn vierailun ainoa tulos voisi olla kummankin valtion välinen gentlemen agreement lehtiasioissa. Tšekäläiset piirit odottavat sen Suomea vastaan suunnatun lehtiyökkäilyn päättymistä, joka jälleen on saavuttanut vakavat mittasuhteet.

Polska Zbrojna.

12/II 1937.

Suuret sotaharjoitukset Puolan rajalla.

Riga 11.II /A T E/ - Moskovasta tiedoitetaan: Ulkomaisten lehti-
miesten keskuudessa kiertelee huhu, että Neuvostoliiton sotilaspiirin
valkovenäläisten joukkojen suuret sotaharjoitukset pidettäisiin kuluvan
vuoden maaliskuun lopulla Valkovenäjän läntisessä osassa. Sotaharjoituk-
siin ottaa osaa kolme vuosiluokkaa erikoisesti palvelukseen kutsuttuja

reservijoukkoja sekä tuhansia lentokoneita.

Gazeta Polska.

13/II 1937.

Suomen ulkoasiainministerin Moskovan vierailun

jälkikaikuja.

Riga 12.II /A T E/ - Helsingistä tiedoitetaan: Ministeri HOLSTIn S.T.T:lle antama haastattelu vahvistaa ulkomaisten huomioitsijoiden mieltäpiteen mukaan sitä käsitystä, ettei Moskovan neuvotteluissa ole saavutettu mitään konkreettisia tuloksia. Ministerin sanojen mukaan voidaan näiden keskustelujen jatkoa odottaa kuluvan vuoden keväällä, kun Moskovan ulkoasiainkomissariaatin edustaja saapuu Helsinkiin. Ministeri HOLSTIn lausumasta, että hänellä on tarkoituksena piakkoin matkustaa Tallinnaan viralliselle vierailulle Viron hallituksen luo, ilmenee, että Suomi tahoo antaa Viron tietää haluttomuutensa ylenmäärin lähentää poliittisia suhteitaan Neuvostoliittoon.

Edelläolevasta käy ilman muuta selville, miten mielivaltaisesti tiedoittaja on käyttänyt lehdissä olleita tietoja. /Riga on ennenkin ollut paikka, josta mielellään tiedoitetaan Suomea koskevia usein tendenssimäisiä uutisia./

Väite, että Puolan hallitusta lähellä olevat piirit olisivat hyvin tyytymättömiä ministeri HOLSTIn Moskovassa käyntiin, ei myöskään ole oikea. Viittaa tässä yhteydessä aikaisemmin lähettämäni tiedoitukseen.

"Uuden Suomen" ja "Helsingin Sanomain" kirjeenvaihtajat käyvät usein Lähetystössä. Kuka on lähettänyt "Hufvudstadsbladetille" edellämainitut väärät tiedot, on meille tuntematonta.

Ministeri:

K. J. L. L. L.

1/

Vrt. lähetystön raportti n:o 2, 25.I.1937.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 13

ASIA:

Varsovassa olevan lähetystön raportti n:o 8.

Ministeri Edman

20/2 1937

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Varsovassa 20 päivänä helmikuuta 1937.

N:o 185/56.

10/156 Pul. 37	
27/2-37	23
ULASTO	
5	C13

Ulkoasiainministeriölle.

Raportti n:o 8.

Allekirjoittanut lähettää oheisena Ulkoasiainministeriölle raporttinsa n:o 8: "Ministeri Seban kirja" /siv. 1 - 4/ seitsemäntoista kappaleena.

V. J. Seba

V A R S O V A S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 8.

Varsova ssa 20 p:nä helmi kuuta 1937.

10/1186 Sel. 37.

Asia: Ministeri Šeban kirja.

23/2-37

2

OSASTO

5

C13

European diplomatia on kesken kaikkia vakavia huoliaan äskettäin saanut aiheen makeasti nauraakin. Tshekkoslovakian Bukarestissa oleva lähettiläs ŠEBA on joku aika sitten julaisut kirjan "Pieni Entente ja Venäjä". Kun kirja on kirjoitettu tshekinkielellä ja se on melkein 600-sivuinen, on kestänyt verrattain kauan ennenkuin Tshekkoslovakian lähimmät liittolaisetkaan, muista puhumattakaan, ovat päässeet selville teoksen sisällöstä. En luule Saksan ja Ranskan tšekäläisten ambassadöörien vielä koskaan yhdessä niin sydämellisesti nauraneen kuin he nauroivat eräänä iltana luonani kun Rumanian lähettiläs ZAMFIRESCO selosteli meille tätä tekelettä. Kun mielestäni olisi vahinko olla suomatta suomalaisillekin diplomaateille tätä iloa, kerron yhtä ja toista tämän nyttemmin suurta huomiota herättäneen teoksen sisällöstä.

Mainittakoon ensin, että kirja on varustettu ulkoministeri KROFTAN esipuheella, ja tekijä on saanut siitä "Masaryk"-palkinnon.

Teoksessaan tekijä koettaa osottaa, että Venäjän osanotto European politiikkaan on välttämätön Pienen Ententen kannalta. Jos ŠEBA olisi ainoastaan pysynyt tässä aiheessa, ei kirja - sen tekijän vähäpätöisyyden vuoksi - olisi herättänyt mitään

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

erikoista huomiota hänen isänmaansa rajojen ulkopuolella. Hän on kuitenkin noudattanut toista ohjelmaa.

Ensinnäkin paljastaa hän miten TITULESCO oli ollut neuvotteluissa Venäjän kanssa samanlaisesta sopimuksesta, jonka Ranska ja Tshekkoslovakiaakin olivat solmineet ja valittaa, että neuvotte-
lut raukesivat hänen pakollisen eronsa vuoksi. Niinkuin tunnet-
tua, on TITULESCO aina itse koettanut kieltää neuvotelleensa täs-
tä asiasta Venäjän kanssa. Kun Tshekkoslovakian avunsaanti Venä-
jän taholta täten on tehty mahdottomaksi tai ainakin epävarmak-
si, ajattelee ŠEBA murhemielin sitä, ettei Tshekkoslovakialla ja
Venäjällä ole yhteistä rajaa. Aikoinaan oli ollut kysymys sel-
laisestakin mahdollisuudesta, että Itä-Galizia olisi jäänyt Venä-
jän yhteyteen /n.s. Curzon-linja/. Jos olisi käynyt näin, sanoo
SEBA, olisi avunsaanti helposti järjestettävissä, ja hän katsoo,
että tällainen raja olisi Europan rauhan kannalta välttämätön.
Tällöin hän ei laisinkaan ota huomioon, mitä Rumiassa, Jugo-
slaviassa ja Puolassa ajateltaisiin näin kulkevasta rajasta.

Hänen paljastuksensa ja valittelunsa ovat aiheuttaneet e-
rittäin kiivaita välikysymyksiä Bukarestin edustajakamarissa. Puhu-
jat ovat katkeruudella todenneet, että Tshekkoslovakia ja tämän
Bukarestissa oleva edustaja ilmeisesti haluaisivat, että Venäjä
pohjoisessakin Puolan sijasta olisi Rumanian naapurina. Rumania
joutuisi täten venäläisten "saartamaksi".

ŠEBAN vakuutuksen mukaan oli syynä siihen, etteivät ruma-
nialaiset kannattaneet TITULESCOa se, että "laiska ja ylellisyy-
dessä elävä rumonialainen sivistynyt luokka pelkäsi, että bolshe-
vismi saisi jalansijaa Rumiassa". Kun välikysymyksen tekijät
kääntyivät hänen puoleensa ja pyysivät "täsmällistä" käänno-
stä, antoi hän heille parannettuja väkijanoja lausunnoistaan. Nyt mai-
nitsemani kohdan oli hän esim. kääntänyt siten, että sivistynyt

luokka "elää ilman velvollisuuksia", mikä aiheutti edustajakamari-
rissa ivallisia huomautuksia siitä, että tshekinkielistä taitamattomatkin tietävät "luksus"-sanana merkitsevän ylellisyyttä.

Tekijä on sitapaitasi sotkenut kirjaansa kaikki juorut ja kertomukset mitä hän tietää tai joista hän on kuullut, laisinkaan ajattelematta puheittensa vaikutusta. Mainittakoon tässä ainoastaan, ettei kuninkaallinen perhekään oli säästynyt häneltä /!/
"Ainakaan 50 vuoteen", vakuutti ZAMFIRESCO minulle, "ei kukaan diplomaatti ole tehnyt itseään syyppäksi suurempaan tyhmyyteen kuin ŠEBA".

Olin eräänä iltana katsomassa erästä filmiä Englannin ambassadöörin KENNARDin kanssa. KENNARD sanoi minulle ŠEBAn olevan "kauhean" /dreadful/. Olen jällestäpäin saanut kuulla Jugoslavian ministeriltä GRISOGONolta, että ŠEBA on ilman vähintäkään syytä sotkenut KENNARD-parankin kirjaansa. KENNARDilla oli onnettomuus olla lähettiläänä Belgradissa samaan aikaan kuin ŠEBA. Kun ŠEBA on tahtonut kirjassaan puhua kaikesta, mikä vähänkin koskee Pienen Ententen valtioita, kertoo hän m.m., että KENNARD olisi ollut mukana jollain tavoin provosoimassa erästä Kroatian liikehtimistä Jugoslaviaa vastaan /!/. Samassa yhteydessä saamme tietää, että, muistaakseni v. 1920, melkein kaikki Jugoslavian kaupungit olisivat olleet kommunistien käsissä. GRISOGONO väittää tätäkin tietoa täysin perättömäksi. ŠEBAn kirja on hänen mukaansa herättänyt suuttumusta Jugoslaviassa ja katsotaan, että Tshekkoslovakian olisi heti pitänyt erottaa hänet ja ilmoittaa, ettei hallitus halua olla missään vastuussa kirjasta.

Ranskan ambassadöörin NOELin luonani ZAMFIRESCOLle tekemän kysymyksen johdosta, minkä vuoksi ei KROFTA ilmoita, ettei hän ole lukenut kirjaa, ZAMFIRESCÖ vastasi tämän olevan vaikeata, sillä hän on esipuheessaan huomauttanut, että kirjassa on

"eräitä historiallisia erehdyksiä", mutta on se kuitenkin hyvänä lähteenä niille, jotka haluavat tutustua kysymyksessä oleviin asioihin. Kun kirja on saanut palkinnonkin, on luultavaa, että ainakin joku Prehan ulkoministeriönkin virkamiehistä on sen lukenut. Tapaus on, mitä selitysten antamiseen tulee, sanalla sanoen "toivoton".

Kun Tshekkoslovakian ja Venäjän välisen yhteisen rajan aikaansaaminen voi tapahtua ainoastaan Puolan kustannuksella, ei kirjan julkaiseminen suinkaan ole ollut omiaan parantamaan Tshekkoslovakian ja Puolan ennestäänkin huonoja suhteita. Sejmissä on tehty välikysymyksenkin asiasta. Lehdet huomauttavat ivallisissa kirjoituksissaan, ettei tekijän puolalaisvihamielisyys, vaan hänen suuruudenhulluutensa on omiaan ihmetyttämään, kun ^{hän} /luulee, että hänen puolustamansa raja voitaisiin saada aikaan. "Tshekkoslovakia on pieni maa, jonka mahdollisuudet ovat hyvin rajoitetut."

— — Lopuksi haluan lisätä, etteivät ŠEBAN tahdittomuudet ole voineet erikoisemmin yllättää minua. Paitsi ettei ŠEBA ole koskaan pitänyt tarpeellisena vastata käyntiini hänen luonaan, syytti hän kerran eräissä seurassa minun läsnäollessani Suomea siitä, että se "tahtoo rauhansopimusten tarkistusta". Mistä hänellä oli tietonsa en tiedä. TITULESCO lopetti hänen syytöksensä lyhyesti huomauttamalla hänelle, ettei hän "nähty mitään syytä, minkä vuoksi Suomi tahdoisi sitä."

Ilmeisesti oli ollut tarkoitus antaa ŠEBAN edelleenkin olla lähettiläänä Bukarestissa, sillä hän on nyt vasta, kirjan sisällyksen tul-
tua laajemmalti tunnetuksi, omasta pyynnöstään /hallituksen kehotukses-
ta ?/ saanut eron toimestaan.

Ministeri:

V. J. Linnar

"eräitä historiallisia erehdyksiä", mutta on se kuitenkin hyvänä lähteenä niille, jotka haluavat tutustua kysymyksessä oleviin asioihin. Kun kirja on saanut palkinnonkin, on luultavaa, että ainakin joku Prehan ulkoministeriönkin virkamiehistä on sen lukenut. Tapaus on, mitä selitysten antamiseen tulee, sanalla sanoen "toivoton".

Kun Tshekkoslovakian ja Venäjän välisen yhteisen rajan aikaansaaminen voi tapahtua ainoastaan Puolan kustannuksella, ei kirjan julkaiseminen suinkaan ole ollut omiaan parantamaan Tshekkoslovakian ja Puolan ennestäänkin huonoja suhteita. Sejmissä on tehty välikysymyksenkin asiasta. Lehdet huomauttavat ivallisissa kirjoituksissaan, ettei tekijän puolalaisvihamielisyys, vaan hänen suuruudenhulluutensa on omiaan ihmetyttämään, kun /luulee, että hänen puolustamansa raja voitaisiin saada aikaan. "Tshekkoslovakia on pieni maa, jonka mahdollisuudet ovat hyvin rajoitetut."

— — Lopuksi haluan lisätä, etteivät ŠEBAN tahdittomuudet ole voineet erikoisemmin yllättää minua. Paitsi ettei ŠEBA ole koskaan pitänyt tarpeellisena vastata käyntiini hänen luonaan, syytti hän kerran eräessä seurassa minun läsnäollessani Suomea siitä, että se "tahtoo rauhansopimusten tarkistusta". Mistä hänellä oli tietonsa en tiedä. TITULESCO lopetti hänen syytöksensä lyhyesti huomauttamalla hänelle, ettei hän "nähty mitään syytä, minkä vuoksi Suomi tahdoisi sitä."

Ilmeisesti oli ollut tarkoitus antaa ŠEBAN edelleenkin olla lähettiläänä Bukarestissa, sillä hän on nyt vasta, kirjan sisällyksen tul-
tua laajemmalti tunnetuksi, omasta pyynnöstään /hallituksen kehotukses-
ta ?/ saanut eron toimestaan.

Ministeri:

V. J. Linnar

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C/3

ASIA:

Varsovassa olevan lähetystön raportti n:o 9

Ministeri Edman

26/2 1937

V A R S O V A S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

KIRJELMÄ n:o 210/67.

Varsova SSA 26 P:ÄÄ helmi KUUTA 19 37.

VIITTAUS: _____ N

P:ÄÄ KUUTA 19 P:TTY _____ n:o

VIITTAUS: _____ D. U. M. _____ 19

UKO/...
11 158 Pal. 8 37
2/3-37
5 018

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Lähetystön raportti n:o 9.

Allekirjoittanut lähettää oheisena kunnioittaen Ulko-
asiainministeriölle raporttinsa n:o 9: "Eversti Koc'in
julkilausuma", /siv. 1 - 5/ seitsemänatoista kappaleena.

V. J. Linnala

V A R S O V A S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 9.

Varsova ssa 26 p:nä helmi kuuta 1937.

Asia: Eversti Koc'in julki-
lausuma.

150
11 156 Sal. 3 37.
2/3 - 37
5 C13

Marsalkka RYDZ-SMIGLY lausui eräessä toukokuun 24 päivänä 1936 pitämässään puheessa, että puolalaisten oli "tahdon organisoinnin" kautta määräperäisesti työskenneltävä, jotta Puola kaikilla aloilla edistyisi. Hän antoi eräälle hallitusryhmän "puolue" on virallisesti lakkautettu, koska uusi vaalilaki ei enää edellytä kansalaisten ryhmittymistä puolueiksi / huomattavalle jäsenelle, eversti KOCille tehtäväksi laatia ohjelman "organisatiolle", joka voisi käsittää "kaikki hyvää ajattelevat, isänmaansa parasta tarkoittavat kansalaiset". Diktatuurien yhteisenä tunnusmerkkinä näyttää olevan se, että luullaan mahdolliseksi puolueitten lakkaamisen kautta saada aikaan, että kaikki tällaiset "hyvää" tahtovat henkilöt yhtyisivät hallituksen taholta julistettuihin tunnuslauselmiin. Keskusteliessani tammikuussa Sejmin varamarsalkan, ministeri SCHÄTZELin kanssa uudesta organisatiosta, painosti hänkin nimenomaan, ettei suinkaan ollut tarkoitus perustaa uutta puoluetta, sillä puolueilla ei enää ole "raison d'être"ä Puolassa .

1/

Vrt. lähetystön raportti n:o 24, 10.VII.1935.

2/

Miten vaikea eron tekeminen organisation ja puolueen välillä todellisuudessa on, osoittaa parhaiten se, että Puolan ulkoministeriön lähetystölle lähetettävä KOCin puheen ranskankielinen käännös on varustettu merkinnällä "déclaration idéologique et politique du parti, formé par le colonel Adam KOC."

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

KOCin julkilausumaa, jossa hän esittäisi uuden organisation ohjelman, on odotettu viikosta viikkoon toukokuusta alkaen. Syynä viipymiseen on ollut, että hänen neuvotteluissaan hallituksen vastustajain kanssa kävi selvästi ilmi, etteivät nämä olleet lainkaan yhtä valmiit kuin oli oletettu liittymään perustettavaan uuteen organisation. Neuvottelut eivät mikäli tiedetään ole johtaneet mihinkään ainakaan huomattavampaan tulokseen. Pari päivää siten on eversti KOC vihdoinkin pitänyt radiossa kauan odotetun puheensa ja esittänyt ohjelmansa. Oli ryhdytty erikoisiin toimenpiteisiin, jotta mahdollisimman monet saattoivat kuulla hänen esityksensä. Hänen julistustaan on sitäpaitsi painettu 3 miljoonaa kappaletta, joita on liimattu talojen seinille, jaettu sekä pääkaupungissa että maaseudulla j.n.e. Selostan seuraavassa lyhyesti ohjelman sisältää.

Esityksensä alussa KOC viittaa siihen, että historia on tarpeellisella selvyydellä analysoinut Puolan entisen suuruuden ja puolalaisten silloin tekemät virheet. Nykyisen Puolan valtion on luonut Josef PILSUDSKI, joka on uhrennut koko elämänsä korjatakseen menneisyyden erehdykset ja antaakseen Puolalle sen moraalisen ja taloudellisen perustan. Marsalkka PILSUDSKI on antanut opetuksia kansalaisten velvollisuuksista isänmaata kohtaan, mutta yhteiskunnassa on olemassa erilaisia virtauksia, jotka eivät ole tulleet määritellyiksi tarpeellisella selvyydellä. Konkreettisten ja onnellisten saavutusten aikaansaamiseksi on välttämätöntä täsmällisesti määritellä päämäärä, johon pyritään, sillä ilman sitä hyvä tahtokaan ja uuttera työ eivät voi kantaa tarkoitettuja hedelmiä.

Puolan valtiollisessa rakenteessa on eräitä kulmakiviä, joihin se perustuu. Ensimmäinen on sen hallitusmuoto, joka takaa valtion päämiehelle sellaisen

aseman, että hänen käsiinsä voi keskittyä valta tehdä tärkeimmät päätökset, minkä kautta eliminoidään eduskunnan mielivalta, joka on ollut Puolassa menneisyyden monien virheiden syynä. Toinen on armeija, joka aina oli PILSUDSKIN erikoisen huolenpidon esineenä. Hänen toimestaan on armeijan päällikölle annettu erikoisia etuoikeuksia. Kolmas on katoollinen kirkko, jonka tulee nauttia valtion erikoista suojaa.

Samalla kuin Puola antaa jokaisen valtion itse vapaasti määrätä oman hallitusmuotonsa, vaatii se itselleen ehdotonta oikeutta, ilman kaikkia ulkoapäin tulevaa sekaantumista ja agitatiota, itse saada määrätä omastaan. Puola on vuosien 1919 ja 1920 taistelutantereilla hylännyt kommunismin, joka on kokonaan ristiriidassa sen kansallishengen kanssa. Kommunismista Puola ei olisi enää se Puola, jonka edestä sen kansa on vuodattanut vertaan. Kun Puolan kansan suuri massa on työläisiä ja talonpoikia, riippuu sen tulevaisuus suurelta osalta näiden massojen asemasta, niiden hyvinvoinnista ja menestyksestä.

Yksityinen alote ja pääoman käyttö ovat senvuoksi rajoitettavat, jos ne haittaavat yhteisiä etuja ja ovat omiaan vähentämään kansallisrikkauksia. Valtion on estettävä kaikki sosiaalinen väärinkäyttö. Sillä yksinään on oikeus määritellä eri kansanluokkien ja kansalaisten väliset suhteet. Valtion velvollisuutena on samoin estää ulkomainen vaikutus, mikäli sen pyrkimyksenä on näytellä jotain osaa maan valtiollisessa tai sosiaalisessa elämässä.

Maatalousväestöä koskeva kysymys on yksi Puolan tärkeimmistä problemeista. KOC esittää seuraavat ohjelmakohtat tämän kysymyksen ratkaisemiseksi. Valtion on koetettava

a/ lisätä suuresti talonpoikien käsissä olevaa maa-alan määrää, ehdottomasti kuitenkin välttää vähentämästä maan maataloudellista tuotantokykyisyyttä,

b/ edistää tilusten jakoa ja maanparannusta,

c/ kohottaa maataloutta, maanviljelijävoiton lisäämistä silmälläpitäen, maatalouden tuotantokykyisyyttä lisäämällä,

d/ Osuustoimintajärjestelmän avulla järkiperaistää maataloustuotteiden myynnin ja tarveaineiden hankinnan,

e/ lainsäädäntötietä rajoittaa maan liiallista paloittelua

f/ järjestää talonpojille edullinen lainanantojärjestelmä

g/ kohottaa maaseudun opetus- ja sivistystasoa.

Kun ei näidenkään toimenpiteiden kautta voida hankkia riittävästi työtä kaikille, on valtion edistettävä väestön siirtymistä maaseudulta kaupunkiin ja teollisuuskeskuksiin.

Kaupunkien, teollisuuden ja kaupan kehittäminen on myöskin omiaan vähentämään työttömyyttä. Samaa tarkoitusta palvelevat tuonnin vähentäminen ja viennin edistäminen.

Valtion on samoin koetettava kehittää ja avustaa puolalaista tiedettä ja taidetta. Kirjallisuus ja taide eivät voi täyttää korkeata tehtävänsä mikäli ne eivät pohjaudu kansalliseen henkeen ja täten säilytä erikoista kansallista leimaansa.

Puolan kansan suhteita maassa asuviin vähemmistöihin määrää sen pyrkimys toimia näiden kanssa veljellisessä yhteistyössä. Vähemmistöjen erikoiset edut otetaan huomioon mikäli ne eivät vahingoita valtion etuja ja mikäli ne eivät ole omiaan luomaan vaikeuksia vähemmistöjen ja puolalaisten välillä. Mitä juutalaisiin tulee KOC tuomitsee väkivallantyyt, jotka loukkavat puolalaisten kansallisarvoa. Toiselta puolen on puolalaisten pyrkimys taloudelliseen riippumattomuuteen täysin luonnollinen, sitäkin luonnollisempi kun nykyään eletään vaikeata taloudellista aikaa.

"Valtio", lopettaa KOC esityksensä, "ei voi heikentymättä suoriutua nykyisestä vaikeasta ajankohdasta jollei se voi luottaa siihen, että kaikki sen kansalaiset ovat täysin tietoisia kansalaisvelvollisuuksistaan ja ovat tinkimättä valmiita uhraamaan henkensä ja omaisuutensa valtion puolesta."

Niinkuin jo edellä mainitsin, odotettiin kaikkialla suurella jännityksellä uuden ohjelman julkaisemista. Kaikki lehdet ovatkin johdettavissa kirjoituksissaan käsitelleet KOCin julkilausumaa. Hallituspuolueen lehdet ylistävät sitä, ja näkevät siinä ohjelman, jonka ympärille "kaikki hyvää ja isänmaansa parasta tarkoittavat kansalaiset voivat ryhmittyä." Vastustuspuolueiden lehdet ovat, samalla kuin ne myöntävät ohjelman sisältävän monta tärkeätä, huomioonotettavaa seikkaa, jotenkin pidättyväisiä. Kansallisdemokraatit toteavat tyytymättöminä, ettei juutalaiskysymyksessä ole annettu positiivisia lupauksia. Hallituspuolueen lehtien mainitsemasta innostuksesta, joka olisi ollut julkaisemisen välittömänä seurauksena, ei ole huomannut mitään. Maltilliseen oppositioon kuuluva Kurjer Warszawski huomauttaa sattuvasti, että eri ryhmiä ja kansalaisia erottaa toisistaan ei niin paljon lopullinen päämäärä, johon pyritään, vaan ne keinot, joiden avulla luullaan parhaiten päästävän tulokseen, isänmaan sekä kansan onneen ja menestykseen. Toistaiseksihan ei kukaan tiedä miten ohjelmassa mainitut kohdat ajetaan toteuttaa.

Suomalaisissa lehdissä on näkynyt Varsovasta lähetettyjä sähkösanomia, joissa on kerrottu, että miljooneja henkilöitä käsittäviä yhdistyksiä ja liittoja, niinkuin partioliitto, rintamamiesliitto y.m., on yhtynyt uuteen hallitusorganisaatioon. Kysymys on luonnollisesti liitoista, jotka tähänkin asti ovat lukeutuneet hallituksen kannattajiin.

Ministeri:

V. J. L. L. L.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 13

ASIA:

Varsovassa olevan lähetystön raportti n:o 10.

Ministeri Tolman

4/3 1937.

V A R S O V A S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

KIRJELMÄ n:o 232/74.

Varsova SSA 4 P:NÄ maalis KUUTA 19 37.

VIITTAUS: _____ N

P:NÄ _____ KUUTA 19 P:TTY _____ n:o _____

VIITTAUS: _____ D. U. M. _____ / _____ 19 _____

12 / 156 Pal. 37.

873-37.	4	1
VARSOVA		
5	C13	

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Lähetystön raportti n:o 10.

Allekirjoittanut lähettää oheisena kunnioittaen
Ulkoasiainministeriölle raporttinsa n:o 10: "Eräitä Espan-
jasta saatuja sotilasteknillisiä kokemuksia" /siv. 1 - 2/
seitsemänatoista kappaleena.

V. J. Linnar

V A R S O V A S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 10.

Varsova:ssa 4 p:nä maaliskuuta 1937.

Asia: Eräitä Espanjasta saatuja sotilasteknillisiä kokemuksia.

12 / 156 Pal. 37	
8/3 - 37	-2
5	C13

Joku aika sitten olin kutsunut luokseni lounaalle puolalaisia upseereja. Keskustelun kuluessa tuli kysymys m.m. Espanjan taisteluista saaduista sotilasteknillisistä kokemuksista. Kaikki tuntuivat olevan sillä kannalla, että Espanjan oman väestön suuren enemmistön kaikesta päättäen verrattain välinpitämättömästi suhtautuessa siellä käytyyn taisteluun - paitsi että suhteellisen vähän espanjalaisia kummallakin puolella osallistuu sotaan, käydään sitä monasti eräänlaisia mukavuusnäkökohtiakin silmälläpitäen, niin ettei esim. yleensä taisteltane sateen ja huonon ilman vallitessa j.n.e. - eräiden maiden esikunnat käyttävät Espanjaa paikkana, jossa kokeillaan uusimmilla sotateknillisillä saavutuksilla. Tiedetäänhän, että esim. Ranskan edustaja huoneessa on tehty välikysymyksiäkin siitä, miten uudet ranskalaiset lentokoneet ovat suoriutuneet. Puolustusministeri vastasi voivansa kumota epäedulliset huhut, ja antoi lentokoneille täyden tunnustuksensa.

Kysymykseeni mitä tällaisia "varmoja kokemuksia" esim. Puolan yleisesikunnan mielestä on saatu Espanjassa, vastasi yleisesikunnan II osaston johtaja, eversti PELCZYNSKI, että ainakin seuraavaa kahta kokemusta voidaan pitää täysin varmana.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.

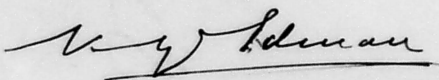
Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Ensinnäkin ovat venäläiset lentokoneet osottautuneet erinomaisiksi ja esim. Espanjassa olevia saksalaisiakin paremmiksi. Toinen varma kokemus on, että saksalainen ilmatorjuntatykistö on aivan ensiluokkainen. Mikään muu maa ei tässä suhteessa voi kilpailla sen kanssa.

Eversti PELCZYNSKI halusi kuitenkin painostaa seuraavaa seikkaa. Ei ole aivan varmaa, että kaikki Espanjan sotaan "aseteknillisesti" osallistuvat valtiot" aina ovat lähettäneet sinne parainta aseistustaan. Niin on esim. hyvin mahdollista, että Saksalla on uusityyppisiä lentokoneita, jotka voivat olla parempiakin kuin venäläiset. Niitä ei ehkä ole tahdotu näyttää muille.

Ministeri:

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 13

ASIA: _____

Varsovan olevan lähetystön raportti n:o 11.

Ministeri Edman

8/3 1937

V A R S O V A S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö

KIRJELMÄ n:o 244/77.

Varsova SSA 8 P:NÄ maaliskuu KUUTA 19 37.

VIITTAUS: _____ N

P:NÄ _____ KUUTA 19 _____ P:TTY _____ n:o _____

VIITTAUS: _____ D. U. M. _____ 19 _____

U'	13 156 Sal. 8 37.
12/3-37	
5	C13

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Lähetystön raportti n:o 11.

Allekirjoittanut lähettää oheisena kunnioittaen
 Ulkoasiainministeriölle raporttinsa n:o 11: "Venäjän varus-
telut Suomen rajalla" /siv. 1 - 2/ seitsemänatoista kappa-
 leena.

V. J. Linn

V A R S O V A S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 11.

Varsova ssa 8 p:nä maaliskuuta 1937.

Asia: Venäjän varustelut Suomen rajalla.

13/157 Gal. 3 37
12/3-37
5 C13

Joku aika sitten pyysi Ministeriö lähetystä ottamaan selville tiesivätkö puolalaiset viranomaiset jotain siitä, että venäläiset olisivat vieneet pois osan joukkojaan Suomen rajalta. Skandinavian lehdissä oli ollut tämäläisiä Rigasta lähetettyjä tietoja. Asetuimme yhteyteen Puolan yleisesikunnan kanssa. Toisen osaston päällikkö, eversti PELCZYNSKI ilmoitti, ettei yleisesikunnalla ollut mitään tällaisia tietoja. Omasta puolestaan suhtautui hän epäilevästi Skandinavian lehtien julkaisemiin tietoihin.

Nyt on eräissä puolalaisissa lehdissä ollut seuraava Rigasta lähetetty uutinen:

Neuvostoliiton varustelut Suomen rajalla eivät taukoa.

Riga 5.3. /Ate/ - Leningradista tiedoitetaan: Suomen ulkoministerin HÖLSTIn Moskovan-vierailun jälkeen Englannin lehdistö tiedoitti, että ensimmäinen Suomen ja Neuvostoliiton välillä käytyjen keskustelujen tulos olisi luultavasti se, että Neuvostoliitto poistaisi osan joukoistaan Suomen rajalta. Kuitenkin ovat nämä tiedot osoittautuneet kokonaan perättömiksi, kun Neuvostoliitto jatkaa kuumeisesti rajan varustamista Jäämerestä Laatokkaan. Keväällä aloitetaan Suomen rajalla, Itä-Karjalassa, rautatierakennustyöt, joilla on pääsääntöisesti vain strateginen

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

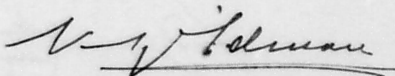
Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

merkitys. Sitäpaitsi on ohjelmassa toinenkin rautatierakennustyö Wologdan ja Arkangelin välillä. Näiden suurten, luonteeltaan sotilaallisten rakennustöiden tarkoituksena on vahvistaa Neuvostoliiton asemaa Karjalassa. Kuten tunnettua tulee Karjala tulevassa sodassa olemaan Neuvostoliiton laivaston suurena tukikohtana sekä samalla punaisen lentolaivaston aputukikohtana.

Moskovasta tiedoitetaan: toissapäivänä alkoivat suuret manööverit ja jatkuvat 25° pakkasesta huolimatta. Vastustajan harjoittamiseksi ovat kaikki joukot puettu lumivaippoihin ja panssarivaunut sekä autot ovat valkoiseksi maalattuja. Lehdistö tiedottaa, että panssarivaunut suorittivat eilen pakkasesta huolimatta 45 km päivämarssin moitteettomasti. Joka panssarivaunua seurasi 15 sotilasta hiihtäen.

— Lisättäköön, että Riga näyttää jälleen viimeaikoina innokkaasti ruvenneen lähettämään Suomea koskevia uutisia.

Ministeri:

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 13

ASIA: 1

Varsovaassa olevan lähetystön raportti n. 12.

Ministeri Toivanen

4/5 - 1937

V A R S O V A S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

KIRJELMÄ n:o 252/80.

Varsova SSA 11 P:NÄ maalis KUUTA 19 37.

VIITTAUS: _____ N

P:NÄ _____ KUUTA 19 _____ P:TTY _____ n:o _____

VIITTAUS: _____ D. U. M. _____ / _____ 19 _____

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
No 14/156 Pol. P. 1937		
15/3-37	22	L.
5	113	

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti n:o 12.

Allekirjoittanut lähettää oheisena kunnioittaen
Ulkoasiainministeriölle raporttinsa n:o 12: "Suomen ja
Puolan välisiä suhteita /Ministeri Holstin matkan johdosta/"
/siv. 1 - 6/ seitsemänatoista kappaleena.

V. J. Linn

V A R S O V A S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 12.

Varsova ssa 11 p:nä maalis kuuta 19 37.

Asia: Suomen ja Puolan välisiä
suhteita. /Ministeri Holstin mat-
kan johdosta./

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
14/11/37	Sal.	37.
14/11/37		
5	P13	

Kun sähkötin kotiin pyytäen lähempiä tietoja ulkoministeri HOLSTIN Moskovan matkasta, johtui se siitä, että aavistin puolalaisten tunteneen itsensä "sivulla oleviksi" matkan aikana. Ministeri HOLSTIN selostuksesta käy myöskin ilmi, ettei ole ollut minkäänlaista erikoisempaa kosketusta Puolan kanssa tästä asiasta. En sano sitä mitenkään arvostellakseni. Päinvastoin on se käsitettävissä, sillä Englanti ja Ranskahan tässä tapauksessa luonnollisista syistä olivat ensisijassa ja osaltaan avustivatkin matkan - niinkuin näyttää - onnistumiseen.

Tämä ei kuitenkaan estä, että Puola voi tuntea itsensä hieman "syrjäytetyksi". Minulle ei ole koskaan suoraan puhuttu asiasta, mutta tunnen sen vaistomaisesti. Puolan ja Suomen väliset suhteethan ovat olleet viime vuosina hyvin läheisiä. Puola on aina ollut valmis avustamaan Suomea ja tukemaan sen ehdotuksia. Viittaan tässä ainoastaan seuraaviin viime aikoina sattuneisiin tapauksiin. Kun ZDANOV piti uhkauksia sisältävän puheensa - joka niinkuin tiedetään ensisijassa kohdistui Suomea vastaan - antoi BECK Gazeta Polska n ilmoittaa, että tällaiset lausunnot ovat omiaan aiheuttamaan, että muutkin nonagressio-sopimuksen solmineet valtiot ottavat harkit-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.
Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

tavakseen onko niiden syytä tarkistaa suhtautumistaan Venäjään. Seuraus oli, että Venäjän ambassadööri parin päivän kuluttua tuli BECKin luo ja vakuutti, ettei ZDANOVIN puheella ollut annettava mitään erikoista merkitystä. Kun Suomi halusi jäsenen Kansainliiton taloudelliseen ja raaka-ainekomiteaan, antoi BECK samana päivänä kuin kävin hänen luonaan puhumassa asiasta, puhelimitse lähettää vastaavat ohjeet Puolan Genèvessä olevalle edustajalle. Kun Suomessa äskettäin suunniteltiin ehdotuksen tekemistä, että n.s. finanssiapua koskeva sopimus saatettaisiin voimaan itsenäisenä sopimuksena, ja asialle pyydettiin Puolan kannatusta, ilmoitettiin minulle, että Puola siitä huolimatta, ettei aloite nähtävästi tulisi johtamaan toivottuun tulokseen, oli valmis Suomen vuoksi kannattamaan ehdotusta. Puola oli samoin ainoa Kansainliiton neuvoston jäsenistä, joka antoi äänensä ministeri ERICHille, kaikkien muiden äänestäessä HAMMARSKJÖLDiä. Suomi on aina voinut luottaa Puolan kannatukseen, mitä erikoisesti Venäjän naapurivaltioiden suhteisiin Venäjään tulee, on yleensä ylläpidetty läheistä yhteyttä Puolan kanssa. Olin senvuoksi vakuutettu siitä, että täällä odotettiin, että heti kävisin ulkoministeriössä /Moskovanmatkaa.

Saatuani Ministeri HOLSTIN kertomuksen kävinkin heti itäisen osaston päällikön KOBYLANSKIN luona - BECKin bronchitis näyttää olevan vaikealaatuinen, sillä hän on edelleenkin Välimeren rannalla - ja selostin hänelle niitä viittä eri kohtaa, joita keskustelu Moskovassa oli koskenut. Sitä vastoin en pitänyt tarpeellisena tehdä selkoa Englannin ja Ranskan hallitusten demarcheista, vaan huomautin ainoastaan, että olin vakuutettu siitä, että Puolan ulkoministeriö Moskovassa olevalta ambassadööriltään jo oli kuullut, että Englannin, Ranskan ja Amerikankin suurlähettiläät suurella mielenkiinnolla suhtautuivat matkaan. Käytin samalla hyväkseni ti-

laisuutta ja painostin, ettei Moskovassa ole ollut kysymys mistään uudesta sopimuksesta. Niinkuin jo ennen olen Ministeriölle sähköittänyt, ei kukaan puolalainen enemmänkuin diplomaattikunnan jäsenkään ole minulle viitannutkaan siihen, että Moskovassa olisi solmittu jotain sopimusta, joten GÖRINGin ministeri VUORIMALLE lausumat sanat, että Varsovassa olisi huhuiltu kulttuurisopimuksesta, ovat hyvin odottamattomia. Huomautin lopuksi, että ministeri HOLSTI oli ollut sairaana matkalta palauttuaan, joten olimme vasta nyt voineet saada lähempiä tietoja matkasta. Tästä johdettiin, etten ollut aikaisemmin käynyt selostamassa hänen neuvottelujaan.

KOBYLIANSKI kiitti minua antamistani tiedoista ja sanoi, että Puolaa luonnollisesti kiinnostaa suuresti kaikki, mikä koskee Venäjän naapurivaltioita ja niiden suhteita Venäjään. Mitä Suomeen ja Puolaan tulee, ovat niiden välit viime aikoina olleet täysin luottavaisia. Suomessa - ja ehkä jossain muuallakin - on nähtävästi päässyt valtaan käsitys, että Puolan viralliset piirit olisivat olleet tyytymättömiä ministeri HOLSTIN matkan johdosta. Tämä ei vastaa todellisuutta. Puolalaiset lehdet pidättyivät lausumasta omia mielipiteitään asiasta. Suomesta lähetetyt sähkösanomat sisälsivät ainoastaan selostuksia Suomen sanomalehdissä olleista lausunnoista. Myöhemmin on Rīgasta lähetetty puolalaisille lehdille tiedoituksia, joiden sävy on joskus ollut, kylmäkiskoinen matkaan nähden /vrt. viime raporttiani, 8.III.1937, n:o 11/.

KOBYLIANSKI sanoi voivansa luottamuksellisesti mainita minulle, että Puolan ulkoasiainministeriö on vaikuttanut lehtiin, jotta ne eivät julkaisisi tällaisia sähkökeitä, koska ne voivat antaa käsityksen, että Puolassa ollaan tyytymättömiä matkan johdosta.

^{1/} Mainittakoon, että minulle soitettiin eilen illalla Englannin ambassadista. Foreign Office oli kysynyt erästä G a z e t a P o l s k a n artikkelia, jossa suhtauduttaisiin vihamielisesti Moskovan matkaan. Kysymyksessä on nähtävästi väärinkäsitys. Tarkoitettaneen edellämaintuttua Rīgasta lähetettyä sähkökettä. Lehdellä ei ole ollut omaa artikkelia asiasta.

Puola ei mielellään näe, että Venäjän vaikutus sen naapurimaissa lisääntyy. Kysymyksen ollessa Suomesta on tällainen pelko luonnollisesti aiheeton. Puolan käsityksen mukaan on tässä kysymyksessä yritys säännöllistyttää Suomen ja Venäjän välisiä suhteita /"normalisation des rapports"/, mikä luonnollisesti myöskin Puolan kannalta katsoen on suotavaa. KOBYLANSKI lausui toivomuksen, että Suomessa asia on käsitetty oikein.

KOBYLANSKI mainitsi myöskin siitä, että ministeri HOLSTI tulee antamaan haastettalun *Ilustrowany Kurjer Codzienny*lle.

Vastasin tiedoittaneeni Helsinkiin keskustelustani ministeri BECKin kanssa.^{1/} Olin myöskin kiinnittänyt Suomen ulkoasiainministeriön huomiota siihen, että eräät puolalaisissa lehdissä olleet sähkösanomat olivat Rigasta lähetettyjä. On myöskin sattunut, että Helsingin lehdille on Varsovasta lähetetty valheellisia ja vääristettyjä tietoja puolalaisissa lehdissä muka olleista uutisista /Hufvudstadsbladet 14.III, vrt. lähetystön raportti n:o 7, 18.III.37/

KOBYLANSKI rupesi senjälkeen puhumaan Moskovassa julaistussa virallisessa tiedonannossa olleesta kohdasta, jossa puhutaan yleisestä turvallisuudesta. Siinä sanotaan, että asiapuolet toteavat kansainvälisen tilanteen vaativan kaikilta rauhanomaisilta valtioilta erikoisia ponnistuksia yleisen rauhan vakauttamiseksi kollektiivisen turvallisuuden ja muiden kansainliittoperiaatteiden perustalla ja olivat sitä mieltä, että Neuvostoliiton ja Suomen hallitusten ulkopolitiikka tähän suuntaan ohjattuna luo mahdollisuuksia näiden maiden väliselle hyödylliselle yhteistyölle. KOBYLANSKI lausui arveliansa, että LITVINOFF, joka mielellään puhuu "sécurité collective", luultavasti oli esittänyt pitemmällekin menevän sanamuodon.

^{1/}

Vrt. Lähetystön raportti, n:o 45, 2.XI.1936.

Nytkin hyväksytty sanamuoto on siten laadittu, että se voi tarkoittaa alueellisiakin sopimuksia, joista on ollut kysymys. Puolan kanta tässä asiassa on, niinkuin tunnettu, se, että se on valmis yleistä turvallisuutta tarkoittaviin sopimuksiin ja toimenpiteisiin ainoastaan yhdessä k a i k k i e n Kansainliiton jäsenvaltioiden kanssa. Alueelliset sopimukset muodostuvat helposti "blokeiksi", liitoiksi joidenkin valtioiden välillä. Puola tahtoo pysyä erillään kaikista tällaisista yhtymistä.

Vastasin tähän, että Suomi lukeutuu Skandinavian maiden ryhmään, joka koettaa pysyä erillään hänen mainitsemistaan liittomuodostumista. Tarkoitus ei ole, että luopuisimme tältä kannalta. Virallisen tiedonannon kysymyksessä olevaa kohtaa ei siis myöskään voida tulkita siten, että se olisi jonain kannanilmaisuna KOBY-
LANSKIin mainitsemasta asiasta. Muistutin hänelle vielä sitäkin, että itäpakiä koskevien neuvottelujen aikana Suomi täysin osotti ymmärtävänsä Puolan kannan.

KOBYANSKI vastasi tähän, ettei Puola ole sitä unohtanut, vaan kyllä muistaa sen. "Puola ei vastaisuudessaakaan unohda sitä." "Puola", lisäsi hän, "on hyvin tyytyväinen siihen, että Suomi on lähentynyt Skandinavian maita. Asemansa ja olojensa puolesta tulee Suomi täten olemaan eräänlaisena yhdyssiteenä tämän ryhmän ja Venäjän muiden läntisten naapurien välillä. Puolan omatkin välit erittäinkin Ruotsiin ovat viime vuosina suuresti parantuneet." Hän kiitti minua käynnistäni ja hänelle antamistani tiedoista, jotka hän lupasi toimittaa edelleen ulkoministeri BECKille.

Pari päivää ennen ulkoministeriössä käyntiäni oli hallitusryhmään kuuluvassa oikeistolaisessa C z a s -lehdessä artikkeli, joka on varustettu otsakkeella: Suomen ulkopolitiikka pysyy muuttumattomana. Artikkelissa huomautetaan m.m., että ministeri HOISTIN

eräälle virolaiselle lehdelle antama lupaus käydä Virossa, johtuneesta halusta haihuttaa Moskovan matkan erinäisissä piireissä tekemää epäedullista vaikutusta. Lehden mielestä on näiden piirien epäluulo Suomea kohtaan epäoikeutettu kun ne luulevat, että se rupeaa suhteessaan Venäjään noudattamaan toista politiikkaa kuin tähän asti. Ministeri HOLSTI on itse kumonnut huhut, että Suomi rupeaisi Moskovan liittolaiseksi. Sekä Suomi että Neuvostoliitto kuuluvat Kansainliittoon, jonka tehtävänä on tehdä kaikkensa rauhan turvaamiseksi. Kirjoituksessa viitataan myöskin ministeri HOLSTIin ja vapaaherra NEJRATHin antamiin haastatteluihin Suomen ja Saksan välisistä suhteista, joista voi vetää johtopäätöksen, ettei käynti vaikuta näihin suhteisiin. Suomen ja Venäjän välien muuttuminen paremmiksi on seikka, joka riippuu ensisijassa Venäjästä. Voidaan todeta, että venäläisten lehtien tapa kirjoittaa Suomesta on tullut toisenlaiseksi. Nykyisin on vietetty muistojuhla Helsingissä Pushkinin kunniaksi, on esitetty venäläinen filmi ja venäläiset taiteilijat ovat ensi kerran antaneet konsertin.

-- Virossa ja Latviassa on nähtävästi tunnettu hieman kateutusta sen johdosta, että Suomi täten niinkuin näyttää, "käden käänteessä" on voinut parantaa suhteitaan Venäjään. Toiseksi tunnetaan luultavasti hieman pelkoakin, että näiden valtioiden oma asema voisi huonontua sen kautta, että Suomen asema Venäjään nähden parantuu. Puolan asema on siksi suurella määrällä toinen, ettei sen tarvitse antaa tällaisten seikkain määrätä kantaansa. Käsitykseni on, että me voimme merkitä tulo-^{sp}puolelle sen odottamattoman suuren huomion, mikä on kaikkialla tullut matkan osaksi.

Ministeri:

W. J. Edman

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 13

ASIA: _____

Varsovan olevan lähetystön raportti n:o 13

Ministeri Edman

27/9 1937

V A R S O V A S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

KIRJELMÄ n:o 311/108.

15 1972 Sal. 37

Varsova SSA 24 P:NÄ maalisk. KUUTA 19 37.

20/3 - 37

VIITTAUS: _____ N

5 CB

P:NÄ _____ KUUTA 19 P:TTY _____ n:o _____

VIITTAUS: _____ D. U. M. _____ 19 _____

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Lähetystön raportti n:o 13.

Allekirjoittanut lähettää oheisena kunnioittaen
Ulkoasiainministeriölle raporttinsa n:o 13: "Puolan talou-
dellisesta asemasta vuoden 1936 lopulla" kuutenatoista
kappaleena /siv. 1 - 4/.

K. J. Linnar

V A R S O V A S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

~~Salainen~~

RAPORTTI n:o 13.

Varsova ssa 23 p:nä maalisk. 1937.

18 157 Pol. 37.

Asia: Puolan taloudellisesta
asemasta vuoden 1936 lopulla.

10/3-37

5 C13

Kuluneelle vuodelle on ollut tunnusomaista teollisuustoiminnan elpyminen sekä maatalouden luotto-olojen parantuminen. Teollisuustoiminnan indeksin kasvu on ollut suurempi kuin v. 1935. Maataloustuotteiden myynnin lisääntymisen ja hintojen ko-
hoamisen johdosta on maatalouden ostokyky parantunut. Vuonna 1936 on maataloustuotteiden vienti lisääntynyt 100 milj. zlotylla eli noin kolmanneksella.

Teollisuuden ja maatalouden aseman parantumisesta huolimatta on maan rahataloudellisessa asemassa edelleenkin ollut vaikeuksia.

Niinkuin tunnettu, Puola ei ole seurannut eräiden kultaryhmän maiden esimerkkiä, jotka kuluneen vuoden aikana alensivat rahansa arvoa.^{1/} Koettaessaan ylläpitää zlotyn entisessä suhteellisesti korkeassa arvossaan, on Puola saattanut voimaan uusia tuontirajoituksia. Vuoden kuluessa voimaan pannun valuutan säännöstelyn kautta on onnistuttu estämään zlotyn arvon vaihtelut.

Eräiden tärkeimpien tavaroiden tuotanto viime vuonna edelliseen ja vuoteen 1928 verrattuna käy ilmi seuraavasta taulukosta.

^{1/} Vert. raporttiin n:o 43, 6.10.1936, jossa kosketellaan syitä, jotka ovat aiheuttaneet, että zlotyn arvo on pysytetty entisellään.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.

Ei ulkomaadustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaadustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

T u o t a n t o		1928	1935	1936
		Keskiarvo kuuk.		
Kivihiiliä	tuhat tonnia	3385	2497	2984
Maaöljyä	" "	62	44	43
Rautaa	" "	57	37	55
Terästä	" "	120	63	95
Sementtiä	" "	88	17	31
Lasilevyjä	tonnia	1752	1695	3644
Puuvillalankaa	"	4968	4633	4590
Tekosilkkilankaa	"	-	396	423
Selluloosaa	"	4886	6061	7286
Pohjanahkaa	"	-	1357	1393
Sokeria	"	-	344.502	301.929
Sähkövoimaa	milj. kwh.	216	229	268

Maaöljyä ja puuvillalankaa lukuunottamatta on kaikkien edellämäinittujen tavaroiden tuotannossa huomattavissa lisäystä. Maaöljynkin tuotannossa havaittava vähennys on aivan vähäpätöinen. Osoituksena maan ostokyvyn vahvistumisesta voidaan mainita, että useiden tavaroiden menekki kotimaassa on runsaasti lisääntynyt. Niin on esim. kivihiilen laita, jota viime vuoden kuluessa on myyty omassa maassa 10% enemmän kuin edellisenä vuonna. Sokerin käyttö on samoin kasvanut, ja oli se kuluneen vuoden aikana noin 10,2% suurempi kuin edellisenä vuonna.

Kaivoksissa ja teollisuudessa käytetyn työväestön ja virkailijain lukumäärät ovat jossain määrin nousseet.^{1/} Teollisuudessa työskenteli viime vuoden lopulla 43.000 työläistä enemmän kuin edellisenä vuonna. Työttömien luku oli edelleenkin hyvin suuri, tehden se joulukuun lopulla 460.000 henkeä. Sitäpaitsi on luonnollisesti olemassa rekisteröimättömiä työttömiä.

T y ö m a r k k i n a t		1935	1936
<u>Vakuutettuja:</u>			
Työläisiä	tuh.	1443	1320
Virkailijoita	"	288	293

^{1/} Lopullisia numeroita kaikilta aloilta ei vielä ole saatavissa.

		1928	1935	1936
<u>Työssä olevia työläisiä:</u>				
Vuorityö	tuh.	208	131	139
Kaivostyö				
Tuotantoteollisuus	"	564	410	480
<u>Rekisteröityjä työnhakijoita:</u>				
Teollisuustyöläisiä	"	106	358	418
Virkailijoita	"	12	37	37

Rautateillä kuljetettujen tavaroiden määrä on viime vuoden kuussa kasvanut. Laivojen lastit osottavat samoin lisäystä. Vuonna 1935 kuljetettiin rautateillä kuukaudessa keskimäärin 4.120 tonnia ja viime vuonna 4.339 tonnia. Vertailun vuoksi mainittakoon, että vuonna 1928 oli kuukautinen tonnimäärä 6.024 tonnia, johon määrään ei siis vielä ole päästy. Laivojen lastit olivat vuonna 1935 keskimäärin kuukautta kohden 760 tonnia /Gdynia/ ja 475 tonnia /Danzig/.

Pankkeihin tapahtuneet maksut ja niissä kertyneet säästöt osottavat myöskin kasvua. Kun ei tilastollisia tietoja kaikista rahalaitoksista vielä ole julkaistu, ei talletusten lopullista määrää voida sanoa. Postisäästöpankin talletukset olivat joulukuun lopulla 895,6 milj. zlotya /edell. vuonna 881,7 milj./, muiden säästöpankkien 719,0 milj. /edell. vuonna 710,9 milj./. Konkurssien kuukautinen lukumäärä oli keskimäärin 11. Protestoitujen vekselien arvo on ollut viime vuonna jotenkin sama kuin edellisenä vuonna, nousten noin 215,2 milj. zlotyyn.

Valtion keskimääräiset kuukautiset tulot olivat viime vuonna 179 milj. zlotya /v. 1935 163 milj./. Välittömistä veroista saadut tulot tekivät keskimäärin kuukaudessa 53 milj. zlotya /edellisenä vuonna 45 milj./. Välilliset verot tuottivat 15 milj. /edellisenä vuonna 14 milj./. Tulleista saadut tulot olivat keskimäärin kuukausittain 7 milj. zlotya, samoin kuin edel-

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 13

ASIA: _____

Varsovassa olevan lähetystön raportti n:o 14

Ministeri Idman

24/3 1937

V A R S O V A S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

KIRJELMÄ n:o 312/109.

Varsova SSA 24 P:NÄ maalis KUUTA 19 37.

VIITTAUS: _____ N

P:NÄ _____ KUUTA 19 _____ P:TTY _____ n:o _____

VIITTAUS: _____ D. U. M. _____ / _____ 19 _____

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Lähetystön raportti n:o 14.

Allekirjoittanut lähettää oheisena kunnioittaen
Ulkoasiainministeriölle raporttinsa n:o 14: "Puolan ulko-
maankauppa" /siv. 1 - 5/ yhdeksänä kappaleena.

W. J. L. L.

V A R S O V A S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen

RAPORTTI n:o 14.

Varsova ssa 24 p:nä maaliskuuta 1937.

Asia: Puolan ulkomaankauppa.

16 157 Pal. 37

20/3-37

5 C13

Niinkuin viime vuoden kaupallisessa kertomuksessani huomautin, on Puolan ulkomaankauppa vuodesta 1929 alkaen säännöllisesti osottanut vähentymisen merkkejä. Viime vuonna oli tavarainvaihto tosin jonkun verran suurempi kuin sitä edellisellä vuonna. Tämä johtui kuitenkin yksinomaan suuremmasta tuonnista, sillä vienti oli v. 1935 pienempi kuin v. 1934. Nyt on tapahtunut muutos tässä epäedullisessa kehityksessä. Vuonna 1936 ovat sekä tuonti että vienti tuntuvasti kasvaneet. Tavarainvaihto oli 2,029 milj. zlotya. Tuonin suuruus oli 1.003 ja viennin 1.026 milj. zlotya. Viennin ylijäämä oli siis 23 milj.

Tärkeimmät tuontitavarat olivat raaka-aineet tekstiiliteollisuutta varten, rauta, teräs, rasva-aineet, nahkatavarat ja koneet. Tärkeimmät tuontimaat olivat Saksa, Englanti, Pohjois-Amerikan Yhdysvallat, Itävalta, Ranska ja Belgia.

Tärkeimmät vientitavarat olivat vilja, elävät eläimet ja liha, kivihiili sekä puutavarat. Vientimaina olivat ensisijalla Englanti, Saksa, Belgia ja Ruotsi. Viimemainitun maan ostot Puolassa ovat kasvaneet niin tuntuvasti, että se nykyään on neljännellä sijalla. Ruotsiin suuntautuneen viennin arvo oli 53.785 milj. zlotya, kun esim Ranskan ostot Puolassa nousi-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

vat ainoastaan 38.535 milj. zlotyyn. Tärkeimpänä vientitavarana Ruotsiin on kivihiili, jota vietiin viime vuonna sinne 40.700 milj. zlotyn arvosta.

Vallitsevasta tuontilupajärjestelmästä johtuu, että kauppatase on aktiivinen melkein kaikkiin maihin nähden. Poikkeuksen tekevät ainoastaan Yhdysvallat, Venäjä, Ranska ja Saksa. Kun Saksan ja Puolan kauppavaihto on kompensatiokauppaa, osottaa Saksan vientienemmys /1.400 milj./, ettei voimassa oleva järjestely ole toiminut täysin tyydyttävästi. Puolan kauppavaihto Venäjän kanssa ei ole ollut erikoisen huomattava. Tuonnin arvo oli 13.270 ja viennin 8.619 milj. zlotya.

Allaolevasta taulukosta ilmenee viennin ja tuonnin suuruus niistä maista, joiden kanssa Puolalla on vilkkaimmat kauppasuhteet.

	Tuonti /1000 zl./	Vienti /1000 zl./	Saldo
Saksa	142.886	142.085	- 801
Yhdysvallat	119.298	67.272	- 52.026
Ruotsi	29.067	59.556	+ 30.489
Neuvostoliitto	16.200	9.010	- 7.190
Englanti	141.625	221.601	+ 79.976
Itävalta	44.867	58.840	+ 13.973
Belgia	43.448	84.343	+ 40.895
Tshekkoslovakia	35.615	49.184	+ 13.569
Ranska	43.473	43.670	+ 197

Puolan ja Suomen välinen kauppa.

Suomen ja Puolan välisen tavarainvaihdon kokonaisarvo oli puolalaisen tilaston mukaan vuonna 1935 yhteensä

vat ainoastaan 38.535 milj. zlotyyn. Tärkeimpänä vientitavarana Ruotsiin on kivihiili, jota vietiin viime vuonna sinne 40.700 milj. zlotyn arvosta.

Vallitsevasta tuontilupajärjestelmästä johtuu, että kauppatase on aktiivinen melkein kaikkiin maihin nähden. Poikkeuksen tekevät ainoastaan Yhdysvallat, Venäjä, Ranska ja Saksa. Kun Saksan ja Puolan kauppavaihto on kompensatiokauppaa, osottaa Saksan vientienemmys /1.400 milj./, ettei voimassa oleva järjestely ole toiminut täysin tyydyttävästi. Puolan kauppavaihto Venäjän kanssa ei ole ollut erikoisen huomattava. Tuonnin arvo oli 13.270 ja viennin 8.619 milj. zlotya.

Allaolevasta taulukosta ilmenee viennin ja tuonnin suuruus niistä maista, joiden kanssa Puolalla on vilkkaimmat kauppasuhteet.

	Tuonti /1000 zl./	Vienti /1000 zl./	Saldo
Saksa	142.886	142.085	- 801
Yhdysvallat	119.298	67.272	- 52.026
Ruotsi	29.067	59.556	+ 30.489
Neuvostoliitto	16.200	9.010	- 7.190
Englanti	141.625	221.601	+ 79.976
Itävalta	44.867	58.840	+ 13.973
Belgia	43.448	84.343	+ 40.895
Tshekkoslovakia	35.615	49.184	+ 13.569
Ranska	43.473	43.670	+ 197

Puolan ja Suomen välinen kauppa.

Suomen ja Puolan välisen tavarainvaihdon kokonaisarvo oli puolalaisen tilaston mukaan vuonna 1935 yhteensä

17.467.923 milj. zlotya.^{1/} Vuonna 1936 se oli kasvanut edellisestä vuodesta ja teki 18.912.099 zlotya. Suomen viennin arvo Puolaan oli 1.623.166 zlotya /edellisenä vuonna 1.372.248 zl./ ja Puolasta Suomeen tapahtuvan tuonnin arvo 17.288.937 zlotya /edellisenä vuonna 16.094.680 zl./

Viime vuoden heinäkuussa allekirjoitettiin lisäys Suomen ja Puolan väliseen kauppasopimukseen. Puunjalostusteollisuudelle ja muutamille muillekin teollisuudenhaaroille vakuutettiin eräitä tullialennuksia ja suurempia kiintiöitä.

Suomesta johtunut suurempi vienti johtui etupäässä puunjalostusteollisuuden tuotteiden lisääntyneestä viennistä. Sitäpaitsi on myöskin eläinkunnasta saatujen tuotteiden vienti /juusto, suolet/ kasvanut. Viimemainittujen tavaroiden tuonti Puolaan osottaa hyvin suurta suhteellista lisäystä. Vuonna 1935 oli tuonnin arvo ainoastaan 29.129 zlotya ja viime vuonna oli se noussut 112.726 zlotyyn. Näyttää siltä niinkuin tässä olisi viennillämme eräitä mahdollisuuksia. Sitäpaitsi on huomattavissa viennin enentymistä nahkatavaroissa, joiden viennin arvo on melkein kaksinkertaistunut, nousten 26.522 zlotysta 47.480 zlotyyn. Puutavaroiden arvo on kohonnut 47.999 zlotysta 71.232 zlotyyn.

Tuoreen kalan tuonti on samoin viime vuoden kuluessa lisääntynyt. Puolan ja Viron välisen sopimuksen perustalla on hauen alennettu tullimaksu nyttemmin voimassa jo maaliskuun 15 päivästä alkaen.

N.s. mäntyöljy, jota vielä viime vuoden kuluessa tuotiin tänne verrattain vähän, näyttää kaikesta päättäen olevan vientitavara, jolla tulee olemaan menekkiä Puolan markkinoilla. Lähetystön puolalaisten viranomaisten kanssa käytyjen neuvottelu-

1/

Puolan tilastoa laadittaessa ei ole pidetty silmällä alkuperämaata. Suomen tilaston mukaan oli tuonti Puolasta tuntuvasti suurempi.

jen kautta saatiin 200 tonnin kiintiömäärä korotetuksi 600 tonniin.

Sitäpaitsi olisi täällä kaikesta päättäen mahdollisuus saada myydyksi asbestia, mutta näyttää siltä, niinkuin suomalaisilla myyjillä ei, mahdollisesti puuttuvan tavaran vuoksi, olisi ollut suurtakaan mielenkiintoa kauppojen tekoon.

Puolan maitotalouden viime vuoden kuluessa tapahtuneen säännöstelyn kautta on odotettavissa, että maidon laatu paranee. Mahdollista on, että separaattorien myynnille täällä täten avautuu suurempia mahdollisuuksia.

Seuraava taulukko osoittaa tärkeimpien vientitavaroidemme tuontia Puolaan.

Viennin kokonaisarvon ollessa zl. 1.623.166 = 100,0 %			
siitä:			
Kaloja	zl.	91.369 =	5,6 %
Juustoa	"	20.106 =	1,2 %
Rasvoja ja oljyja	"	52.635 =	3,2 %
Nahkoja /paitsi turkikset/	"	44.096 =	2,7 %
Puutavaroita ja puuvalmisteita	"	358.342 =	22,0 %
Paperia	"	664,415 =	41,0 %
Rautaa ja rautavalmisteita	"	158.198 =	9,7 %
Aseita /paitsi armeijalle/	"	31,206 =	1,9 %

Lähetystö katsoo olevan syytä uudelleen painostaa, että olisi välttämätöntä, että suomalaiset myyjät, milloin heidän puolalaisilla ostajillaan on vaikeuksia joko tuontiluvan saannissa tai jonkin muun seikan vuoksi, kehottaisivat ostajiaan heti kään-
tymään lähetystön puoleen. Lähetystön olisi tällöin saatava tarpeelliset tiedot hakijasta, pyydetyistä määristä ja ajasta, jolloin hakemus on jätetty. Kun on myöskin sattunut tapauksia, että suomalainen myyjä on arvellut lähetystön voivan hankkia tuontiluvan puolalaiselle ostajalle, on syytä huomauttaa, että puolalaisen myyjän on aina itse paikallisten kauppakamariensa kautta jätettävä hakemuksensa asianomaisille viranomaisille, joiden

asiana on kysymyksessä olevien asiain käsittely ja ratkaisu. Lähetystö voi ainoastaan tukea tehtyjä anomuksia ja kiirehtii niiden ratkaisua.

Puuttuvat kiintiöt eivät yleensä ole olleet syynä vähaiseen myyntiimme. Puolalaiset viranomaiset ovat ~~ollut~~ tarvittaessa korottaneet meille annettuja kiintiöitä. Vientiämme on vaikeuttanut paitsi se, että tullit monessa tapauksessa ovat suhteettoman korkeat, myöskin se, ettei meillä aina ole ollut riittävästi tavaraa viedä Puolaan.

Tärkeimmät Suomen markkinoille suuntautuvat puolalaiset vientitavarat olivat ruisjauhot /2.453.217 zl./ vehnäjauhot /1.658.940 zl./ hiilihappoinen natriumi /1.080,390 zl./ rikkihappoinen ammonjakkii /210.382 zl./ salpietarihappoinen calciumi /1.808.080 zl./ kivihiili /3.344.110 zl./, rauta ja teräs 1.556.254/ sekä sokeri /1.220.403 zl./

Kertomustani seuraa liitteenä kaksi taulukkoa, joista käy ilmi Suomesta Puolaan ja Puolasta Suomeen tapahtunut vienti.

Ministeri:

V. J. Linn

Suomen Puolan kauppa vuonna 1936.

Tuonti Suomesta Puolaan.

Tavaralaji	1935		1936	
	Kg.	Zk.	Kg.	Zk.
Kasvituotteita	33.997	27420	30.221	17.001
Eläviä eläimiä ja niistä saatuja tuott.	28.771	29.129	209.848	112.726
Kivi- ja maalajeja	16.432	3.580	57.470	17.598
Vahaa, rasvoja, eläin- ja kasvisöljyjä...	4	5	108.230	52.635
Ruokatavaroita, tupakkaa	1	10	15	41
Kemiallisia aineita, värejä	20.179	8.627	15.098	3.374
Vuotia, nahkoja, turkiksia ja nahkateok- sia	24.028	26.522	33.495	47.480
Kehruuaineksia, kutomateoll. tuotteita ..	11.752	9.586	2.220	7.767
Kumia ja kumivalmisteita	7	197	1	18
Puutavaroita, puuteoksia, korkkia y.m. valmisteita.	23.804	47.999	28.794	71.232
Paperia ja paperivalmisteita	5.091.493	908.136	5.584.681	1.030.656
Kivi-, keramiikki- ja lasiteoksia	63.390	45.744	57.470	21.001
Metalleja ja metalliteoksia	1.779.165	193.052	74.760	185.391
Koneita, laitteita ja sähkötekn. kojeita.	7.841	33.032	5.505	22.246
Kuljetusneuvoja				
kpl.	5	6.331	3	1.329
Vaakoja, työkaluja, hienomek. koneita, tie- teellisiä koneita, kirjoituskoneita kel- loja ja soittokoneita	1	49	2	48
Aseita ja ampunatarpeita	1.831	31.472	1.648	31.206
Pähineitä ja muotitavaroita	-	21	-	9
Muulla mainitsemattomia tavaroita	272	1.336	249	1.408
Yhteensä	7.102.973	1.372.248	6.209.707	1.623.166

Puolan Suomen kauppa vuonna 1936.

Vienti Puolasta Suomeen.

Tavaralaji	1935		1936	
	Kg.	Zł.	Kg.	Zł.
Kasvituotteita	34.734.354	4.089.452	52.665.966	6.461.519
Eläviä eläimiä ja niistä saatuja tuott.	9.160	43.553	11.685	22.264
Kivi- ja maalajeja	201.380.922	2.458.416	247.577.763	3.420.520
Ruokataavaroita, tupakkaa	30.130.182	3.770.038	9.111.287	1.267.834
Kemiallisia aineita, värejä	26.556.081	4.416.973	22.785.830	3.534.753
Vuotia, nahkoja, turkiksia ja nahkateok- sia	98	3.414	10	529
Kehruuaineksia, kutomateollisuuden tuot- teita.	75.657	219.079	341.991	493.171
Kumia ja kumivalmisteita	-	-	153	900
Puutavaroita, puuteoksia, korkkia y.m. valmist.	3.069.274	368.717	2.536.918	325.066
Paperia ja paperivalmisteita	385	2.229	542	3.636
Kivi-, keramiikki- ja lasiteoksia	68	530	67	618
Metalleja ja metalliteoksia	2.106.567	489.275	9.143.024	1.579.681
Koneita laitteita ja sähkötekn.kojeita.	15.025	21.213	10.013	14.667
Kuljetusneuvoja	40	1.440	-	-
Vaakoja, työkaluja, hienomek.koneita, tie- teellisiä koneita, kirjoituskoneita kel- loja ja soittokoneita	420	5.376	28	1.232
Aseita ja ampumatarpeita	15	155	-	-
Päähineitä ja muotitavaroita	10.854	194.286	8.156	140.083
Muulla mainitsemattomia tavaroita	401	8.401	1.633	21.846
Kultaa ja hopeaa - valmistamatonta - .. gr.	-	-	1.186	6.390
Sekalaista	17	2.130	49	616
Yhteensä	298.142.308	16.094.680	344.195.097	17.288.935.-

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 13

ASIA: _____

Varsoassa olevan lähetystön raportti n:o 15.

Ministeri Edman

10/4 1937

V a r s o v a - S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

KIRJELMÄ n:o 371/133.

Varsova - SSA 10 P.NÄ huhti- KUUTA 19 37

VIITTAUS:

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. 19

17/157 Sal. 37		
13/4-37	3	1
5	C13	

Ulkoasiainministeriö - LLE

ASIA: Raportti n:o 15.

Allekirjoittanut lähettää oheisena kunnioittaen
 Ulkoasiainministeriölle raporttinsa n:o 15: " Espanjan kysymys "
 / siv. 1 - 3 / seitsemänatoista kappaleena.

K. J. Tolman

V a r s o v a - SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 15.

Varsova- ssa 10 p:nä huhti- kuuta 19 37.

Asia: Espanjan kysymys.

17	157	Sal.	37.
18/4-37			
5	C13		

Askettäin käyttämäni loman aikana pistäydyin Romassa. Kun minulla on siellä joukko tuttaviani, - m.m. ulkoministeriön alivaltiosihteeri BASTIANINI / ent. Varsovassa ollut suurlähettiläs/, Saksan ambassadööri v. HASSEL ja Norjan ministeri IRGENS / kumpikin virkatovereja Köpenhaminan ajoilta / - arvelen Ministeriötä mahdollisesti kiinnostavan eräät siellä tekemäni huomiot ja saamani tiedot, jotka koskevat otsikkoasiaa.

Sain käsityksen, että Italiassa ollaan nykyään erittäin kiihdyksissä Ranskaa kohtaan. Englannista ei tosin pidetä, ja lehdistön kirjoitusten perusteella voisi luulla, että Englanti on se maa, jota kohtaan Italian tyytymättömyys ensi sijassa kohdistuu. Mahdollisesti vastaakin tämä suuren yleisön tunteita ja ajatuksia. Italian virallisissa piireissä ollaan kuitenkin tällä hetkellä erittäin ärtyneitä Ranskan hallitusta kohtaan. Syynä tähän on se, että, mikäli kaikki minulle vakuuttivat, Madridin hallituksen sotavoimien johto on kokonaan ranskalaisten upseerien käsissä. HASSEL sanoi, että Italian yleisesikunnassa tiedetään m.m. kaikkien niiden upseerien nimetkin, jotka johtivat taisteluja silloin kun italialaiset äskettäin kärsivät "tappion".

Niinkuin eräissä aikaisemmassa tiedoituksessa olen kertonut,

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.

Ei ulkomaedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

odottivat italialaiset, että FRANCO maaliskuun kuluessa voisi ryhtyä "suureen hyökkäykseen kaikilla rintamalla". Vastustus onkin nähtävästi ollut voimakkaampi kuin mitä oli odotettu.^{1/}

Tähän tulee lisäksi, että Italiassa näytään oltavan vakuutettuja siitä, etteivät ranskalaiset enemmän kuin venäläisetkään noudata puuttumattomuussopimusta, vaan edelleenkin toimittavat Espanjaan sotatarpeita. Paitsi omiin tietoihinsa nojautunut italialaiset ranskalaisissa lehdissä olleisiin uutisiin, joiden mukaan ranskalaiset lentokoneet tekevät itsensä syytäksi puolueettomuuden loukkauksiin ja kuljettavat sotatarpeita Espanjaan. Perpignanissa Ranskan rajalla lienee myöskin koulu espanjalaisien lentäjien valmistamista varten.

Kävisi liian pitkäksi tässä selostaa kaikkia minulle kerrottuja syytöksiä. Rajoitun ainoastaan toteamaan, että katkeruus eräissä italialaisissa piireissä tuntuu olevan hyvin suuri. Joka tapauksessa vastannee todellisuutta se, että italialaiset ja ranskalaiset upseerit johtavat taistelua kummallakin puolella. Tämäkin vaikuttaa osaltaan siihen, että taistelu on Italian hallituspiireissä yhä enemmän saanut "prestige"-kysymyksen luonteen.

Virallinen italialainen kanta on, niinkuin tunnettu on, ettei Espanjassa ole muita kuin "vapaaehtoisia". BASTIANINI sanoi minulle, että hän on ylpeä siitä, että Espanjaan on lähtenyt vapaaehtoisesti niin paljon, että siellä on voitu muodostaa eräitä italialaisia joukko-osastoja. Diplomaattikunnassa ei kuitenkaan näytä uskottavan, että ainakaan kaikki Espanjaan menneet olisivat lähteneet sinne vapaaehtoisesti, joskin luonnollisesti tällaisia tapauksia on ollut.

Niin esim. IRGENS kertoi kuulleensa, että kerran eräät Abes-

siniaan vapaaehtoisesti meneviksi ilmoittautuneet sotilaat olivatkin lähetetty Espanjaan, mikä olisi aiheuttanut vakavia välitapahtumia laivan ollessa merellä.

BASTIANINI sanoi minulle, että Italian nykyinen "pidättyväinen" kanta voi muuttua, jos tilanne tulisi sellaiseksi, että päiväjärjestykseen joutuisi kysymys kommunistisen valtion muodostamisesta Espanjan alueelle. Tällöin eivät enää puhuisi "italialaiset vapaaehtoiset", vaan "Italian hallitus". BASTIANINI sanoi, että hänen käsityksensä mukaan on vielä tällä hetkellä mahdotonta sanoa miten tilanne kehittyy.

BASTIANINI perusteli Italian kieltoa kutsua takaisin Espanjassa olevat italialaiset sillä, ettei sen mielestä ole olemassa mitään mahdollisuuksia siihen, että Madridin hallituksen puolella taistelevat ulkomaalaiset lähtisivät Espanjasta. Madridin hallitushan on ilmoittanut, että kysymyksessä olevat henkilöt on otettu Espanjan kansalaisiksi. Näin ollen Italia ei katso voivansa ryhtyä neuvotteluihin tästä asiasta.

HASSEL kertoi saaneensa käsityksen, että Italian yleisesikunta on tällä hetkellä optimistisempi kuin vielä joku aika sitten. Joka tapauksessa HASSELkin sanoi tilanteen hänen mielestään olevan sellaisen, että on mahdotonta varmuudella sanoa säilytääkö suurimmilta kansainvälisiltä "komplikaatioilta" tämän asian yhteydessä. Hän painosti nimenomaan, ettei Espanjan kysymys erikoisesti kiinnosta Saksaa, vaan ennen kaikkea Italiaa.

W. J. Linn

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 13

ASIA: _____

Varovassa olevan lähetyksen raportti n:o 16.

Ministeri Idman

16/4 1937

V A R S O V A S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

KIRJELMÄ n:o 393/143.

Varsova SSA 16 P:NÄ huhtikuuta 19 37.

VIITTAUS: _____ N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o _____

VIITTAUS: _____ D. U. M. _____ 19 _____

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Lähetystön raportti n:o 16.

Allekirjoittanut lähettää oheisena kunnioittaen
Ulkoasiainministeriölle raporttinsa n:o 16: "Puolan ulko-
asiainministeriö yleisestä tilanteesta" /siv. 1 - 4/ seitse-
mänätoista kappaleena.

W. Lohman

RAPORTTI n:o 16.

Varsova ssa 16 p:nä huhti kuuta 19 37.

Asia: Puolan ulkoasiainministeriö
yleisestä tilanteesta.

19	157	Pal	37
20/4	37		
5	C13		

Liettuan kysymys.

Lomaltani palattuani kävin itäisen osaston päällikön KOBYLANSKI:n luona.

Kysyin häneltä ensinnäkin oliko mitään perää ulkomaalaisissa lehdissä olleissa tiedoissa, että ulkoministerit BECK ja LOZORAITIS Ranskan rivieralle ollessaan olisivat neuvotteleet molempien maiden välisistä suhteista. KOBYLANSKI kielsi sen jyrkästi. BECK ei edes ollut nähnyt LOZORAITISTA. Kaikesta päättäen Liettuan hallituksella ei ole mitään halua solmia suhteita Puolan kanssa.

Ministeri PALIN mainitsee tiedoituksessaan /Kaunasin läh. raportti n:o 4/, että Kaunaksessa puolalaisen vaikutuksen pelosta pidetään parempana olla ylläpitämättä suhteita Puolan kanssa. Rigassa ja Kaunaksessa ollessani tein minäkin saman huomion. Sain usein käsityksen, että Vilnon kysymys oli sopiva tekosyy rajan suljettuna pitämiseen. Katsottiin, että nykyinen sukupolvi on vielä liian altis puolalaiselle sivistykselle, mikä voisi koitua vaaraksi itsenäiselle Liettualle.

Kun eräissä puolalaisissa lehdissä on väitetty, että Liettua olisi solminut sotilaallisen liiton Venäjän kanssa,

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

kysyin KOBYLANSKILta pitikö Puolan ulkoministeriö tätä uskottavana. KOBYLANSKI vastasi tähän kieltävästi. Varsinaista liittoa ei ole, mutta läheistä yhteistyötä yleisesikuntien välillä on kylläkin huomattavissa. Venäläisten ja liettualaisten upseerien vierailut eivät, puolalaisten arvelun mukaan, ole ainoastaan kohteliaisuuskyntejä. Kieltää ei myöskään voida, että venäläinen vaikutus Liettuassa on erittäin tuntuva.

Puolueettomien valtioiden vyöhyke.

KOBYLANSKI painosti jälleen Puolan ulkoasiainministeriön mieliajatusta puolueettomasta vyöhykkeestä Saksan ja Venäjän välillä. Olisi erittäin tärkeätä, että kaikki Venäjän ja Saksan välillä olevat valtiot Suomesta ja Skandinaavian maista Balkanin maihin nähden noudattaisivat puolueettomuutta. Kaikkien olisi täten koetettava pitää erillään toisistaan Saksa ja Venäjä. Liettua ja Tshekkoslovakia läheisten suhteittensa kautta Venäjään rikkovat Puolan mielestä tämän yhteisen rintaman. Ne ovat Itä-Europan "heikkoja kohtia".

Tässä yhteydessä ei ole syytä lähemmin syventyä KOBYLANSKIn esittämien väitteiden tutkimiseen. Olen niistä maininnut, koska ne antavat hyvän kuvan siitä, miten täällä arvostellaan Itä-Europan tilannetta.

Italian ja Jugoslavian sopimus.

Mainitessaan Tshekkoslovakian KOBYLANSKI joutui koskettelemaan Italian ja Jugoslavian välistä sopimusta. Hän sanoi, että Puolassa ollaan siihen erittäin tyytyväisiä. Tämä sopimus myötävaikuttaa mitä suurimmassa määrässä rauhan säilymiseen Balkanilla. Jugoslavian sopimuksen kautta saavuttamat edut ovat siksi suuria, ettei sillä ole syytä vaarantaa niitä laajenta-

malla niitä velvoituksia, joita Pienen Ententen mailla nykyään on toisiaan kohtaan. BENESin uudistetut yritykset Belgradissa muodostaa Pieni Entente liitoksi, joka tarkoittaisi siihen kuuluvien valtioiden puolustamista muitakin valtioita kuin Unkaria vastaan, eivät ole onnistuneet. Rumanian on myöskin nyt helpompi kieltää kannatuksensa Prahan suunnitelmilta, kun se voi viitata Belgradin pidättyväiseen kantaan.

Palaan tähän kysymykseen vielä myöhemmin toisessa yhteydessä.

Locarnoneuvottelut ja itäpakti.

Kysymykseeni oliko jotain perää eräissä saksalaisissa lehdissä olleissa tiedoissa, että Ranskan ulkoministeri DELBOS olisi Cannes'issa ehdottanut BECKille uutta itäpaktia, vastasi KOBYLANSKI, että nämä tiedot olivat täysin perättömiä. DELBOS oli tosin käynyt tapaamassa BECKiä, mutta hänen keskustelunsa olivat koskeneet ainoastaan länsipaktia, Locarnoneuvotteluja.

Huomautukseni johdosta, että nämä neuvottelut Italian käsityksen mukaan eivät voi johtaa lopulliseen tulokseen ennenkuin Espanjan kysymys on tullut likvidoiduksi, KOBYLANSKI vastasi, ettei Puolassakaan uskota, että nykyään olisi mahdollisuuksia joutua päätökseen. Ainoa kohta, joka luultavasti saadaan ratkaistuksi, on Belgian puolueettomuutta koskeva kysymys.

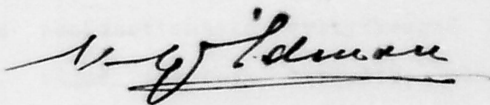
Ranska.

Ranskasta puhaen ollessa kysyin mitä Puolassa arvellaan Ranskan nykyisestä sisäisestä tilanteesta. KOBYLANSKI vastasi, että tilanne Puolan käsityksen mukaan herättää huolestumista. Kun hallitus on riippuvainen kommunistien kannatuksesta, saa näiden propaganda esteettömästi jatkua. Ranskassa ei näytä olevan ketään,

jolla olisi kylliksi auktoriteettia voidakseen ryhtyä asioiden johtoon. Nykyisten olosuhteiden vallitessa ei Ranskan ulkopoliittinen merkitys ja auktoriteetti myöskään voi olla sama kuin ennen.^{1/} Sekä Algeriassa että Marokossa on huomattavissa kiihtymystä alkuasukkaiden joukossa, mikä ennen kaikkea johtuu kommunistisesta kiihoituksesta.

Lopuksi KOBYLANSKI kysyi minulta mitä Roomassa arvellaan Espanjan kysymyksestä. Selostettuani hänelle siellä kuulemiani mielipiteitä,^{2/} KOBYLANSKI sanoi niiden vastaavan Varsovassakin saatuja tietoja. Näyttää siltä niinkuin Espanjan kysymyksessä kriisi olisi lähenemässä.

Ministeri:

^{1/} vert. myös Pariisiin läh:n raportti n:o 18, 7.IV.1937.

^{2/} vert. raporttiini n:o 15, 10.IV.1937.

Rep. (Gat. poln.)

Salainen.

V A R S O V A S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

KIRJELMÄ n:o 469/162: ad

Varsova SSA 27 P.NÄ huhti KUUTA 19 37.

VIITTAUS: _____ N

P.NÄ _____ KUUTA 19 P:TTY _____ n:o _____

VIITTAUS: _____ D. U. M. _____ / _____ 19 _____

ULKOASIAINMINISTERIÖ	
19 157 tal.	37
29/4-37	-3
5	113

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Oikaisu lähetystön raporttiin n:o 16.

Saan kunnioittavasti ilmoittaa, että raportissani n:o 16 sivulla 2 olevan kappaleen "Puolueettomien valtioiden vyöhyke" ensimmäinen lause on ~~viksaantia~~ kuuluva seuraavasti: "Kobylanski painosti jälleen Puolan ulkoasiainministeriön mieliajatusta puolueettomasta vyöhykkeestä Saksan ja Venäjän välillä. Olisi erittäin tärkeätä, että kaikki Venäjän ja Saksan välillä olevat valtiot Suomesta ja Skandinavian maista Balkanin maihin saakka noudattaisivat puolueettomuutta."

Ministeri:

V. J. Linn

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 13

ASIA: _____

Varsovan olevan lähetystön raportti n:o 17.

Ministeri Tolman

27/4 1937

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
20 / 157 Pal. n:o 1107		
26/4-37	5	
5	C13	

V A R S O V A S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

KIRJELMÄ n:o 447/155.

Varsova S S A 23 P: N Ä huhti K U U T A 19 37.

VIITTAUS: _____ N

P: N Ä K U U T A 19 P: T T Y n: o

VIITTAUS: _____ D. U. M. _____ 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Lähetystön raportti n:o 17.

Allekirjoittanut lähettää oheisena Ministeriölle raporttinsa n:o 17: "Pieni Entente" /siv. 1 - 4/ seitsemäntoista kappaleena.

W. J. Linnar

V A R S O V A S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö

Salainen.

RAPORTTI n:o 17.

Varsova ssa 23 p:nä huhtikuuta 1937.

Asia: Pieni Entente.

ULKOASIAMINISTERIÖ		
20/157 Pal. 1137.		
26/4-37	5	Lil.
5 C13		

Italian ja Jugoslavian välistä sopimusta on Europan sanomalehdistö yleensä ollut taipuvainen pitämään Italian saavuttamana voittona ja Ranskan tappiona. Samoin on se esitetty Pienen Ententen heikkouden merkiksi. Roomassa ollessani alivaltiosihtööri BASTIANINI myöskin lausui minulle suuren tyytyväisyytensä sopimuksen aikaansaamisesta. Niinkuin Ministeriölle lähettämässäni viime tiedoituksessa ilmoitin, kertoi Puolan ulkoministeriön osastopäällikkö KOBZYANSKI, että BENES oli äskettäin Belgradissa ollessaan uudestaan yrittänyt muodostaa Pientä Ententea liitoksi, jonka jäsenet olisivat velvollisia puolustamaan toisiaan muitakin valtioita kuin Unkaria vastaan, mutta että nämä yritykset olivat täydelleen epäonnistuneet.

Mainitsin tulevani uudestaan palaamaan asiaan. Katson nimittäin olevan syytä myöskin selostaa keskustelujani Ranskan ambassadöörin NOELin ja Rumanian ministerin ZAMFIRESCUN kanssa.

Mitä ensinnäkin tulee Ranskan suhtautumiseen Italian ja Jugoslavian sopimukseen, ei ole unohdettava, että Ranska jo vuosikautia on tehnyt voitavansa Italian ja Jugoslavian välien parantamiseksi. Ranskan ja Italian välit ovat tosin tällä hetkellä kireät, mutta mielestäni ei kuitenkaan tunnu aivan oikeal-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

ta esittää asia siten, että tässä olisi kysymys Ranskan kärsimästä suuresta tappiosta ja Italian suuresta voitosta.

Luulen, että Italian Espanjassa viime aikoina kärsimät vastoinkäymiset mahdollisesti myös ovat voineet vaikuttaa, että on haluttu solmia sopimus, joka voitaisiin esittää diplomaattiseksi voitoksi. Sopimuksen aikaansaaminen ei voinut olla erikoisen vaikea, sillä Jugoslavia näkee epäilemättä mielellään, että sen suhteet Italiaan paranevat. Italialla on sitäpaitsi voinut olla muitakin syitä. Saksan enenevä vaikutus Jugoslaviassa on jo taloudellisessakin suhteessa Italialle epäedullista, joten sillä oli täysi syy selvittää suhteensa Jugoslaviaan.

NOEL on myöskin minulle mitä jyrkimmin kieltänyt, että Ranska olisi ollut tehdyn sopimuksen solmimista vastaan. Päävastoin on se vakuutettu siitä, että sopimus tulee vähentämään konfliktinaiheita Balkanilla ja myötävaikuttamaan rauhan ylläpitämiseen, mikä on Ranskan politiikan yleisenä pyrkimyksenä. Mitä tulee Pienen Ententen uudestaan muodostamiseen siten, että sen jäsenvaltiot laajentaisivat keskinäisiä velvoituksiaan niin, että liitto saisi yleisen allianssin luonteen, ei Ranska, mikäli NOEL on vakuuttanut minulle, koskaan ole koettanut harjoittaa painostusta Pienen Ententen valtioihin tässä tarkoituksessa. Ennen Varsovaan tuloaan NOEL oli lähettiläänä Prahassa, ja sanoi hän Pariisista saamiensa ohjeiden mukaisesti aina asettuneensa sille kannalle, että on jäsenvaltioiden yksityinen asia, miten ne haluavat muodostaa liittonsa.

Tämän johdosta minun on kuitenkin huomautettava, että Jugoslavian tšekäläinen lähettiläs, ministeri GRISOGONO on kerran muutama kuukausi sitten valittanut minulle sitä, että Ranskassa ja Tšhekkoslovakiassa moitittiin Jugoslaviaa siitä, ettei se

halunnut sitoutua puolustamaan Tshekkoslovakiaa Saksaa vastaan. "Tällaiset moitteet", sanoi hän, "ovat epäjohdonmukaisia, sillä Ranskahan ei myöskään halua sitoutua puolustamaan Jugoslaviaa Italiaa vastaan. Meidän on siis itse koettava järjestää suhteemme Italiaan."

Rumanian lähettiläs, ministeri ZAMFIRESCU on samoinkuin NOELkin sitä mieltä, että Jugoslavian ja Italian välistä sopimusta koskeva asia on esitetty hyvin liioitellusti Euroopan sanomalehdistössä. Jugoslavia on koko ajan tiedoittanut neuvottelujen kulusta Rumanian ja Tshekkoslovakian hallituksille, jotka siis ovat olleet täysin tietoisia niistä. Pienen Ententen pak-tin mukaan olisi toisten jäsenvaltioiden ollut saatava nähdäkseen valmis sopimusteksti ennen sopimuksen allekirjoittamista. Kun kuitenkin Italian ulkoministeri CIANO kovasti kiirehti sopimuksen solmimista, luopuivat molemmat edellämainitut valtiot tästä oikeudesta Jugoslavian eduksi ja antoivat suostumuksensa sopimukseen ilman, että ne edes olivat tilaisuudessa näkemään valmiin tekstin. On siis väärin sanoa, että Jugoslavia olisi menetellyt jollain tavoin epälojaalisesti liittolaisiaan kohtaan, yhtä vähän kuin voidaan sanoa, että Tshekkoslovakia olisi vastustanut sopimuksen solmimista.

Mitä BENESin neuvotteluihin Belgradissa tulee, on myöskin väärin esittää asia niin, että Tshekkoslovakia, tehdäkseen tyhjäksi tai ainakin vähentääkseen Italian ja Jugoslavian välisen sopimuksen merkitystä, olisi, vaikkakin turhaan, tehnyt voitavansa Belgradissa Pienen Ententen valtioita koskevan sopimuksen laajentamiseksi. Tätä asiaa on kyllä kosketeltu Belgradissa, mutta keskustelu on ollut luonteeltaan aivan yleistä, ilman että Tshekkoslovakian taholta olisi tehty mitään varsinaista

ehdotusta. ZAMFIRESCU ei uskonut, että Rumania enemmän kuin Jugoslaviakaan haluaisi laajentaa velvollisuuksiaan, ja että siis Pienen Ententen uudestaan muodostaminen tällä pohjalla tulevaisuudessakaan olisi mahdollista. Kaikki jäsenvaltiot ovat Kansainliiton jäseniä ja ovat valmiit noudattamaan liittopaktin määräyksiä, mutta ne eivät halua luopua nykyisestä puolueettomuuspolitiikastaan. Rumanian, Tšhekkoslovakian ja Jugoslavian maantieteellinen asema ja niiden poliittiset sekä taloudelliset edut ovat siksi erilaisia, että ne haluavat, kukin omalla alallaan, huolehtia omista eduistaan. Tähän tulee vielä lisäksi sekin, ettei Jugoslavia edes ole tunnustanut Neuvosto-Venäjäjä, josta seuraa, että sen kannanotto eräissä kysymyksissä on toinen kuin esim. Tšhekkoslovakian.

Pienen Ententen valtioiden välisten suhteiden kehitys ei siis ole tapahtunut siihen suuntaan kuin ilmeisesti silloin uskottiin kun muutamia vuosia sitten julistettiin, että ne muodostavat yhtenäisen kokonaisuuden.

Ei ole luullakseni mahdotonta, että Rumaniakin vielä tulee solmimaan Italian kanssa samantapaisen sopimuksen kuin Jugoslaviakin. Kieltämätöntä on, että Pieni Entente on tosiasiallisesti heikompi poliittinen muodostuma kuin mitä voisi luulla niiden puheiden perusteella, joissa näiden valtioiden ulkopoliitiikan johtajat ylistävät liittonsa vahvuutta. Olisi kuitenkin väärin tästä vetää johtopäätöstä, että Pieni Entente olisi nyt hajaantumistilassa. Nykyisessäkin muodossaan tarjoaa se jäsenvaltioilleen siksi suuria etuja, ettei näillä ole mitään syytä luopua keskinäisestä liitostaan.

M i n i s t e r i :

V. J. Linn

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 13

ASIA:

Varsovan stevan lähetystä raportti n:o 18.

Ministeri Salmen

28/4 1937

V A R S O V A S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

KIRJELMÄ n:o 475/165.

Varsova SSA 28 P:NÄ huhti KUUTA 19 37.

VIITTAUS: ..... N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D.U.M. 19

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
21/107 Sali. 1937.		
204-32	5	
UASIO	ASIA	
5	C13	

Ulkosasiainministeriö LLE

ASIA: Lähetystön raportti n:o 18.

Allekirjoittanut lähettää oheisena kunnioittaen
Ulkosasiainministeriölle raporttinsa n:o 18: "Sversti Koc'in
organisatio" /siv. 1 - 3/ seitsemänatoista kappaleena.

K. G. Linn

V A R S O V A S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 18.

Varsova ssa 28 p:nä huhti kuuta 19 37.

Asia: Eversti Koc'in organi-
satio.x/

21 157 Sali 1937	
30/4-37	2
UASTO	ASIA
5	C13

Olen eräässä aikaisemmassa tiedoituksessa selostanut eversti KOCin julkilausumaa, jossa hän on tehnyt selkoa uuden organisation ohjelmasta. Lausuin silloin epäilykseni, ettei uusi järjestö tulisi saamaan sitä kannatusta mitä hallituspiireissä toivottiin.

Minulla ei ole ollut mitään syytä muuttaa käsitystäni. Hallituspuolueen lehdissä on tosin laajasti selostettu mitä kaikkia yhdistyksiä ja ryhmiä on liittynyt siihen. Nämä ovat kuitenkin yleensä sellaisia, jotka ennenkin ovat kuuluneet hallituksen kannattajiin. Epäilen onko juuri mitään sellaista, joka ennen olisi kuulunut vastustuspuolueisiin. Puolueita on luullakseni yleensä vaikea rakentaa ylhäältä alaspäin. Kenraalit ja ministerit tuskin ovat oikeita puolueiden luojia. Puolue on rakennettava alhaalta käsin, jos niin saa sanoa, kivi kiveltä liitettävä yhteen.

Viime aikoina on sanomalehdistöissä keskusteltu siitä, voivatko juutalaisetkin kuulua uuteen järjestöön, Järjestön johdon taholta on asiaa selitetty seuraavasti. Juutalaiset eivät voi kuulua siihen yhtä vähän kuin puolalaisetkaan voivat kuu-

x/
Kun puolueiden olemassaoloa ei hallitustaholla pidetä suotavana, ei järjestöä vielääkään kutsuta puolueeksi, vaikka kukaan tuskin voisi määritellä organisation ja puolueen välistä eroa.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

lua sionistiseen liikkeeseen. Uusi organisatio on kuitenkin avoinna kaikille Puolan kansalaisille uskontoon katsomatta, mikäli nämä lukeutuvat puolalaiseen kansallisuuteen. Riittäväenä ei kuitenkaan voida pitää sitä, että juutalainen itse ilmoittaa lukeutuvansa puolalaisiin, vaan on kysymys hänen kuulumisestaan ratkaistava objektiivisten näkökohtien mukaan. Samalla kuin siis yleisenä sääntönä on, ettei juutalainen voi liittyä uuteen järjestöön, ollaan kuitenkin eräissä tapauksissa valmiita tekemään poikkeuksia tästä säännöstä.

Kansallisdemokraattiset lehdet ovat käyttäneet hyväkseen annettua selitystä moittiakseen hallituspiirejä juutalaisystävällisyydestä. Niinkuin ennen olen Ministeriölle tiedoittanut, on täällä nykyään vallalla erittäin vahva antisemiittinen liike. Niin esim. ovat yliopistot yhtä usein suljettuina kuin avoinna niissä vähän väliä sattuneiden juutalaisvastaisten mellakoiden vuoksi.

Mikäli olen kuullut, oli hallituspuolueen taholla toivotu, että ylioppilasnuoriso yhtyisi KOCin järjestöön. Puolassa, päinvastoin kuin Italiassa ja Saksassa, ylioppilaitten suuri enemmistö on aina kuulunut hallituksen vastustajiin. Jos tällaisia toiveita on ollut, eivät ne ainakaan ole täyttyneet. Syynä ei luonnollisesti ole yksinomaan juutalaiskysymys, joka näyttää kokonaan villinneen ylioppilaat, vaan johtuu se yleisempäänkin laatuja olevista syistä, jotka ennenkin ovat vaikuttaneet, että ylioppilaat lukeutuivat vallansa olevan hallitussuunnan vastustajiin.

Lisättäköön, että hallituspuolueenkin kannattajien joukossa on kiivaita antisemiittejä. Niin voi esim. virastoissakin kuulla sellaisia lausuntoja kuin että ylioppilailta on aivan oikein

kun he vaativat juutalaisille luentojen seuraajille erikoisia "ghettopenkkejä". Käsittäkseni on ainoastaan siten selitettävissäkin se, etteivät mellakat laisinkaan ota lakatakseen, että nuoret ylioppilaat ovat tietoisia puolalaisen yhteiskunnan kannatuksesta.

Ministeri:

W. J. Edman

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 13

ASIA: _____

Varsovasta olevan lähetystön raportti n:o 19.

Ministeri Toivanen

20/4 1937

V A R S O V A S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

22/108 Val. 3 - 27.

KIRJELMÄ n:o 492/168.

4/5 - 27

Varsova SSA 30 P:NÄ huhti KUUTA 19 37.

VIITTAUS: ..... N

5 C13

P:NÄ ..... KUUTA 19 ..... P:TTY ..... n:o .....

VIITTAUS: ..... D. U. M. .... 19 .....

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Lähetystön raportti n:o 19.

Allekirjoittanut lähettää oheisena kunnioittaen
Ulkoasiainministeriölle raporttinsa n:o 19: "Ulkoministeri
Beckin matka Bukarestiin" /siv. 1 - 4/ seitsemänatoista kap-
paleena.

K. J. Holman

V A R S O V A S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 19.

Varsova ssa 30 p:nä huhti kuuta 1937.

Asia: Ulkoministeri Beckin
matka Bukarestiin.

22/158 Pal. 37.
4/5-37
-2
OSASIO ASIA
5 C13

Ulkomaalaisessa sanomalehdistössä on kiinnitetty suurta huomiota ministeri BECKin matkaan Bukarestiin. Matka on asetettu yhteyteen Italian ja Jugoslavian välisen sopimuksenkin kanssa, ja on väitetty, että BECKillä oli kaikenlaisia suurisuuntaisia aikeita. Luulen, että asia on paljon yksinkertaisempi. Rumanian ulkoministeri ANTONESCU kävi talvella Varsovassa, ja BECKin käynti on käsitettävä vastaukseksi tähän käyntiin. Jos vielä halutaan erikoista syytä siihen, että matka tapahtui juuri nyt, eikä joskus myöhemmin, on vastaus tähänkin erittäin helppo. Presidentti MOSCICKI ja kuningas CAROL käyvät kesän kuluessa toistensa luona. Kun molemmat käynnit mahdollisesti tapahtuvat jo kesäkuun kuluessa, oli BECKin, jos hän halusi ennen näitä vierailuja käydä Bukarestissa, mentävä sinne nyt.

Puolan ja Rumanian välit ovat TITULESCUn eron jälkeen olleet erittäin hyvät, joten ei tässäkään suhteessa ollut odotettavissa mitään erikoista uutta. Luonnollistahan on, että ulkoministerit toisensa tavatessaan keskustelevat poliittisista tapahtumista. On senvuoksi hyvin luultavaa, että m.m. on ollut kysymys Rumanian ja Unkarinkin välisistä suhteista. Niinkuin alivaltiosihteeri, kreivi SZEMBEK tänään huomautti minulle, ovat

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

puolalaiset monasti lausuneet rumaniaalaisille toivomuksen, että Rumanian ja Unkarin välit paranisivat. Rumanialaiset puolestaan ovat yhtä usein kehottaneet puolalaisia parantamaan suhteensa Tšhekkoslovakiaan. Nämä ovat kuitenkin seikkoja, joiden toteutuminen ei riipu asianomaisista yksistään. "Le Temps" in Bukarestin kirjeenvaihtaja on eräässä lehdelleen lähettämässään tiedoituksessa lausunut ajatuksen, että BECK luultavasti varottaa Rumaniaa liian läheisistä suhteista Venäjään. Tällaisestakaan varoitukset eivät enää ole välttämättömiä, sillä kysymys Rumanian ja Venäjän välisestä sopimuksesta on ollut poissa päiväjärjestyksestä jo pitkät ajat. BECKin vierailulle ei sen vuoksi mielestäni ole annettava mitään erikoista merkitystä. Se on ilmaus molempien liittolaismaiden välisistä läheisistä suhteista, ja on, jos niin halutaan, ollut omiaan edelleen vahvistamaan näitä suhteita.

Liitän tähän eräitä otteita ANTONESCUn ja BECKin pitämistä maljapuheista, koska nekin puolestaan osottavat miten läheisiksi Rumanian ja Puolan suhteet viime aikoina ovat muodostuneet. Ajattelen tällöin m.m. TITULESCUn ja Puolan lähettilään välisiä kiivaita yhteenottoja, joista aikoinaan olen Ministeriölle tiedoittanut.

"Liittomme perustana", lausui ANTONESCU, "on syvälinen kiintymyksemme rauhaan, rauhaan, johon sisältyy rajojemme koskemattomuuden sekä laillisten etujemme kunnioitus. Pelkästään puolustavana tämä liitto ei ole suunnattu ketään vastaan, ei sulje pois yhtäkään ystävyyttä, ja sitä elähdyttää toivo laajasta kansainvälisestä yhteistyöstä ja uskollisuus Genève'in suurta laitosta kohtaan. Se on täydessä sopusoinnussa niiden liittojen ja ystävyys siteiden kanssa joita kummallakin puolen on solmittu, sillä näillä liitoilla ja ystävyys siteillä on kaikilla sama tarkoitus: rauhan puolustus ja

kaikilta yllätyksiltä suojatun elämän aikaansaaminen Euroopassa." "Meidän yhteistoimintamme", vastasi BECK, "joka on samalla sekä läheistä että luottamuksellista, ei suinkaan ole ohimenevän ilma-piirin tai hetken kansainvälisten suhdanteiden tulos, vaan jatkuva välttämättömyys. .... Jos olisi käytävä perustelemaan näitä neuvottelujamme, voisin mainita myös sen syyn, että tämän päivän Euroopassa on havaittavissa kehittymistä uusiin poliittisiin menettelytapoihin rauhan turvaamistarkoituksessa, rauhan, jota kaikki sivistyskansat niin palavasti toivovat. Luulen, että meidän sukupolvemme, joka itse on katkerasti kokenut sodan suuret mullistukset ja joka senvuoksi on syvästi kiintynyt rauhaan, on ehkä ollut liian toivehikas erilaisten kansainvälisten järjestelmien suhteen. Toiselta puolen se on kansainvälisissä vaikeuksissa osoittautunut toisinaan liian hermostuneeksi ja sen on vallannut levottomuus, joka on vahingollinen maanosamme poliittiselle vakaantumiselle ja taloudelliselle edistykselle. Sallikaa minun kuitenkin, hyvät naiset ja herrat, tehdä se ilahduttava toteamus, että sinä hetkenä, jolloin jalallani astuin Suuren Rumanian - ystävämme ja liittokumppanimme - vieraanvaraiselle maaperälle, tunnen, että nykyisen Euroopan poliittisessa rakennelmassa on pysyviä ja kestäviä aineksia, joita se luottamuspuola, josta mainitsin, ei ole lainkaan koskettanut." Puheensa lopulla BECK kutsui kuningas CAROLia Puolan ja Rumanian välisen allianssin "suureksi elähyttäjäksi, jonka valistunut ja tarkkanäköinen ymmärrys on niin onnellisella tavalla rohkaissut yhteisiä pyrkimyksiämme kansainvälisten suhteitten lujittamiseksi." Nämä sanat eivät ole käsitettävät pelkäksi kohteliaisuudeksi. Niihin sisältyy tunnustus kuninkaalle siitä, että hän aina uskollisesti on pitänyt kiinni Rumanian ja Puolan välisestä liitosta. Satun tietämään, että silloinkin kun molempien maiden välit olivat erittäin kireät, Puolan lähetti-

läällä aina oli tilaisuus, ilman ulkoasiainmi-
nisteriön välitystä, päästä kuninkaan puheille.

Ministeri:

W. G. Solman

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 13

ASIA:

Varsovan olevan lähetystä raportti n:o 20.

v.a. Asiamies Punttausti

12/5 1937

V A R S O V A S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

KIRJELMÄ n:o 529/184.

Varsova S S A 12 P: NÄ touko KUUTA 19 37.

VIITTAUS: N

P: NÄ KUUTA 19 P: TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. 19

23 / 158 Pal. 37	
15/5 37	3
5	C13

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Lähetystön raportti n:o 20.

Allekirjoittanut toimittaa oheisena kunnioittaen
 Ulkoasiainministeriölle raporttinsa n:o 20: "Puolan juutalais-
kysymyksestä" /siv. 1 - 4/ seitsemäntoista kappaleena.

Taru Suontaus

V A R S O V A S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 20.

Varsova ssa 12 p:nä touko kuuta 19 37.

Asia: Puolan juutalaiskysymyksestä.

23 / 157 Val. 37
157 r. 37
5 C13

Puolan juutalaiskysy . on päivä päivältä muodostumassa yhä polttavammaksi. Ylioppilaiden toistuvat mielenosoitukset, korkeakoulujen melkein kroonilliseksi käyneet sulkemiset, eri ryhmkuntien mielenilmaisut ja lehtien lukuisat kirjoitukset ovat näkyvänä merkinä siitä keskeisestä asemasta, jonka juutalaiskysymys on viime aikoina Puolan sisäisessä elämässä saanut. On todettava, että vaatimukset, joita puolalaiselta taholta nykyään esitetään juutalaisia vastaan yleiseen mielipiteeseen vedoten olisivat vielä vuosi sitten monessa tapauksessa olleet merkittävät yltiöpäisyyden irrallisiksi ilmaisuiksi.

Puolan hallitusleirin asenne juutalaiskysymyksessä esitetään eversti Koc'in tunnetussa ohjelmassa seuraavasti: "Emme voi missään tapauksessa hyväksyä väkivaltatekoja emmekä brutalleja juutalaisvastaisia ilmaisuja, jotka vain halventavat kunniamme ja kansallista arvonantoamme ja jotka madaltavat sivistyselämän tasoa, minkä tahtoisimme olevan mahdollisimman korkean. On ehdottoman välttämätöntä säilyttää järjestys, rauhallisuus ja turvallisuus, joita ilman yksikään valtio ei voi olla. Toisaalta käsitämme sen itsesäilytysvaiston, joka tahtoo suojella sivistyksemme oikeutettuja etuja. Yhteiskuntamme pyrkimys taloudelliseen riippumattomuuteen on myös ymmärrettävä. Nämä pyrki-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

mykset ovat sitä oikeutetumpia, kun me nykyään elämme taloudellisten ja rahallisten vaikeuksien aikaa."

Vielä Pilsudski'n loppuaikoina olisi näinkin suurin varauksin esitetty julistus ollut mahdottomuus; hallitus ei yleensä tehnyt mitään, joka olisi voitu leimata juutalaisille tehdyksi myönnötykseksi. Mutta julkilausuma ei suinkaan ole todistuksena siitä, että hallitussuunta olisi muuttunut suopeammaksi juutalaisia kohtaan; se osoittaa vain, että hallitus on katsonut olevansa pakotettu, huolimatta siitä, että se siten on antanut aseensa kansallisen opposition käsiin, määrittelemään kantansa ja asettamaan sulun yhä leviävälle juutalaisvastaiselle mielialalle, joka uhkaa häiritä yhteiskunta- ja talouselämän säännöllistä kulkua. On muistettava, että Puolan 34-miljoonaisesta väestöstä n. 15% toimii kaupan, teollisuuden ja kuljetusliikenteen palveluksessa sekä että tuohon määrään on suurimmalta osaltaan laskettava kuuluvaksi juutalaiset, joiden osuus koko väkiluvusta on ainakin 10%. Myöskään ei hallitusleiri ole voinut olla ottamatta huomioon, että varakaannat juutalaiset opportunistisina ovat aina olleet valmiit enemmän tai vähemmän kannattamaan jokaista hallitusta, joka ei ole hyökännyt niitä vastaan julkisesti.

Kansallismielinen oppositio ei luonnollisestikaan hyväksy hallitusleirin virallista kantaa juutalaiskysymyksessä; onpa sanottava, että juutalaiskysymys on yhtenä pääkohtana opposition käymässä taistelussa, joka tietenkin on mahdollista vain määrättyissä rajoissa. Kansallisdemokraattisen puolueen neuvoston viime huhtikuun 25 päivänä julkaisemassa selityksessä sanotaan: "Kansakuntamme pirstoutumisen pääsyytä on maan juutalaistuminen. Puolassa on juutalaisia enemmän kuin missään muussa maassa. Tämä joukko on alituisesti kasvanut ja samalla on sen merkitys elämässämme lisääntynyt. Uudelleen luodussa valtiossa on juutalaisten asema

lujempi kuin mitä se oli aikana, jolloin maamme oli jaettu. Tämä antaa heille mahdollisuuden tukea poliittisessa elämässämme kaikkea, mikä on valtiolle vahingoksi." Oppositiossa olevien kansallismielisten puolalaisten juutalaisia vastaan esittämät vaatimukset ovat itse asiassa jyrkempiä kuin Saksan kansallissosialismin, jolta Puolan juutalaisvastainen liike on saanut jatkuvaa virikettä.

Hallitusleirin julkilausuma ei ole ollut omiaan rauhoittamaan mieliä, pikemminkin se on saattanut juutalaisvastaiset piirit entistä innokkaampaan toimintaan. Yhtenä seurauksena tästä on ollut, että hallitus maaliskuuhun vaihteessa hajotti kaikki ylioppilaiden aatteelliset yhdistykset. Kansallismielisten ylioppilaiden vaatimuksiin kuuluu juutalaisten opiskelumahdollisuuksien rajoittaminen.

Tälläväläin on juutalaisvastainen liike saamassa uusia muotoja ja, niinkuin ilmeisesti on todettavissa, leviämässä yhä laajemmalle. Huhtikuussa pidetty yleispuolalainen kristittyjen suurkauppiaiden kongressi vetosi käyttämään yksinomaan kristittyä henkilökuntaa ja kristittyjä kauppamatkustajia. Vielä merkityksellisemmät ovat asianajajien ja lääkärien ammattikuntien toukokuun alkupäivinä samanaikaisesti tekemät päätökset. Puolan asianajajien liiton kokouksessa vaadittiin lainsäädäntöä, jonka mukaan eri vähemmistökansallisuuksiin kuuluvien asianajajien suhteellinen luku olisi verrannollinen asianomaisten vähemmistökansallisuuksien lukumäärään; juutalaiseksi ei tällöin kuitenkaan olisi katsottava henkilöä, joka on taistellut rintamalla tai ansioitunut julkisessa elämässä. Tämän päätöksen ymmärtämiseksi on huomattava, että Puolan 7.189 asianajajasta on 3.806 eli 53 % juutalaisia ja että esim. Krakovan asianajajista on 80% juutalaisia. Puolan

lääkäriliiton samanaikaisesti pidetyssä kokouksessa johti "arjalaispykälän" hyväksyminen juutalaisten lääkärin erottamiseen liitosta.

Tällä hetkellä on vaikeata sanoa, mihin tuloksiin julkisessa elämässä nyt etualalla oleva juutalaiskysymys on päätyvä. Juutalaisvastaisen liikkeen vaikutusta arvostellessa on huomattava, että osa sen vaatimuksista nojautuu perusteisiin, joilla on elinvoimaiset juurensa Puolan kansan itsesäilytysvaistossa ja jolla ilmeisesti on lukuisasti kannatusta hallitusleiriinkin kuuluvien piirissä, osa taas on hetkellistä pintakuohautelua. Nykyään hallituksen toimintaohjeisiin kuuluu ilmeisesti turvata yhteiskuntaelämä kaikilta mahdollisilta häiriöiltä, jotka olisivat omiaan vaarantamaan suurten varustus- ja rakennusohjelmien läpiajamista. Kauempaa tulevaisuutta ajatellen osunee ehkä oikeaan, jos sanoo Puolan hallitusleirin tässä niinkuin muissakin kysymyksissä pitävän silmällä ratkaisua, joka tyydyttää kansallisen valtiokäsityksen perusvaatimukset mutta on samalla vapaa dogmaattisesta ehdottomuudesta sellaisena kuin se esim. Saksassa on sovellettu käytäntöön. - Puolan muutenkin monimutkaisen juutalaiskysymyksen on omiaan tekemään vaikeaksi se, että varattomat juutalaiset lukeutuvat suuressa määrin kommunisteihin ja vihaavat yhteiskunnallisessa portaikossa korkeammalle nousseita uskonveljiään useinkin kiivaammin kuin puolalaiset itse.

v.a. Asiainhoitaja:

Jarmo Purola

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 13

ASIA: _____

Varsovaassa olevan lähetystön raportti n:o 21.

Ministeri Tolman

2/6 1937

V A R S O V A S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

KIRJELMÄ n:o 634/218.

Varsova SSA 2 P:NÄ kesä KUUTA 19 37 5/6. 37

VIITTAUS:

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Lähetystön raportti n:o 21.

Allekirjoittanut lähettää oheisena kunnioittaen
Ulkoasiainministeriölle raporttinsa n:o 21: "Lordi
Plymouthin Helsingin vierailun aattona" /siv. 1 - 2/ seitse-
mänätoista kappaleena.

V. J. Edman

V A R S O V A S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 21.

Varsova ssa 2 p:nä kesä kuuta 19 37.

Asia: "Lordi Plymouthin Hel-
singin vierailun aattona."

26 / 158 Sal. 37	
5/6 - 37	50
5	C 13

Puolan hallituspuolueen oikeistoryhmän äänenkannattaja "Czas" julkaisee yllämainitulla otsikolla Helsingin kirjeenvaihtajansa nimimerkillä N.Z. /Puolan sanomalehtiattasea?/ varustetun kirjoituksen, jossa m.m. kosketellaan Suomen viimeaikaista ulkopolitiikkaa. Lainaan tähän seuraavat kohdat kirjoituksesta.

".... Kuukauden ajan olemme lukeneet eräistä länsimaisista lehdistä, että Suomen skandinaavisen suuntautumisen seurauksena on ollut lähentyminen Neuvostoliittoon, Suomen ulkopolitiikan yhdenmukaisuus Ranskan ulkopolitiikan kanssa, kollektiivisen turvallisuuden ajatuksen /made in Russia/ edistyminen, Suomen liittyminen pan-germanismin vastaiseen ryhmään j.n.e. Sillä välin täysin viaton Suomi tahtoi ilmeisesti vain tehostaa neutraalisuuttaan ja sanoutua irti kaikista olemassa olevista tai vastaisista ryhmityksistä. Mutta tekijät, jotka olivat sitä aikaisemmin epäilleet mielikuvituksellisista aikomuksista, alkoivat nyt tehdä hallitusvaihdoksesta itselleen mieluisia johdopäätöksiä, mikä ministeri HOLSTIn äskettäin ministeri DELBOSin luona tekemän vierailun aikana sai erikoisen silmiinpistävän muodon. Aivan viime aikoihin saakka Suomi-ystävällinen "Berliner Tageblatt", joka meille tuntemattomista syistä on levoton lordi PLYMOUTHin vierailun johdosta, on Suomen kohdalle vetänyt ristin todeten, että tä-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

män vierailun tarkoituksena on Saksan saarto. Tästä rakennelmasta puuttuu vain yksi rengas - Viro.

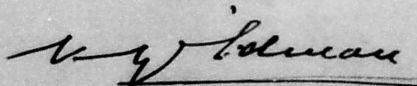
Miten usein kauniit ja jalot päämäärät muuttuvatkaan tullessaan kosketuksiin kovan todellisuuden kanssa. Suomi tahtoi vapautua kaikesta sitä painavasta epäilystä ja on joutunut panettelujen virtaan. Emme ryhdy pohtimaan, onko tämä seuraus suomalaisen diplomatian määrättyistä taktillisista virheistä.

Suomen geopoliittinen asema määrää sen välittäjäksi neutraalin skandinaavisen ja balttilaisen ryhmän välillä voimistamaan neutraalien skandinaavisten ja balttilaisten valtioiden vastustusvoimaa ja puolustuskykyä. Skandinaavisen politiikan yksipuolinen alleviivaaminen, eräiden piirien vaatimattomista ponnistuksista huolimatta tapahtuva eriytyminen yhteistyöstä "vähemmän vauraiden" balttilaisten valtioiden kanssa, joilla ja Suomella kuitenkin on yhteinen naapuri, Tanskan ja Norjan vastustus ryhtyä läheiseen sotilaalliseen yhteistyöhön tai voimape räiseen varustautumiseen tekevät ainakin toistaiseksi mahdottomaksi sen ajatuksen toteuttamisen, jota eräät kaukonäköisemmät ruotsalaiset ja suomalaiset piirit ajattelevat.

Kaikkien niiden poliittisten neuvottelujen huippuna, joita viime kuukausina on käyty Pohjolan valkeissa pääkaupungeissa, pitäisi olla lordi PLYMOUTHin vierailu, lordi PLYMOUTHin tullessa, kuten eräät väittävät, korjaamaan satoa, joka on alkuisin Englannin alullepanemista skandinaavisten ja balttilaisten valtiomiesten kohtauksista. Ei ole epäilemistä, etteikö Skandinaavia kuulu Englannin intressipiiriin, Englannin ostaessa 60 % Suomen ja muun Skandinaavian viennistä, mutta kuitenkin ei voi epäillä lordin matkalla olevan machiavellistisia tarkoituksiperiä, hänen matkansa ollessa yksinomaan vastauksena marsalkka Mannerheimin vierailuun kuten meille vakuutetaan.

N. Z."

Ministeri:

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 13

ASIA:

Tarvossa olevan lähetyksen raportti n:o 22

Ministeri Tolman

12/6 1937

V A R S O V A S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

27 / 158 Sal. S 37.

KIRJELMÄ n:o 672/237.

Varsova ssa 12 p:nä kesä KUUTA 19 37.

VIITTAUS:

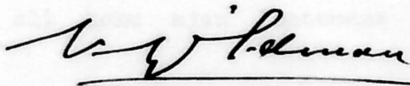
P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Lähetystön raportti n:o 22.

Allekirjoittanut lähettää oheisena kunnioittaen
Ulkoasiainministeriölle raporttinsa n:o 22: "Englanti -
Venäjä - Japani" /siv. 1 - 2/ seitsemänatoista kappaleena.

V A R S O V A S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 22.

Varsova ssa 12 p:nä kesä kuuta 19 37.

27 158 Pal. S. 27.

Asia: Englanti - Venäjä -

Jaappani.

15/6.37

5

C 10

Kun eräissä virkatovereitteni tiedoituksissa on kosketeltu niitä keskusteluja ja neuvotteluja, joita LITVINOVILLA on ollut - tai ainakin on arveltu olleen - Lontoossa kruunajaisten aikana, katson olevan syytä mainita eräästä BECKin lausunnosta kotiintullessaan.

Hän sanoi minulle, että Englannissa oli suhtauduttu kylmästi LITVINOVIIN ja että tämä oli koko ajan Lontoossa huonolla tuulella.

BECK lausui tahtovansa luottamuksellisesti sanoa minulle, että hän oli saanut varman käsityksen, että Englanti ja Jaappani ovat jälleen lähenemässä toisiaan. Kummassakin maassa on huomattavissa pyrkimystä tähän. Mahdollista on, ettei tarvitse kauankaan odottaa ennenkuin läheneminen on tapahtunut tosiseikkana.

Varsovasta käsin on minun luonnollisesti vaikeata varmuudella sanoa mitään asiasta, mutta olen joka tapauksessa halunnut mainita BECKin käsityksestä. Venäjällä vallitsevat olot, joilla nyttemmin on vaikutusta armeijaankin ja sen johtajiin, eivät luonnollisesti voi herättää luottamusta englantilaisissa valtiomiehistä. Englantihan on jo parin vuoden ajan epäröiden

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.

Ei ulkomaadustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaadustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

harkinnut mihin suuntaan sen on johdettava politiikkansa. Läheneminen Venäjään päin on tällöin ollut mahdollisuus, joka on ollut otettava huomioon. Tästä ajatuksesta on ehkä nyt luovuttu. Voisiko ehkä Englannin aktiivisempi politiikka Suomessa ja Baltian maissa johtua tästä?

Englannin ja Jaappanin välillä on kuitenkin olemassa joukko etujen ristiriitoja, joiden yhteensovittaminen tulee kysymään paljon hyvää tahtoa. Jos tällainen etujen yhteensovittaminen voidaan toteuttaa, tapahtunee se tällöin ensisijassa Venäjän kustannuksella.

M i n i s t e r i :

W. L. Edman

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 13

ASIA:

Versovassa olevan lähetystön raportti n:o 23.

Ministeri Tolman

16/6 1937

V A R S O V A S S A O L E V Ä L Ä H E T Y S T Ö .

KIRJELMÄ n:o 690/239.

Varsova SSA 16 P:NÄ kesä KUUTA 19 37.

VIITTAUS:

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. 19

KIRJELMÄN N:o 690/239		
28 / 159 Pal 31. 1937		
187-27	?	L.M.
SYNTYÄ		ASIA
5	C 13	

UlkoasiainministeriöLE

ASIA: Lähetystön raportti n:o 23.

Allekirjoittanut lähettää oheisena kunnioittaen
Ulkoasiainministeriölle raporttinsa n:o 23: "Keskustelu
Danzigin uuden komissaarin kanssa" /siv. 1 - 4/ seitsemänä-
toista kappaleena.

V. J. Lohman

V A R S O V A S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 23.

Varsova ssa 16 p:nä kesä kuuta 1937.

Asia: Keskustelu Danzigin uuden
komissaarin kanssa.

28/159 Pal. 1937		
18/6-37	2	L.M.
ASIA	ASIA	ASIA
S	C 12	

Kansainliiton uusi edustaja Danzigissa, professori BURCKHARDT astui virkaansa jo helmikuussa. Kun vasta äskettäin kävin Danzigissa, en ole ennen ollut tilaisuudessa keskustelemaan hänen kanssaan sikäläisistä oloista. Mikäli kaikkialla kuulin, on hän toistaiseksi ollut joutumatta riitaan kenenkään kanssa.

Olen eräessä Ministeriölle lähettämässäni tiedoituksessa selostanut niitä ohjeita, jotka hän sai Kansainliiton neuvostolta astuessaan toimeensa.^{1/} Näiden ohjeiden mukaan Kansainliiton edustajan on käytettävä toimivaltaansa siten, ettei siitä koidu haittaa Danzigin sisäiselle hallinnolle. Hänen on informatioita hankkiessaan nojaututtava senaatin antamiin tietoihin. Puolan hallitus vapaakaupungin hallitusmuodon garantina seuraa tilanteen kehitystä, joten neuvostolla täten on mahdollisuus vakuuttautua siitä, tulevatko Kansainliiton ja Danzigin väliset riitaisuudet ratkaistuiksi. Kansainliiton edustajaa ei ole siis k i e l l e t t y tekemästä ilmoituksia Kansainliitolle vapaakaupungin sisäisistä asioista, jos hän katsoo yleisen tilanteen sitä vaativan, mutta hän ei ole v e l y o l l i n e n

I/

Kts. lähetystön raportti n:o 4, 6.II.1937.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

sitä tekemään, jos ei hän itse pidä sitä tarpeellisena. Hänen asemansa on siis tullut helpommaksi ja konfliktin mahdollisuudet sikäläisten viranomaisten kanssa pienemmiksi kuin LESTERin aikana oli asianlaita.

Kun eräällä taholla Kansainliiton oman sihteeristönkin keskuudessa vastustettiin uusien ohjeiden antamista, jotka sisälsivät perääntymisen neuvoston entiseltä kannalta, pääsi valtaan käsitys, että BURCKHARDT olisi mielipiteiltään kansallissosialisti kun hän suostui ryhtymään tehtävään, joka nykyään kieltämättä pääasiallisesti on yleisen tarkkailijan toimi. Mikäli Danzigissa kuulin, antoi BURCKHARDT heti kaupunkiin tullessaan sikäläisten viranomaisten tietää, etteivät huhut olleet oikeita. Hän painosti, ettei hän Sveitsin kansalaisena mitenkään voinut omaksua kansallissosialismin sisältyviä periaatteita.

Tällainen toteaminen oli mielestäni monestakin syystä paikallaan, jotta BURCKHARDT voisi suoriutua tehtävästään. Suurena etuna on hänellä luonnollisesti sekin, että hän täydellisesti hallitsee saksankieltä. Mielestäni hän on myöskin ulkonaisen esiintymisensä kautta - 1 1/2 miljoonan Suomenmarkan palkkaa kantavalta virkamieheltä voidaan sitä vaatiakin - jälleen korottanut Kansainliiton edustajan arvovaltaa kaupungin väestön silmissä. Voidaankin sanoa, että hän ainakin toistaiseksi on hyvin suoriutunut kieltämättä nykyäänkin arkaluontoisesta tehtävästään.

Pyytäessäni puhelimitse audienssia BURCKHARDTilta, ehdotti hän, että sopimme minä päivänä voisin tulla lounaalle hänen luokseen, sillä hän halusi mielellään selostaa minulle sikäläistä tilannetta.

Keskustelumme kuluessa BURCKHARDT aluksi huomautti minul-

le siitä, että Suomi ja Sveitsi ovat kumpikin valtioita, joiden etujen mukaista on, että rauha säilyy Danzigissa, ja etteivät sikäläiset tapahtumat aiheuta laajempia konflikteja. Hän sanoo tahtovansa senvuoksi täysin avomielisesti puhua kansani ja kertoa mitä hän äskettäin Genèvessä on sanonut EDENille, SANDLERille ja DELBOSille. Hänen käsityksensä on, ettei nykyinen, GREISERin johdolla toimiva senaatti tule aiheuttamaan vaikeuksia. GREISER on aikoinaan ollut hyvinkin radikaali, mutta hänen on käynyt niinkuin monen muunkin hallitusmiehen. Hän on tullut varovaisemmaksi ja maltilliseksi ja koettaa välttää konflikteja. BURCKHARDTin mielestä hän on etevä ja lahjakas henkilö. Sitävastoin on olemassa konfliktin vaara siinä tapauksessa, että GREISERin oma puolue syrjäyttäisi hänet ja Danzigissa tapahtuisi hallituksen muutos. Puolueen keskuudessa Danzigissa arvostellaan nykyään ankarasti GREISERIä, jota pidetään liian "laimeana". Genèvessä käsitetään myöskin, lisäksi BURCKHARDT, ettei kansallissosialistien vallassa oloa Danzigissa voida estää. Olisi ainoastaan koetettava välttää, ettei synnytetä kansainvälisiä konflikteja. Puolalaiset komissaarit PAPÉ samoin kuin HODAZKIKin ovat myöskin molemmat kehuneet minulle GREISERIä.

Kysymykseni johdosta arveleeko BURCKHARDT, että enemmistö kannattaa nykyistä järjestystä, vastasi hän uskovansa, että ainakin hyvin suuri osa väestöstä kannattaa sitä. Tilanne on ainakin jossain määrin sama kuin Saksassa. Onko 2/3 väestöstä tosiasiallisesti kansallissosialistista - sikäläisessä parlamentissa on heillä tällainen enemmistö - on seikka, josta on vaikea varmuudella sanoa mitään. Hän on kuullut tapauksista, jolloin eräänlaista uhkaa on harjoitettu.

Omasta puolestani haluan lisätä seuraavaa. Danzigin

vanhat kauppiassuvut, jotka tähän asti yleisen äänioikeudenkin aikana ovat voineet vaikuttaa asioiden kulkuun, ovat saaneet väistyä ja antaa paikkansa uusille tulokkaille, joiden johtajat olivat täysin tuntemattomia. Kun keskustelee tämän syrjäytetyn sivistyneistön kanssa, huomaa helposti, etteivät he ole tyytyväisiä uuteen järjestykseen. Vapaakaupungin menot ovat tuntuvasti kasvaneet ja verot nousseet kansallissosialistien valtaanpäästyä. Toiselta puolen vaikuttaa luonnollisesti Saksan esimerkki - ehkäpä vallitseva ankara kurikin - sen, että Danzigin asukkaat luullakseni usein pitävät parempana kulkea virran mukana. Paljon vaikuttanee luonnollisesti sekin, etteivät vastustajien lehdet voi ilmestyä.

Tahdon lopuksi vielä kerran painostaa sitä, mitä monasti ennenkin olen sanonut, nimittäin, ettei ole pienintäkään syytä uskoa, että Danzigissa ryhdyttäisiin jonkinlaiseen kaupungin omavaltaiseen yhdistämiseen Saksaan. Tämäntapaiset aika ajottain Europan lehdistössä kulkevat huhut ovat kokonaan tuulesta temmattuja. Saksa haluaa tätä nykyä ylläpitää hyviä suhteita Puolaan.

M i n i s t e r i :

W. G. Lohman

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C13

ASIA: _____

Varsovaassa olevan lähetystön raportti n:o 24.

Ministeri Idman

26/6 1937.

V A R S O V A S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

KIRJELMÄ n:o 715/244.

Varsova SSA 26 P:NÄ kesä KUUTA 1937

VIITTAUS:

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. 19

20/1159 Sal. 37	
29/6-37	L
N	Acta
5	C/3

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Lähetystön raportti n:o 24.

Allekirjoittanut lähettää oheisena kunnioittaen
Ulkoasiainministeriölle raporttinsa n:o 24: "Pienen Ententen
pääministerien konferenssi" /siv. 1 - 3/ seitsemänatoista
kappaleena.

K. J. Holman

V A R S O V A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 24.

Varsova ssa 26 p:nä kesä kuuta 19 37

Asia: Pienen Ententen pääminis-
terien konferenssi.

KOALITIO	
30/1/37	Sal. 8 37
1/6-37	V ₂
5	C 13

Niinkuin tunnettu, ovat Pienen Ententen pääministerit TATARESCU, STOJADINOVITCH ja HODZA äskettäin pitäneet yhteisen neuvottelukokouksen. Tšekäläisen ulkoministeriön Puolan lähetystöltä Bukarestista saamien tietojen mukaan, on konferenssissa

1/ hyljätty ehdotus valtioiden välisen liiton laajentamisesta siten, että se tarkoittaisi avun antamista muitakin valtioita kuin Unkaria vastaan,

2/ hyljätty Tshekkoslovakian taholta tehdyt ehdotukset valtioiden välisen liiton kehittämiseksi siten, että valtiot yhä enemmän esiintyisivät yhtenäisen valtioliiton jäseninä.

Kokouksessa päätettiin HODZAN ehdotuksen mukaisesti lausua toivomus Tonavan valtioiden välisen taloudellisen lähentymisen aikaansaamisesta siten, että niiden välillä olisi voimassa preferenssitullit.

Niinkuin Puolan ulkoministeriössä minulle huomautettiin on viime mainittu kohta ainakin tätä nykyä merkityksetön. Ei ole olemassa mitään mahdollisuuksia HODZAN suunnitteleman taloudellisen lähentymisen aikaansaamisesta. Englanti, Saksa ja Italia eivät missään tapauksessa suostuisi siihen.

Bukarestissa ilmestyvä ranskankielinen "Moment" sisältää kirjoituksen, joka näyttää vahvistavan Puolan ulkoministeriössä saamani tiedot. Linaan tähän seuraavat kohdat lehden artikkelista.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

"HODZA tahtoisii mielellään antaa Pienelle Ententelle mahdollisimman suuren kantavuuden kansainvälisessä suhteessa. Hän tahtoisii antaa sille uusiakin poliittisia ja diplomaattisia toimialoja painostaen intressien yhtäläisyyttä ja ideologista pasifistista samankaltaisuutta. Hän ehdottaa kaikkien Tonavan-laakson maiden liittoa laajalla taloudellisella pohjalla. Voidakseen saavuttaa Unkarin ja Itävallan myötätunnon /!/ ja myötävaikutuksen Pienen Ententen kolme maata ottaisivat johtakseen tätä organisatiota. Hra HODZAn mielestä Pienen Ententen ei olisi osoitettava järkkymätöntä yhteenkuuluvaisuuttaan ainoastaan ekonomisissa ja sivistyksellisissä vaan myöskin puhtaasti sotilaallisissa ja teknillisissä kysymyksissä. Hän tahtoisii, että saataisiin aikaan yhdenmukaisuus varustelussa ja täydellinen yhtäläisyys sotilaallisessa koulutuksessa. Hän tahtoo luoda etujen yhteisyyden varustuksissa ja eri aselajeissa, niin että jalkaväessä, tykistöissä, ilmavoimissa, tankeissa y.m. tarvittavat aseistukset valmistetaan siten, että jokainen armeija voi käyttää hyväkseen toisten aselajeja ilman minkäänlaisia vaikeuksia."

"Jugoslavian kanta Pienen Ententen suureen päämäärään ja poliittisiin tarkoituksiin nähden on sangen selvä. Herra STOJADINOVITCH on vakuutettu siitä, että Pienen Ententen on rajoitettava toimintansa yhteiseen, samankaltaiseen ja solidaariseen politiikkaan Unkariin nähden. Kaikki muut kansainväliset probleemit kiinnostavat tosin Pientä Ententeä sellaisinaan, mutta jokaisen maan on säilytettävä vapautensa Kansainliiton paktin ja Pienen Ententen maiden moraalisen solidaarisuuden puitteissa. Jokainen näistä kolmesta maasta voi varata itselleen oikeuden ja mahdollisuuden asenteeseen, joka paraiten

vastaa sen yksityisiä etuja ja sen yleisiä poliittisia ja kaupallisia periaatteita."

Olen jo aikaisemmin toisessa yhteydessä käsityksenäni lausunut, ettei Rumania myöskään ole halukas laajentamaan liittovelvollisuuksiaan Tšhekkoslovakian ehdottamalla tavalla.

Ministeri:

V. J. Loman

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMA: 5

OSASTO: C13

ASIA: _____

Varsovassa olevan lähetystön rap. n:o 25.

Ministeri Tolman

20/6 1937

V A R S O V A S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

KIRJELMÄ n:o 726/246.

Varsova SSA 30 P:NÄ kesä KUUTA 19 37.

VIITTAUS: _____ N

P:NÄ _____ KUUTA 19 P:TTY _____ n:o _____

VIITTAUS: _____ D. U. M. _____ 19 _____

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
31/159 Gal. 37		
27. 37	1	
5	C13	

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Lähetystön raportti n:o 25.

Allekirjoittanut lähettää oheisena kunnioittaen
Ulkoasiainministeriölle raporttinsa n:o 25: "Rumanian kunin-
kaan vierailu Puolassa" /siv. 1 - 4/ seitsemänatoista kappa-
leena.

K. J. Linn

V A R S O V A S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 25.

Varsova ssa 30 p:nä kesä kuuta 19 37.

31/159 Pol.

37.

Asia: Rumanian kuninkaan vie-
railu Puolassa.

31/159 Pol.	37.
1/2-37	3
5	C13

Puolan itsenäisyyden aikana ei vielä ole vietetty Varsovassa sellaisia juhlallisuuksia kuin ne, jotka on järjestetty täällä paraikaa vierailevan kuningas CAROLin kunniaksi. Kuningas saapui perintöruhtinas MIHAIN kanssa lauantaina t.k. 26 päivänä ja jää viikoksi Puolaan: Vastaanotot, iltakutsut, tanssiaiset, päivälliset, konsertit, teatterinäytännöt, sotilaparaatit y.m. seuraavat toinen toistaan.

Vanha historiallinen Lazienkin linna, joka taiteellisessa suhteessa kuuluu Varsovan suurimpiin nähtävyyksiin, on laajoine puistoineen asetettu kuninkaan käytettäväksi. Eilen illalla järjesti CAROL siellä suuret juhlat kauniine balettinäytäntöineen, joihin m.m. diplomaattikuntakin kokonaisuudessaan attaseoja myöten oli kutsuttu.

Ohjelmaan kuuluu myöskin käynti Posenissa, jossa kuningas nimitetään erään sikäläisen rykmentin kunniapäälliköksi, samoin kuin matka Krakovaan PILSUDSKIn haudalle.

Niinkuin eräässä toisessa yhteydessä olen huomauttanut on kuningas CAROL maansa todellinen hallitsija. On siis käsitettävää, jos puolalaiset tahtovat valmistaa hänelle mahdollisimman loistavan vastaanoton.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Varsovassa sunnuntaiamuna t.k. 27 päivänä järjestetty suuri sotilasparaati antoi hyvän kuvan Puolan armeijasta. Paraatiin ei tosin ottanut osaa kuin 30.000 miestä, mutta jokainen saattoi nähdä miten paljon työtä ja varoja täällä on pantu sotalaitokseen. Armeija on kieltämättä parasta, mitä Puolalla on. Paraati antoi hyvän kuvan siitä, miten erinomaisesti sotilaat ovat harjoitetut. Suurta huomiota herätti mestarillinen lentokonenäytös. Siihen osallistui parisataa konetta, jotka erittäin taitavasti muodostivat erilaisia kuvioita ilmassa.

Linnassa pidetyillä päivällisillä presidentti huomautti puheessaan m.m. siitä, miten lukuisia viime aikoina ovat olleet Puolan ja Rumanian välistä ystävyyttä osottavat tapaukset. Perintöruhtinas MIHAI osotti toukokuussa tapahtuneella vierailullaan, että jo kolme kuningassuvun sukupolvea ovat harrastaneet Puolan ja Rumanian välistä lähentymistä. Käyntinsä aikana Bukarestissa presidentti itse oli tullut vakuutetuksi molempien maiden välisen liiton lujuudesta. Tämän liiton päämääränä on rauhan ylläpitäminen.

Vastauspuheessaan kuningas kiitti osakseen tulleesta suurenmoisesta ja lämpimästä vastaanotosta. Presidentin vierailu Rumiassa samoin kuin hänen käyntinsä Puolassa vahvistavat valtioita yhdistävää ystävyyttä ja liittoa. Tämä liitto on täysin sopusoinnussa Rumanian ajaman kansainvälisen solidariteetin politiikan kanssa. Puolan ja Rumanian politiikan päämääränä on rauhan puolustaminen ja ylläpitäminen. Kuningas lausui, että hänen sydämensä täyttyi ilolla voidessaan toteuttaa jo kauan tuntemansa toivon käydä tervehtimässä liittolaistaan Puolaa. Puheen lopulla hän ilmoitti, että Puola ja Rumania olivat päättäneet muodostaa edustuslaitoksensa ambassaadeiksi.

Kaikesta päättäen viimeainittu asia oli ratkaisttu vasta

muutamia tunteja ennen päivällistä, sillä vieraille jaetussa puheen ranskankielisessä käänöksessä /presidentti käytti puolan-, kuningas rumaniankieltä/ ei siitä mitään mainita. Ranskan ja Tshekkoslovakian, ehkäpä Jugoslaviankin hallitukset ovat luonnollisesti tyytymättömiä tästä päätöksestä, joka antaa Puolan Bukarestissa olevalle edustajalle sijan kaikkien muiden edellä. Olen huomannut, ettei Englanninkaan tšekäläinen suurlähettiläs tunnu tyytyväiseltä. Rumanialaiset eivät ehkä ole tulleet ajatelleeksi kaikkia seurauksia. Pidän mahdollisena, että puolalaiset ovat kehoittaneet kuningasta ilmoittamaan asiasta, jotta peräännyminen ei enää voisi tulla kysymykseen.

Kuninkaan käynti on aiheuttanut erään odottamattoman konfliktin Puolan hallituksen ja Krakovan arkkipiispan ruhtinas SAPIEHA välillä. Arkkipiispa on välttääkseen vastaanottamasta kreikkalaiskatolilaiseen uskontoon kuuluvaa kuningasta Wawelin linnan kirkossa, antanut siirtää PILSUDSKIn ruumiin erääseen kirkon ulkopuolella olevaan hautakappeliin. Uusi hautakappeli on tosin rakennettu tätä tarkoitusta varten, mutta sen koristusten väitetään vielä olevan keskeneräisiä. Katolilaiselle kirkolle ominaisella itsepäisyydellä ja suvaitsemattomuudella SAPIEHA on pannut toimeen PILSUDSKIn ruumiin siirtämisen siitä huolimatta, että Tasavallan Presidentti henkilökohtaisesti hänelle kirjoittamassaan kirjeessä oli pyytänyt häntä jättämään ruumiin toistaiseksi paikoilleen. Todellista syytä ei ole ilmoitettu lehdistä, vaan on syytetty sitä, että jumalanpalvelukset häiriintyvät nykyisen järjestyksen kautta. Seurauksena oli, että pääministeri, kenraali SLAWOJ-SKLADKOWSKI jätti eronhakemuksensa "koska Puolassa oli korkeassa asemassa oleva henkilö, jota hallitus ei ole saanut noudattamaan presidentin tahtoa". Eronhakemukseen ei luonnollisesti suostuttu, mutta tarkoitus oli saavu-

tettu. Kaikki PILSUDSKIn kannattajat kautta maan ovat sotajalalla SAPIEHAa vastaan, jonka eroa vaaditaan. Puolan Vatikaanissa oleva edustaja on ^{jo}pyytännyt Vatikaanin sekaantumista asiaan. Roomassa ei kuitenkaan yleensä olla taipuvaisia desavuoimaan korkeita kirkkoruhtinaita, joten en ole vakuutettu siitä, että Vatikaani asettuu Puolan hallituksen puolelle.

Kuninkaan käynti Varsovassa ei varmaankaan tapahdu jälkeä jättämättä. Suurenmoinen vieraanvaraisuus ja vilkkaisiin eläköön-huutoihin tavan takaa puhkeava sydämellinen ystävyys, jolla väestö kaikkialla on ottanut CAROLin vastaan, ei ole voinut olla vaikuttamatta häneen. Kuninkaan seurueeseen kuuluvilta rumanalaisilta tuttaviltani olen kuullut, että kuningas on erittäin tyytyväinen käyntiinsä. Minulla oli myöskin tilaisuus eilen keskustella kuninkaan kanssa. Kun viittasin hänelle kaikkialla valmistettuun ystävälliseen vastaanottoon, sanoi kuningas, että hän oli saanut käsityksen, että todellakin koko väestöllä oli lämpimiä tunteita Rumaniaa kohtaan.

Ministeri:

V. J. L. L. L.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 13

ASIA: _____

Varsojassa olevan lähetystön raportti n:o 26

Ministeri Tolman

9/7 1907

V A R S O V A S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

KIRJELMÄ n:o 774/264.

Varsova SSA 9 P:NÄ heinä KUUTA 19 37.

VIITTAUS: _____ N

P:NÄ _____ KUUTA 19 _____ P:TTY _____ n:o _____

VIITTAUS: _____ D. U. M. _____ 19 _____

ULKO		
No 32 / 159 Tel 37		
12/27 37	3	
RYHMÄ		ASA
5	913	

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Lähetystön raportti n:o 26.

Allekirjoittanut lähettää oheisena kunnioittaen
Ulkoasiainministeriölle raporttinsa n:o 26: "Puola ja Etiopian
liittäminen Italiaan. Puolan esiintyminen Yleiskokouksessa
26.5.1937" /siv. 1 - 4/ seitsemänätoista kappaleena.

V. J. Linn

V A R S O V A S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 26.

Varsova ssa 9 p:nä heinä kuuta 19 37.

Asia: Puolaja Etiopian liittämisen
Italiaan. Puolan esiintyminen
Yleiskokouksessa 26.5.1937.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
No 32 / 159 Sal. E. 1937		
12/2-37	5	111
RYHMÄ	OSASTO	ASIA
5	C13	

Erästä asiainhoitaja Hjeltin Ministeriölle lähettämästä tiedoituksesta^{1/} ilmenee, että Genèvessä on olemassa epäselvyyttä siitä onko Puola jo tunnustanut Italian suvereniteetin Etiopiaan vai ei. Ministeri Komarnicki oli kieltänyt, että asianlaita olisi näin.

Asiainhoitaja Hjeltille antamassaan selityksessä Komarnicki on epäilemättä oikein tulkinnut tšekäläisen mielipiteen kun hän on huomauttanut, ettei hänen lausuntonsa sisältänyt muuta kuin sen, ettei Abessinian Puolan mielestä enää ollut Kansainliiton jäsen. Se ei sisältänyt sitä, että Puola olisi tunnustanut *d e j u r e* Abessinian liittämisen Italiaan.

Puola kuuluu niihin valtioihin, jotka ovat tunnustaneet *d e f a c t a* Italian suvereniteetin. Jo useita kuukausia sitten on se ulottanut Roomassa olevan pääkonsulinsa valtuudet käsittelemään Abessiniankin.

Kun tuntee sen realistisen tavan, jolla Beck katselee asioita, ei Puolan Genèvessä omaksuma kanta ole omiaan herättämään ihmettelyä. Täällä on Puolan kantaa selitetty siten, että se on täten tahtonut helpottaa Italian paluuta Kansainliit-

^{1/} U.E:n tiedoituksia n:o 118.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.

Ei ulkomaadustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaadustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

toon, sillä Kansainliiton universaalisuus on yleiseltä kannalta katsoen suotava. Viittaan tässä yhteydessä siihen vastaukseen, jonka Puola antoi Kansainliitolle liittosopimuksen uudistamista tarkoittavan aloitteen johdosta. Siinä sanotaan m.m. "Kansainliitto syntyi ja se on suunniteltu yleisyyden periaatteen pohjalle rakentuvaksi järjestöksi. Tämän periaatteen tulisi taata Kansainliitolle eri kansojen yhteistyö sekä turvata niiden rauha ja turvallisuus. Kuitenkin ollaan tästä ihanteesta nyt kauempana kuin milloinkaan ennen.

Näissä olosuhteissa on olemassa vaara, että Kansainliiton työ tulee teoreettiseksi ja abstraktiseksi, kansainvälisen elämän tärkeimpien pulmakysymysten kehkeytyessä Kansainliiton toiminnan ulkopuolella.

Tällainen tilanne voisi saattaa Kansainliiton alttiiksi vaaralliselle yritykselle koettaa muodostaa siitä valtioryhmää, jonka edut voisivat olla ristiriidassa sellaisten valtioiden etujen kanssa, jotka eivät ole Kansainliiton jäseniä.

Puolan hallitus, joka on aina vastustanut maailman jakoa kahteen toisilleen vihamieliseen leiriin, korostaa tätä vaaraa ja on sitä mieltä, että se voidaan välttää vain luomalla edellytyksiä, jotka ovat suotuisia Kansainliiton yleisyyden periaatteen toteutumiselle.^{1/}

Luulen kuitenkin, että olisi erehdys tulkita Puolan menettelyä kysymyksessä olevassa tapauksessa ainoastaan siten, että se on tahtonut helpottaa Italian paluuta Kansainliittoon. Puolan asiassa ottama kanta johtunee myöskin sen yleisestä asenteesta kysymyksiin nähden, joita Genèvessä käsitellään.

1/

Vrt. Lähetystön raportti n:o 51, 14.XII.1936.

Suomen ja Skandinaavian maiden ulkoministerien konferenssissa Helsingissä ministeri Sandler lausui m.m. "että jos Englannin ja Ranskan taholta tiedustellaan Pohjoismaiden kantaa olisi vastattava, että meidän mielestämme tämä riita olisi saatava pois päiväjärjestyksestä niin pian kuin mahdollista, jotta sen kautta helpotettaisiin jännityksen laukeamista Euroopassa. Kun kerran me, hän jatkoi, olemme tässä kysymyksessä kaiken aikaa noudattaneet Englannin ja Ranskan kantaa, olisi se tehtävä edelleenkin sitä suuremmalla syyllä kuin mitään erikoista politiikkaa Italian ja Abessinian suhteen emme voisi omalta osaltamme ajatella. Riidan jatkaminen taas pelkästään Kansainliiton arvovallan ylläpitämiseksi ei vastaisi käytännöllisiä tarpeita." Tosiasiallinen tilanne on kieltämättä nykyään sellainen, että Englanti ja Ranska päättävät muidenkin puolesta tästä asiasta. Puolaa, joka pitää itseään suurvaltana ja jonka muutkin ovat sellaiseksi tunnustaneet, ei tämä luonnollisesti miellytä. Se tahtoo aina itse määrätä menettelynsä asioiden eri vaiheissa, antamatta muiden suurvaltain johtaa ulkopolitiikkaansa. Tämä ei voine ihmetyttää ketään, sillä valtio, jonka väkiluku on 33 miljoonaa ja jolla on yksi Euroopan vahvimmista sotajoukoista, ei luonnollisesti mielellään anna muiden määrätä politiikastaan. Jokainen valtio on itsekäs ja ottaa huomioon omat etunsa. On siis selvää, että Ranska ja Englantikin valitsevat hetken, joka niiden omien etujen kannalta on edullisin.

Etiopian kohtalohan on lopullisesti ratkaistu, Kansainliiton jäsenvaltiot eivät ole täyttäneet velvollisuuksiaan. Nyt on ainoastaan kysymys hetkestä, milloin Kansainliitto vetää johtopäätökset vallitsevasta tosiasiallisesta tilanteesta.

Puolan kannalta katsoen ei nyt ole olemassa mitään

pakottavaa syytä häiritä suhteitaan Ranskaan ja Englantiin menemällä pitemmälle. Siinä tapauksessa, ettei Puolalla esim. olisi virallista edustajaa Roomassa, on mahdollista, että se nimittäisi tai jo olisi nimittänytkin edustajansa. Ei ole mahdotonta, että silloin katsottaisiin, että tällainen menettely olisi enemmän maan etujen mukaista. Jugoslaviahan ei myöskään huolimatta läheisestä suhteestaan Ranskaan ja Pieneen Ententeen ole kieltäytynyt tunnustamasta Italian kuningasta Abessinian keisariksi.

Joka tapauksessa on asianlaita nykyään se, ettei Puola vielä ole antanut *d e j u r e* tunnustusta.

M i n i s t e r i :

N. J. L. L. L.

ULKOASIAINMINISTERIO

RYHMÄ: δ.

OSASTO: C₁₃

ASIA: _____

Varsovassa olevan lähetystön rap. n:o 27.

V.a. Asiamiehittäjä Suontausla.

7/8 437.

V a r s o v a - SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 870/305.

Varsova SSA 7 P:NÄ elo - KUUTA 19 37.

VIITTAUS: _____ N

P:NÄ _____ KUUTA 19 P:TTY _____ n:o _____

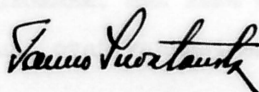
VIITTAUS: _____ D. U. M. _____ / _____ 19 _____

38160 fac. 37
10/8.37.
5 C13

Ulkoasiainministeriö - LLE

ASIA: Varsovan lähetystön raportti n:o 27.

Allekirjoittanut toimittaa oheisena kunnioittavasti
Ulkoasiainministeriölle raporttinsa n:o 27: "Attentaatti evers-
ti Koc'ia vastaan" / siv. 1 - 2./ kahdeksanatoista kappaleena.

V. a. Asainhoitaja.

V A R S O V A - SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 27.

Varsova- ssa 7 p:nä elo - kuuta 19 37.

38/608ac. 37

Asia: Attentaatti eversti Koc'ia
vastaan.

10/8.37.

5 C13

Kesti suhteellisen kauan, ennenkuin julkisuuteen annettiin tietoja niistä tutkimuksista, joita on suoritettu Puolan "kansallisen leirin" johtajaa, eversti KOCia vastaan tehdyn attentaatin johdosta. Nytemmin julkaistun virallisen selonteon mukaan attentaattirytyksen toimeenpanija, joka sai surmansa, oli työtön maataloustyöläinen, nimeltään Wojciech BIEGANEK. Hän sekä hänen veljensä, joka myös on sekaantunut juttuun, ovat vanhastaan poliisin kirjoissa.

Virallisessa selonteossa ei ole viittausta siihen että attentaattirytyksen tekijä olisi toiminut poliittisista vaikutteista tai että hänellä olisi ollut toimeksiantajia. Yleinen mielipide leimaa kuitenkin attentaatin puhtaasti poliittiseksi. Tähän viittaavatkin useat seikat. Käytetty pommii oli erittäin voimakas ja erikoisrakenteinen, ja yritystä oli, kuten "Wieżór Warszawski" mainitsee, suunniteltu parisen kuukautta. Tekijällä ei tiedetä olleen mitään henkilökohtaista eversti KOCia vastaan, ja kun toiselta puolen tekijältä lukutaidottomana on edellytettävä puuttuneen kaikki omakohtaiset poliittiset pyyteet, tehdään tästä se johtopäätös, että hän on toiminut jonkun käskyläisenä. Suurella todennäköisyydellä voidaan sanoa, että kysymyksessä on poliit-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.

Ei ulkomaedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

tinen attentaatti. Alkununpanijoina mainitaan joko vanhoillisiin tai sitten kansalliseen oppositioon kuuluvat piirit. Mitään varmaa ei tässä suhteessa kuitenkaan vielä voitane sanoa.

Kansallisen leirin johtajaa vastaan tehty attentaatti on osoituksena siitä, että ne vaikeudet, joita leirin ajama "kansallinen yhtyminen" on kohdannut, eivät johdu vain siitä, että leiri on harjoittanut työtään vasta suhteellisesti lyhyen ajan, vaan myös poliittisessa ajattelutavassa vallitsevista periaatteellisista mielipide-eroavaisuuksista. On osoittautunut vaikeaksi saada k o k o kansa yksimielisesti omaksumaan ohjelma, joka sisältää laajoja sosiaalisia ja t^aloudellisia uudistuksia. Kansallisen leirin jäsenmäärä tosin jatkuvasti kasvaa, mutta siitä huolimatta voi sanoa, että eri perinnäiset ajattelutavat jatkuvasti hallitsevat suuria massoja.

Jouko Puustinen
V.a. Asiainhoitaja.

ULKOASIAINMINISTERIO

RYHMÄ: S

OSASTO: C13

ASIA: _____

Varsovan olevan lähetystön raportti n:o 28.

Ministeri Tolman

26/8 1937

ULKOASIAINMINISTERIÖ

35/160 Sal. D. 27.

28/8-37

5 (213)

VARSOVA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 929/325.

Varsova SSA 26 p:nä elo KUUTA 19 37.

VIITTAUS: _____ N

P:NÄ _____ KUUTA 19 P:TTY _____ n:o _____

VIITTAUS: _____ D. U. M. _____ 19 _____

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Raportti n:o 29.

Allekirjoittanut lähettää oheisena kunnioit-
taen Ulkoasiainministeriölle raporttinsa n:o 29: "Danzigin
olot" /siv. 1 - 2/ seitsemänatoista kappaleena.

W. J. Linn

V A R S O V A S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 28.

Varsovaissa 26 p:nä elo kuuta 1937.

Asia: Danzigin olot.

ULKOASIAINMINISTERIÖ	
28/8-37	35 160 Pal. 37
5	C13

Palatessani Suomesta pistäydyin Danzigissa, jossa halusin eräistä syistä tavata m.m. Kansainliiton korkeata komissaria, professori BURCKHARDTia. Niinkuin edellisessä Danzigia koskevassa raportissani mainitsin, ei GREISERillä ole enää erikoista kannatusta sikäläisen kansallissosialistisen puolueen keskuudessa. Kesän kuluessa on hänen asemansa edelleen vaikeutunut, ja on hän jo monasti luullut minä päivänä tahansa pakoitetuksi eroamaan senaatin esimiehen toimesta.

Viime aikoina on kuitenkin ollut huomattavissa, että puolueen johto on noudattanut maltillisempaa menettelyä. Seuraava tapaus on tässä suhteessa kuvaava. Niinkuin tunnettu, on kansallissosialistilla Volkstagissa, Danzigin kansaneduskunnassa, 2/3 enemmistö, mikä sisäisessä suhteessa on välttämätön hallitusmuodon muuttamiseen. Kun enemmistö saatiin - keinoista, joilla se saatiin, näyttää olevan erilaisia mielipiteitä - odotettiin yleisesti, että oli tarkoitus ryhtyä muuttamaan Danzigin hallitusmuotoa kansallissosialistien periaatteiden mukaiseksi. Puolueen johdon taholta on pitkin kesää annettu usein ymmärtää, että hallitusmuodon muuttaminen olisi ainoastaan ajan kysymys, mutta toistaiseksi ei tähän toimenpiteeseen kuiten-

Vrt. Lähetystön rap. n:o 23, 16.VI.1937.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

kaan syystä tai toisesta ole ryhdytty. Luultavaa on, että Danzigin kansallissosialisteihin on harjoitettu painostusta Berliinistä käsin.

BURCKHARDTin käsityksen mukaan on kuitenkin nykyään mahdotonta sanoa mitä muutoksia Danzigin sisäisessä elämässä talven kuluessa tulee tapahtumaan. Danzigin kysymys ei kaikesta päättäen tule antamaan erikoista keskustelun aihetta Genèven Yleiskokouksen aikana.

M i n i s t e r i :

W. J. Edman

ULKOASIAINMINISTERIO

RYHMÄ: 5

OSASTO: C13

ASIA:

Varsovassa olevan Lähetystön rap. n:o 29.

Ministeri Luoma.

2/9 1937.

V A R S O V A S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

KIRJELMÄ n:o 965/340.

Varsova SSA 2 P.NÄ syys KUUTA 19 37.

VIITTAUS: _____ N

P.NÄ _____ KUUTA 19 _____ P:TTY _____ n:o _____

VIITTAUS: _____ D. U. M. _____ 19 _____

36 160 h. 37
4/9-37
51 C73

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Lähetystön raportti n:o 29.

Allekirjoittanut lähettää oheisena kunnioittaen
Ulkoasiainministeriölle raporttinsa n:o 29: "Puolan ja
Ruotsin väliset suhteet. Ulkoministeri Sandlerin käynti
Varsovassa" /siv. 1 - 6/ seitsemänatoista kappaleena.

V. J. Holman

V A R S O V A S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 29.

Varsova ssa 2 p:nä syys kuuta 1937.

Asia: Puolan ja Ruotsin väliset suhteet. Ulkoministeri Sandlerin käynti Varsovassa.

36 160 h.c. 37
4/9-37
5 013

Kun Puola Venäjän ja Saksan kanssa solmimiensa n o n a g - r e s s i o sopimusten jälkeen ei enää yksinomaan voi perustaa ulkopolitiikkaansa sotilasliittoihin /Ranska ja Rumania/ vaan myöskin puolueettomuuden ylläpitämiseen valtioiden välisen aseellisen konfliktin sattuessa, on se yhä enemmän koettanut lähentyä muita maita, jotka ovat ottaneet neutraliteetin politiikkansa ohjeeksi. Näiden valtioiden joukossa on ennen kaikkea mainittava Skandinavian maat, joihin Suomikin lukeutuu. Itämeri, joka sekä erottaa ne Puolasta että yhdistää ne siihen, synnyttää yhteisiä poliittisia etuja. Suomen poliittinen kuuluminen Skandinavian maihin tuo nämä valtiot lähemmäksi Puolaa.

Ottaessaan ulkopolitiikassaan huomioon "puolueettomuuden", ei Puola sillä suinkaan tarkoita passiivista erillään pysymistä politiikasta. Sanoisin päinvastoin, että Puola käyttää puolueettomuuttakin aktiivisen ulkopolitiikkansa keinona. Sen pyrkimys luoda tai ainakin myötävaikuttaa mahdollisimman vahvan puolueettomien valtioiden ryhmän syntymiseen Saksan ja Venäjän välille on muodostunut yhdeksi Puolan uuden ulkopolitiikan oleelliseksi osaksi. Historian antamat katkerat opetukset, Puolan jaot, ovat opettaneet PILSUDSKILLE ja niille, jotka nykyään johtavat hänen alkamaansa ulkopolitiikkaa, että Puolan on koettava pysyä puolueettomana Saksan ja Venäjän välisissä konflikteis-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

*Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

sa. Se ei saa liittoutua kummankaan kanssa, koska se ainoastaan täten voi välttää päästävästä alueelleen vieraita joukkoja, joiden oleskele-
siellä
minen/aina on osottautunut kansalliseksi onnettomuudeksi. Puolan poli-
tiikka on siis, jos niin voi sanoa, "aktiivista puolueettomuutta".

Suomen osallistuminen Skandinavian maiden yhtymään antaa pakostakin viimeainitulle uusia tehtäviä. Entinen kokonaan syrjässäpysyminen ei enää ole mahdollinen. Vaikkakaan ei ole olemassa mitään liittosuhdetta Suomen ja Skandinavian maiden välillä, tulevat nämä tosiasiallisesti vähitellen osallistumaan toimenpiteisiin, jotka tarkoittavat Suomen aseman turvaamista. Ilman että Skandinaaviassa ehkä edes sitä kaikkialla huomataankaan joutuvat ne täten pakoitetuiksi kiinnostumaan rauhan ylläpitämisestä Itä-Europassa yleensä. Sodan välttäminen Saksan ja Venäjän välillä tulee niillekin tärkeämmäksi kuin tähän asti. Tässä on olemassa reaalinen yhtymäkohta Puolan ja Skandinavian maiden politiikan välillä. Suomen kuuluminen pohjois-
maihin on tehnyt näidenkin politiikan "aktiiviseksi puolueettomuudeksi", ainakin suuremmassa määrässä kuin mitä se oli tähän asti.

Mielenkiintoista on, että yleinen mielipide myöskin Ruotsissa nyttemmin on valmis antamaan "puolueettomuudelle" uuden sisällön. Sandlerin Varsovassa käynnin johdosta kirjoittaa esim. S t o c k h o l m s T i d n i n g e n: "Asemansa ja voimansa kautta on Puola kutsuttu näyttämään tärkeätä osaa nykyajan historiassa, ja meidän omaa turvallisuuttamme lisää, että se täyttää tehtävänsä juuri siinä hengessä, joka sisältyy nykyään paljon keskusteltuun sanaan puolueettomuus. Siinä yhtyvät meidän etuimme, sillä siinä kulkee ainoa mahdollinen tie rauhaan." Olisi luonnollisesti väärin luulla, että tämä olisi yksinomaisena seurauksena Suomen poliittisesta liittymisestä Skandinavian kansoihin. Ilman vaikutusta ei tämäkään seikka kuitenkaan ole. Sandlerin oma henkilökohtainen poliittinen orientointi

näyttää onnellisella tavalla käyvän yhteen tämän kehityksen kanssa. Sanomattakin on selvä, että tällainen aktiivinen puolueettomuus myöskin on paremmin sopuisuudessa Kansainliiton liittopaktin kanssa.

Ruotsin ulkoministerin käyntiä Varsovassa tervehditään senvuoksi erikoisella mielihyvällä, koska Sandlerissa nähdään juuri sen aktiivisen puolueettomuuden edustaja, jota täällä toivotaan. Puolan ulkoministeriössä ei tätä suoraan sanota, sillä siellä tunnetaan nykyään hyvin Skandinaavian maiden varovaisuus. Suuret poliittiset lehdet, ennen kaikkea puolivirallinen *G a z e t a P o l s k a*, rajoittuvat myöskin ai-noastaan puhumaan siitä, että puolalaiselle ja ruotsalaiselle politiikalle on tunnusomaista todellisuustaju, jota vastassa on abstraktinen käsitys kansainvälisistä ja elintärkeistä kysymyksistä. Tällä pohjalla suhtautuvat Puola ja Ruotsi kielteisesti kaikkiin "aatteellisiin" ryhmi-tyksiin, jotka uhkaavat jakaa Euroopan toisilleen vihamielisiin osiin ja joiden johdosta sukeltautuvat esille näkökuvat uuden maailmansodan syn-tymisestä.

Pienet ja vähemmän tärkeät lehdet ovat avomielisempiä. Niin esim. *K u r j e r P o r a n n y* asettaa Ruotsin politiikan vastakohtaksi Tanskan politiikalle, jota m.m. STAUNINGin Lundissa pitämän puheen johdosta kutsutaan "Genèven pasifismiksi". Sandler, kirjoittaa lehti, ei pidä siitä kun Ruotsia kutsutaan puolueettomaksi. "Ruotsi on hänen mielestään valtio, joka pysyy erillään liitoista."

Vielä avomielisemmin kirjoittaa puolueeton *M a l y D z i e n n i k*, josta lainaan tähän seuraavat kohdat. "Sandlerin Varsovan-vie-railulla ei ole vain tavallisen diplomaattisen kohteliaisuusikäynnin luonnetta. Puolaa ja Ruotsia eivät yhdistä vain mitä samankaltaisimmat edut, sillä Itämeri koskee kummankin elinehtoja. Tilannetta Itämerellä uhkaa kuitenkin Saksan ja Neuvostoliiton välillä mahdollisesti syntyvä aseellinen selkkaus. Jo useiden vuosien aikana on Neuvostoliitto tehnyt.

parhaansa saadakseen itselleen Skandinavian rannikkoa pitkin merenkulku-
väylän, jota se hätätilassa voisi käyttää. Ruotsissa näitä pyrkimyksiä
on seurattu mitä suurimmalla mielenkiinnolla, sillä maan puolueettomuus
saattaisi tulla uhatuksi, jos Saksan ja Neuvostoliiton välillä syntyisi
aseellinen selkkaus. Samoin kävisi Puolan vaikeaksi näin syntyneessä ti-
lanteessa välttyä joutumasta sodan ristituleen.

Itämeren uhkaa vielä toinenkin vaara, nimittäin tämän meren jou-
tuminen yhden ainoan vallan määräämisvaltaan. Neuvostoliiton alinomaiset
pyrkimykset päästä valta-asemaan Itämerellä pakottavat kaikki uhatut
valtiot keskinäiseen solidaarisuuteen, minkä noudattaminen edellyttää
vallitsevien olosuhteiden puolustamista. Asemansa ja merkityksensä vuok-
si Ruotsilla ja Puolalla on keskeinen asema tämän solidaarisuuden to-
teuttamisessa.

Toinen valtio, joka myös saattaisi uhata turvallisuutta Itämeren
rannoilla, on Saksa. Tehokkain keino kansainvälisen vihamielisyyden lie-
ventämiseksi ja selkkausten välttämiseksi on voimien saattaminen tasapai-
noon. Puolan ja Ruotsin noudattama solidaarinen politiikka voi muodustua
sellaiseksi tasapainon ja rauhan säilymistä edistäväksi tekijäksi."

Edellä selostamani ajatukset ja lausunnot muodostavat poliittisen
taustan niille erittäin sydämellisille kirjoituksille, joita kaikis-
sa lehdissä on ollut SANDLERIN tulon johdosta samoin kuin sille ystäväl-
liselle vastaanotolle, joka hänelle täällä on valmistettu.

Kun olen jo ennen selostanut Ministeriölle tšekäläisten lehtien
lausuntoja, rajoitun tässä ainoastaan toteamaan niiden sydämellisen sa-
vyn. Niiden yhdeksän vuoden aikana, joina olen seurannut tšekäläisiä o-
loja, on tuskin vielä kukaan tänne saapunut ulkoministeri saanut osak-
seen yhtä ystävällisen vastaanoton sanomalehdistön puolelta kuin SANDLER.
Tämä koskee kaikkia lehtiä puoluekantaan katsomatta.

Ruotsin lähettiläs BOHEMAN on kertonut minulle seuraavaa

SANDLERIN ja BECKIN neuvotteluista.

Mitään erikoista neuvotteluhjelmaa ei ollut laadittu, vaan olivat neuvottelut yleisiä keskusteluja kysymyksistä, jotka kiinnostivat kumpaakin ulkoministeriä. Ruotsin ja Puolan välisiä taloudellisia kysymyksiä ei laisinkaan kosketeltu, koska kaupalliset suhteet ovat tyydyttäviä.^{1/}

BECK ja SANDLER totesivat, että molempien maiden suhteet olivat hyvät ja kumpikin lausuiivat ilonsa siitä yhteisymmärryksestä, josta hallitusten välillä vallitsee. BECK antoi ymmärtää, että Ruotsin kanssa ylläpidetään niin läheistä suhdetta, että tarpeen tullen voidaan vaihtaa ajatuksia ja olla täysin luottamuksellisessa kosketuksessa jos syntyisi tilanne, joka voisi pakottaa Ruotsin ja Puolan määräämään kantansa. SANDLER vastasi tähän, että se on kanta, joka Ruotsissakin täysin hyväksytään.

SANDLER sanoi BECKille m.m., että oleskelu Puolassa oli sekä vapaampaa että helpompaa kuin Moskovassa. Täällä molemmat ulkoministerit saattoivat puhua samoista asioista ja suoraan vastata toisilleen. Moskovassa LITVINOV puhui fascistisistä valtioista ja SANDLER pohjoisnavasta!

Keskustelun kuluessa oli kysymys myöskin Danzigista. SANDLER halusi kuulla miten Puolassa arvosteltiin asemaa ja kysyi uskoiko BECK, että kysymys joutuisi esille yleiskokouksessa syksyllä. BECK vastasi, ettei hän uskonut, että kysymystä tarvitsisi käsitellä Genèvessä. BOHEMAN sanoi luulevansa, että SANDLER on hieman levoton asiasta Ruotsin sosiaalidemokraattisen puolueenkin vuoksi. BECKin rauhoittavan vastauksen johdosta SANDLER oli sanonut, ettei hänestä

1/

Mainittakoon, että Ruotsilla on tärkeä sija Puolan viennissä. Viime vuonna oli Ruotsiin suuntautuvan viennin arvo 59.556.000 zlotya ja tuonnin arvo 29.067.000 zlotyaa. Ruotsi osti m.m. kivihiltä ja muita maalajeja 40.700.000 zlotyn arvosta, kun sitävastoin Suomeen niitä vietiin ainoastaan 5.340.000 zlotyn edestä.

"ollut syytä aktualiseraata mitään asiaa, jos ei siihen ollut pakkoa." ^{1/}

SANDLER ja BECK olivat myöskin vaihtaneet ajatuksia Abessinian kysymyksestä. Kumpikin piti toivottavana, että asia saataisiin pois päiväjärjestyksestä, mutta he eivät olleet aivan vakuutettuja siitä, olisiko se mahdollista. Ratkaisu riippui siitä, millaiset Englannin ja Italian suhteet yleiskokouksen aikana ovat. BECK oli sanonut uskovansa, että asia joka tapauksessa otettaisiin esille vasta yleiskokouksen lopulla. Minulle on BECK sanonut, että Foreign Office on antanut ymmärtää, että Englanti mielellään tahtoisi likvidoida kysymyksen. Suurinta vastustusta asia kohtaa luonnollisesti Venäjän taholta.

BECK on sanonut minulle samaa kuin BOHEMANkin, ettei SANDLERin täällä käydessä ollut mitään erikoisia neuvotteluja. Hän lausui suuren tyytyväisyytensä vierailun johdosta. Käynti on ulkonaisena osotuksena siitä, miten Puolan ja Ruotsin välit ovat tulleet hyviksi. Tämä on seikka, jonka muidenkin valtioiden on otettava huomioon. BECK sanoi aina olleensa liiallista sopimusten tekoa vastaan, joka usein antaa aihetta väärinkäsityksiin. On paljon parempi kun valtioiden väliset suhteet kehittyvät luonnollisella tavalla. Hän mainitsi myöskin, että SANDLER oli esittänyt hänelle kutsun käydä Tukholmassa ja tulee hän ennen pitkää noudattamaan sitä.

Yleisenä käsityksenäni haluaisin lausua, että vaikka ei SANDLERin käynnillä ole ollut suoranaisia positiivisia tuloksia -joiden saavuttaminen ei ole ollut tarkoituksenakaan - ei se ole ollut merkitystä vailla. Vierailun aikana on todettu ja selvennetty eräitä tärkeitä suuntaviivoja Puolan ja Ruotsinkin nykyisessä ulkopoliitikassa.

M i n i s t e r i:

V. J. Linder

1/

Vrt. läp. raportti n:o 28, 26.VIII.1937.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: S

OSASTO: C 13

ASIA: _____

Varsovan Neuvon lähetysten raportti n:o 30.

Ministeri Tolman

8/9 1937.

V A R S O V A S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

KIRJELMÄ n:o 995/350.

Varsova SSA 8 P:NÄ syys KUUTA 19 37.

VIITTAUS: ..... N

P:NÄ ..... KUUTA 19 P:TTY ..... n:o .....

VIITTAUS: ..... D. U. M. .... 19 .....

ULKOASIAINMINISTERIÖ	
37 / 160 PaL. D. 37	
10/9-37	LII
5	C13

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Lähetystön raportti n:o 30.

Allekirjoittanut lähettää oheisena kunnioittaen
 Ulkoasiainministeriölle raporttinsa n:o 30: "Viron ulko-
 ministerin käynti Varsovassa" /siv. 1 - 3/ seitsemäntoista
 kappaleena.

V. J. Linn

V A R S O V A S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 30.

Varsova ssa 8 p:nä syys kuuta 19 37.

Asia: Viron ulkoministerin käynti
Varsovassa.

KOASIAIN
37/160 Pal 37
10/9-37
5 C13

Ministeri AKEL on vierailut täällä pari päivää. Hänet on otettu vastaan vanhana ystävänä. Puolan ja Viron väliset suhteet ovat aina olleet niin hyvät, ettei mikään muu voi tulla kysymykseenkään. Siitä, että nämä suhteet aina ovat olleet läheisiä, johtuu myöskin, ettei vierailuun ole kiinnitetty sellaista erikoista huomiota kuin ulkoministeri SANDLERin käyntiin. Kun AKELin tulo sitäpaitsi sattui heti SANDLERin vierailun jälkeen, on se tämänkin vuoksi jäänyt varjoon.

Useissa lehdissä on ollut ystävällisiä Puolan ja Viron välisiä suhteita käsitteleviä kirjoituksia. Otan tähän eräitä kohtia Puolan puolustusministeriön lehdestä P o l s k a Z b r o j n a. Lehti kirjoittaa m.m.:

" - - - On hyvin ymmärrettävää, ettei mikään, mitä Itämerellä tapahtuu, voi olla meille vierasta. Päinvastoin se kaikki herättää elävää mielenkiintoamme. Näin on asianlaita sitä enemmän, kun on kysymys kansoista, joiden koeteltuun ystävyYTEEN ja hyväntahtoisuuteen voimme laskea. Nämä tunteet olemme aina tavanneet ja tulemme aina tapamaan Bestin kansassa, jonka edustaja tänään saapuu Puolaan. Nämä tunteet havaitsimme jo taistellesamme itsenäisyydestämme. Meillä oli yhteinen vihollinen. .... Se on raskaina historiallisina aikoina yhdistävä side. Minkä onnettomuus yhdistää, se on vahvinta ja syvintä.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Tänään, lähes 20 v. vieraasta vallasta vapautumisen jälkeen, ei meitä yhdistä vain traditio . Meitä yhdistävät samat pyrkimykset ja kummankin valtion pyrkimysten yhdensuuntaisuus. Ennen kaikkea yhdistää meitä kansallisen puolustuksen aate. Tietoisuus siitä, että rajojen turvallisuus sekä puolustusvoima ovat rauhan tekijöitä. .... Kansallispäivänämme toukokuun 3 päivänä selitti Viron sotavoimien ylipäällikkö kenraali LAIDONER eräässä tämän päivän kunniaksi järjestetyssä tilaisuudessa Tallinnassa: Puolan asema on meille tärkeä, koska etumme ovat samat. Tahtoisin korostaa, että on vähän valtioita, joiden kansallista puolustusta ja kansainvälistä turvallisuutta koskevat edut olisivat niin suuressa määrin samat kuin Viron ja Puolan ....".

Se, mitä tässä on sanottu, kuvastaa sitä, mitä Puolassa yleensä ajatellaan Virosta. Viron täällä saavuttamaan suosioon vaikuttaa luonnollisesti sekin, ettei Viro koskaan ole tuottanut Puolalle "pettymyksiä" - mikäli ei sellaiseksi lueta Baltian ententen muodostamista. Kur ei Puolan ja Liettuan välillä ole diplomaattisia suhteita, ei Puolassa oltu erikoisen tyytyväisiä siihen, että Viro ja Latvia solmivat näin läheiset suhteet Liettuaan. Virolle annettiin tämä kuitenkin pian anteeksi. Puola tietää hyvin, että Viro on se Baltian liiton maista, joko on lähinnä Puolaa, ja että se puolestaan koettaa lähentää Liettuaakin Puolaan. Se tietää sitäpaitsi hyvin, ettei Baltian liitolla voi olla kovin suurta merkitystä niinkauan kuin Liettua pysyy nykyisellä kannallaan. Viro ja Latvia ovat pakoitettuja noudattamaan suurta pidättyväisyyttä ja kaikkien kolmen valtion välinen puolustusliitto on nykyään mahdottomuus.

Ministeri SANDLERin käyntiä koskevassa raportissani mainitsin siitä, että vierailun aikana painostettiin Puolan ja Ruotsin pysymistä erillään yhtymistä, jotka voivat aiheuttaa aseellisen konfliktin Euroopassa. Ottaessaan vastaan sanomalehtien edustajat AKELkin antoi ymmär-

tää, että Viro politiikassaan välttää kaikkea, mikä voisi saattaa varaan sen puolueettomuuden. Tämä pidättyväisyys helpottaa sen suhteita suuriin naapurivaltoihin.

Puheessaan lausui ministeri BECK m.m.: "Puola ja Viro palvovat samoja ihanteita. Puolan riippumattomuuden välttämättömyys käy rinnan toisten riippumattomuuden ymmärtämisen kanssa. Me tarkoitamme, että vain tähän perusteeseen nojautuen voidaan saavuttaa myönteisiä tuloksia mitä laajimmalle ulottuvassa kansainvälisessä yhteistyössä. Tämä yhteistyö on juuri läpikäymässä murrosta, joka ei ilmene vain yhdellä alalla. Kaikki yhteiset ponnistukset, joiden päämääränä on tämän yhteistyön yleisyyden lujittaminen, ovat tähän mennessä jääneet tuloksettomiksi. Ehkä on sen elvyttämiseksi kuljettava välittömien suhteiden vapaan vakaantumisen kautta."

Ministeri AKEL sanoi vastauspuheessaan, että "Viron ulkopoliitikka on läpeensä puolueetonta. Sen yksinomaisena päämääränä on rauha ja kansojen sydämellinen yhteistyö, ennen muuta yhteisymmärrys kaikkien naapurien kanssa. Tämän politiikan ilmauksena ovat periaatteet, että ystävyys on muuttumaton Puolan kanssa, jonka huolena kuten Vironkin on vain rauhan säilyminen meidän etupiiriimme kuuluvalla alalla. Olen syvästi vakuutettu siitä, että ystävällinen luottamus ja molemminpuolinen ymmärtäminen meidän välisissämme suhteissa on tehokas välikappale Itä-Euroopassa tapahtuvassa rauhantyössä ...".

M i n i s t e r i :

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 13

ASIA:

Varsovassa olevan lähetystön raportti n:o 31.

Ministeri Telman

17/9 1937

V A R S O V A S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

KIRJELMÄ n:o 1021/357.

Varsova SSA 13 P:Ä SYYS KUUTA 19 37.

VIITTAUS: ..... N

P:Ä KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. 19

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
38 / 160 Pal D. 1937		
16/9-37	0	LI.
	UASRO	ASIA
5	C13	

..... Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Lähetystön raportti n:o 31.

Allekirjoittanut lähettää oheisena kunnioittaen
Ulkoasiainministeriölle raporttinsa n:o 31: "Puolan sisäinen
tilanne. Talonpoikaislevottomuudet ja valtiollinen vaalioikeus"
/siv. 1 - 5/ seitsemänatoista kappaleena.

V. J. Lamm

V A R S O V A S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 31.

Varsova ssa 13 p:nä syys kuuta 19 37.

Asia: Fuolan sisäinen tilanne. Talonpoikaislevottomuudet ja valtiollinen vaalioikeus.

ASIA		
38	1/60	Sal. D. 1 37.
16/9-37	2	13
5	C13	

Niinkuin suomalaisissakin lehdissä on kerrottu, on Galiziassa joku aika sitten ollut verisiä levottomuuksia. Talonpojat tekivät "lakon" ja päättivät kymmenkunta päivän aikana olla myymättä elintarpeita kaupunkeihin. He asettivat teiden varsille lakkovahteja, jotka palauttivat tai ainakin koettivat palauttaa kaupunkeihin matkaavat maalaiset, joilla oli elintarpeita myytäväksi. Luonnollista on, että seurauksena oli yhteentörmäyksiä poliisien ja santarmien kanssa, jotka päättyivät verenvuodolla. Ainakin kolmisenkymmentä henkilöä sai surmansa ja useita satoja haavoittui.

Lakolla oli puhtaasti poliittinen luonne. Tarkoitus oli protestoida nykyistä poliittista systeemiä vastaan. Talonpoikaisväestöllä ei tosiasiallisesti nykyään ole minkäänlaista mahdollisuutta vaikuttaa asioiden hoitoon. Kun ^{n. s.} kansanpuolue yhdessä muiden vastustuspuolueiden kanssa kieltäytyi ottamasta osaa sejmin vaaleihin, oli siitä seurauksena, ettei Puolan lukuisimmalla väestönosalla nykyään ole ketään edustajaa sejmissä. Levottomuuksien aikana saattoi huomata, että sosiaalidemokraatit ja kommunistit ainakin "aatteellisesti" kannattivat lakkoa. Eräissä paikoin teki työväkikin lakon osottaakseen myötätuntoaan talonpoikia kohtaan.

Yleisesti uskotaan, että lakko oli talonpoikaispuolueen johta-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

jan, nykyään maanpaossa Tshekkoslovakiassa elävän WITOSin järjestämä. WITOSilla on kaikesta päättäen edelleenkin läheiset suhteet puolueeseensa. Hän oli yksi niistä vastustuspuolueiden johtajista, jotka v. 1930 sejin vaalivalmistelun ajaksi vangittiin ja suljettiin Brest Litewskin linnoitukseen. Vankilasta päästyään hän on asunut Tshekkoslovakiassa. Tiedän, että ministeri BECK on sanonut eräälle tšekäläiselle lähettiläälle, että Tshekkoslovakia on rahoittanut lakon. Mahdollistahan on, että asiassa on jotain perää, sillä tällaisen lakon järjestäminen kysyy varoja. Pääministeri SLAWOJ-SKLADKOWSKI on myöskin eräässä puheessaan viitannut siihen, että lakkolaiset ovat saaneet rahoja ulkomaalta.

Tosiasiana pysyy kuitenkin, että tällainen puhtaasti poliittinen lakkoliike voitiin järjestää. Se osoittaa, että maaseudulla on olemassa suurta tyytymättömyyttä nykyisiin oloihin. Tällä en tahdo lainkaan kieltää sitä, että maaseudulla vallitseva köyhyys ja Galiziasa sattunut kuivuuden aiheuttama kurja sato on myötävaikuttanut liikkeen puhkeamiseen.

Hallituspuolueen lehdet ovat paitsi WITOSTa syyttäneet kommunisteja lakon järjestämisestä. Hallituksen antamassa virallisessa selostuksessa asetutaan myöskin tälle kannalle. Näidenkin lehtien joukossa on kuitenkin niitä, jotka eivät rajoitu yksinomaan tällaiseen toteamiseen. Hallituspuolueen oikeistoryhmän äänenkannattaja C z a s kirjoittaa, ettei hallituksen antama selostus tapahtumista ole vähäisimmässäkään määrin huojentanut sitä huolestumista, millä yleinen mielipide seuraa maaseudun kehitystä. Julkilausuman sisällitys ei nimittäin kiellä, miten suuresti tilanne on kärjistynyt. On yleisesti tunnettua, että kansanpuolueella on suuri vaikutus maalaisväestöön ja että sillä senvuoksi on tärkeä asema Puolan poliittisessa elämässä. Olisi kuitenkin epäoikeudenmukaista tehdä yksinomaan kansanpuolue vastuunalaiseksi

viimeaikaisista tapahtumista. "Sillä ennen on tehty ja tehdään nytkin virheitä, jotka johtuvat maaseudun poliittisten julkilausumien ja poliittisten pyrkimysten aliarvioimisesta ja väärinymmärryksestä. Senvuoksi ei maaseudun sen uudistuksista yhä paisuvaa voimaa johdeta oikeisiin uomiin, jonka vuoksi se on vaarassa ajautua vaarallisille sivuteille."

Ilustrowany Kurjer Codzienny, Puolan laajimmin levinnyt lehti, joka, huolimatta eräänlaisesta vastustusasenteesta, on luettava hallituspuolueen lehtiin kuuluvaksi, lausuu, että suurin vaara, mikä Puolaa alati uhkaa, on sisäinen anarkia. "Tämä anarkia", kirjoittaa lehti, "on jo menneinä vuosisatoina saanut aikaan kukistumisemme. Se uhkasi meitä ensimmäisinä itsenäisyysvuosina. Tämän anarkian pesäkkeet kytevä vielä eri osissa maata ja ovat huomattavissa. Jälleen olemme kokeneet, kuinka maaseutu järkkyy . . . Olemme useasti vaatineet taistelemaan orjuuttavaa virkavaltaisuutta vastaan. Me olemme ajaneet vaalijärjestyksen muuttamisasiaa, sillä kaksi vuotta sitten alkanut koe ei ole osoittautunut onnistuneeksi. Erikoisesti olemme puoltaneet maaseudun autonomian nykyisen tilan muuttamista. . . . Mutta juuri senvuoksi että silmämme ovat avoinna ja että tarkoin kuulemme jokaisen soraäänän Puolan valtioruumiissa, on meidän varoitettava siitä, ettei anarkia pääse riehumaan, mikä on Puolalle hengenvaarallinen." Vastustuspuolueiden, sosiaalidemokraattien y.m. lehdet eivät ole voineet vapaasti lausua ajatuksiaan, vaan ilmestyivät tyhjine valkoisine paikkoineen.

Eräs puolalainen sanoi kerran minulle, ettei millään liikkeellä täällä ajanpitkään ole menestystä, jos ei sillä ole talonpoikaisväestö ja nuoriso takanaan. Nykyiseltä hallituspuolueelta, niin vahva kuin sen asema kieltämättä onkin, puuttuu kummankin kannatus. Hallituspuolueen johtomiehet ovat siitä myöskin tietoisia. Viime keväänä saatiin eräänä päivänä lukea lehdissä, että marsalkka RYDZ-SMIGLY

itse oli ollut läsnä erään oikeistolaisen kansallidemokraattisen ylioppilaskorporation kokouksessa ja pitänyt siellä puheen, jossa hän oli vedonnut ylioppilaiden isänmaallisuuteen. Kesän lopulla saatiin kuulla, että uuden hallitusta kannattavan yhtymän virallisen järjestäjän, eversti KOCin lähin apulainen, eversti KOWALOWSKI oli pitänyt puheen, jossa hän kääntyi vasemmistopuolueiden puoleen koettaen saada näiden kannatus-^{1/}ta uudelle yhtymälle.

"Kansallisen yhtymän rajankäynnin voisi suorittaa oikealla, jolloin syntyisi kansallinen rintama. Vasta jos rintamaa laajennettaisiin pitkälle vasemmalle ja oikealle, syntyisi yhtenäisyysrintama. Puola on maa, jossa kansallisilla ryhmillä on äärimmäisen jyrkät taloudelliset ja yhteiskunnalliset ohjelmat. Ja suurin äkijyrkkä puolue, sosialistinen puolue, on kansallinen, sillä sen virallisen nimen ensimmäinen sanahan on "Polska". Eroa on tänään vain menettelytavoissa ja jyrkkyyden määrässä, mutta pohjimmaltaan kaikki tahtovat Puolaa mahtavaksi, ja ottaen huomioon tämän yhteisen päämäärän eivät vaikeudet ole voittamattomia."

Sanomattakin on selvä, että on erittäin vaikeata, suorastaan mahdotontakin, saada kaikkia aineksia mahtumaan samaan puolueeseen. Sekä vasemmisto että oikeisto ovatkin senvuoksi epäillen suhtautuneet KOCin järjestöön.

Pari päivää sitten on kenraali GALICA, joka toimii KOCin järjestön talonpoikaisväestöä koskevan osaston puheenjohtajana, pitänyt Krakovassa puheen, joka on täydellä syyllä herättänyt mitä suurinta huomiota kaikkialla Puolassa. GALICA tuomitsi aluksi erittäin ankarasti talonpoikaislevottomuudet, ja syytti kansanpuolueen johtajia tapahtunees-

1/

Kun ei nykyinen vaalilaki edellytä puolueiden olemassaoloa, välttävät viralliset piirit puhumasta KOCin puolueesta, vaan käyttävät siitä muita nimityksiä.

ta verenvuodatukselta. Samalla hän painosti, että hänen järjestönsä vaatii talonpoikaisluokan aseman parantamista. Mutta sille tielle eivät johda terroristiset teot, vaan eteenpäin päästään vain hitaalla ja perusteellisella työllä, nimittäin maanuudistuksen johdonmukaisella toteuttamisella palstoittamisen, joenporkkausten, kuivausten ja maanparannustöiden avulla. Myös on talonpojille hankittava halpahintaista luottoa ja kiinnelainoja. Tärkeintä GALICAN puheessa oli kuitenkin se, että hän ilmoitti, että R o c i n y h t y m ä y r i t t ä ä s a a d a n y k y i s e n v a a l i l a i n m u u t e t u k s i. "Me ojemme kätemme", lopetti hän puheensa, "kaikille ymmärtäväisille ja rehellisille talonpojille, jotka ovat käsittäneet, että voima on ainoastaan y h t e i s e s s ä t y ö s s ä."

Luonnollista on, että kaikki vastustuspuolueiden lehdet ovat erikoisissa kirjoituksissa kiinnittäneet huomiota tähän ilmoitukseen. Ne toteavat, että pari vuotta sitten voimaanpantu vaalilaki, joka tosiasiallisesti teki lopun vapaista eduskuntavaaleista, on lopullisesti kärsinyt haaksirikon.^{1/} Toiselta puolen huomautetaan, että jos muutosta todellakin halutaan, on sen palautettava todellinen vaalivapaus. R o b o t n i k m ä ä r i t t e e l e e s o s i a a l i d e m o k r a a t t i e n v a a t i m u k s e t s e u r a a v a s t i

"että muutokset ovat oleellisia ja rehellisiä ilman "metkuja",
että ne toteuttavat demokraattisen vaalioikeuden, mikä tekee mahdolliseksi saada todellisen kuvan maasta,

että muutokset ovat tehokkaita ja tulevat voimaan heti, muuttamatta narripeliksi, ja ilman virkavaltaisia viivytyksiä."

Lähiaikoina tulee epäilemättä tämä kysymys olemaan se, johon Puolan sisäisessä elämässä kiintyy suurin huomio.

M i n i s t e r i :

Władysław Gomułka

^{1/} Vrt. läh. rap. n:o 24, 10.VII.-35, Nykyään valitaan vaalipiirittain kaksi edustajaa neljästä ehdokkaasta, jotka erikoisella tavalla koostannut vaalilautakunnat ovat asettaneet.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 13

ASIA:

Varsovan olevan lähetystön raportti n:o 32.

Ministeri Tolman

17/9 - 1937

V a r s o v a - SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 1053/365.

V a r s o v a - SSA 17 P.NÄ SYYS - KUUTA 19 37

VIITTAUS:

P.NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

ULKON
No 39/160 Sal. S - 37.
20/9.37
N
5 C 13

Ulkoasiainministeriö - LLE

ASIA: Lähetystön raportti n:o 32.

Allekirjoittanut lähettää oheisena kunnioittaen
Ulkoasiainministeriölle raporttinsa n:o 32: "Etiopian Ita-
liaan liittämisen de jure tunnustus ja Pieni Entente"
/ siv. 1 - 3./ kuutenatoista kappaleena.

W. J. L. Lennan

V A R S O V A S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 32.

Varsova ssa 17 p:nä SYYS kuuta 19 37.

KOASIAINMI

99/160 Pal. S' -37.

Asia: Etiopian Italiaan liittämisen
de jure tunnustus ja Pieni
Entente.

20/9-37	5	OSASTO	C 13
---------	---	--------	------

Kun ulkomaalaisissa lehdissä ja eräässä Pariisin lähetystön
1/
raportissa on kosketeltu otsikkoasiaa, selostan tässä keskusteluani
Rumanian tšekäläisen lähettilään ZAMFIRESCUn kanssa, joka äskettäin
palasi Bukarestista Varsovaan.

ZAMFIRESCU on kertonut, että asiasta oli kyllä keskusteltu
Pienen Ententen konferenssissa Sinaiaassa ja olivat kaikki valtiot ol-
leet yksimielisiä siitä, että tunnustus olisi annettava. Rumania on
aina halunnut ylläpitää läheisiä suhteita Italiaan. Jugoslaviahan on
omalta osaltaan jo ratkaissut kysymyksen myönteisesti. Mitä Tšheko-
slovakiaan tulee, halusi sekin poliittisista syistä saada päiväjärjes-
tyksestä pois tämän riita-asian, joka sekin oli omiaan kärjistämään
sen ja Italian suhteita.

Tarkoitus oli ollut, että asiasta tehtäisiin nimenomainen pää-
tös, joka otettaisiin konferenssin viralliseen selostukseenkin. Viime
hetkessä päätettiin kuitenkin olla tekemättä tällaista päätöstä.
ZAMFIRESCU sanoi sen johtuneen Ranskan pyynnöstä.

Kaikki kolme valtiota olivat lähteneet siitä edellytyksestä,
että tällaisen päätöksen kautta osaltaan helpotettaisiin asian rat-
kaisua Genèvessä. Niiden tietojen mukaan, jotka eri tahoilta oli saa-

1/

Vrt. Pariisin läh. raportti n:o 39, 3.9.1937.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoi-
tuksiin.

tu, oli tultu siihen käsitykseen, että useimmat valtiot halusivat saada kysymyksen ratkaistuksi. ZAMFIRESCUn ilmoituksen mukaan oli Rumania se, joka oli ehdottanut sitä. Itsestään selvää on, ettei tällainen askel mitenkään olisi tietänyt jonkun uuden orientoinnin hyväksymistä, niinkuin eräällä taholla on väitetty. ZAMFIRESCU antoi minun selvästi ymmärtää, että hänestä oli valitettavaa, ettei Pieni Entente ollut sitenkin pysynyt alkuperäisessä aikomuksessaan. "Pienen Ententen olisi ollut osotettava suurempaa rohkeutta ja itsenäisyyttä."

Lainaan tähän erään kohdan Bukarestissa ilmestyvässä ranskan-kielisessä lehdessä "Moment" olleesta artikkelista. Selitykseksi mainittakoon, että Rumanian virallisissa piireissä on vallalla käsitys, että ent. ulkoministeri TITULESCU pakollisen hallituksesta eronsa jäl-
Rumaniaa kohtaan
keen on kylvänyt epäluuloa/Pariisin virallisissa ja sanomalehtipiireis-
sä. Lehden kirjoitus, jossa vedotaan TITULESCUn isänmaallisuuteen, on hieman kaksimielinen. "TITULESCU. on näinä päivinä palannut Pariisiin Tshekkoslovakiasta," sanotaan siinä. "Toivokaamme, että pahanilkinen lehtisota /campagne malveillante/ eräässä osassa Ranskan lehdistöä nyt lakkaa, sillä TITULESCUn ollessa poissa Pariisista, oli hänen luonnollisesti mahdotonta varoittaa ystäviään "l'Oeuvre'ssä, "l'Echo de Paris'ssa" ja "l'Ami du Peuple'ssä" hyökkäyksestä, joka oli väärä, koska sillä ei ollut perustetta. ... Kuten Ranskan johtavat ja vastuunalaiset piirit tietävät, ei ulkopoliittika voi riippua yhdestä ainoasta henkilöstä, koska, jos näin olisi, sillä ei olisi sitä arvoa, jonka ulkoasiain alalla koko maan politiikalla täytyy olla. Nämä piirit tietävät lisäksi, että meitä ei yhdistä Ranskaan yksi mies, vaan kunnian ja karsimysten täyttämä menneisyys, latinalaisen kiintymyksen voima, kokonainen historia. Mutta miksi Ranskan yleisellä mielipiteellä on toisenlaiset tiedot? Mehän tiedämme, että hra T. muistuttaa haapapuun lehdis-

tää, joka joka hetkellä värisee heikoimmastakin henkäyksestä. Tahtooko hän vieläkin tämän lehdistön suojele peittää rämeen, joka on täynnä syytöksiä maotamme vastaan? Emme luule. Kysymyksen ollessa puolueet- tomista sanomalehtimiehistä, ei T:n taholta vaadittaisi muuta ponnis- tusta kuin hänen kaunopuheisuutensa käyttämistä. Eikä hän varmaankaan ole sitä käyttämättä, huolimatta vihastaan, mielenkatkeruudesta, pa- lavasta kostonhimostaan ja halusta rangaista vaikkapa koko maailmaa jos niin tarvitaan."

M i n i s t e r i :

W. J. L. Mann

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 13

ASIA: .....

Varsovan olevan lähetystön raportti n:o 33.

v.a. Asiamiehitys Purolausti

14/10 1937

V A R S O V A S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

KIRJELMÄ n:o 1192/416.

Varsova ssa 14 p:nä loka kuuta 19 37.

VIITTAUS: ..... N

P:nä ..... Kuuta 19 ..... P:TTY ..... n:o .....

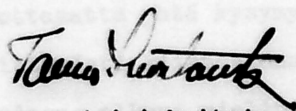
VIITTAUS: ..... D. U. M. .... 19 .....

Ulk. No 42 / 161 Pal. 37.
18/10 - 37
5 C13

Ulkoasiaiministeriö LLE

ASIA: Lähetystön raportti n:o 33.

Allekirjoittanut lähettää oheisena kunnioittaen
Ulkoasiaiministeriölle raporttinsa n:o 33: "Puola ja Kan-
sainliiton yleiskokouksen viime istunto" /siv. 1 - 3/ seit-
semänätoista kappaleena.

v.a. Asainhoitaja.

V A R S O V A S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 33.

Varsova ssa 14 p:nä loka kuuta 19 37.

Asia: Puola ja Kansainliiton yleis-
kokouksen viime istunto.

Kuten tunnettua pidättäytyi Puola Kansainliiton yleiskokoukses-
sa äänestämästä päätöslauselmaehdotuksesta, joka koski Japanin ja
Kiinan välistä selkkausta. Myös eräissä muissa kysymyksissä oli Puolan
asenne yhtä pidättyväinen. Näinä päivinä on Puolan lehdissä julkaistu
virallinen selostus Kansainliiton yleiskokouksen viime istunnosta.
Tämä virallinen selostus Puolan eri kysymyksissä omaksumasta asentees-
ta kuuluu kokonaisuudessaan seuraavasti:

"Tarkasteltaessa Genève'issä äskettäin päättyneitä neuvottelu-
ja on todettava, että Puola, lukuunottamatta yhtä kysymystä /nim. Pa-
lestiinaa koskevaa, josta se on välittömästi kiinnostunut ja jota kos-
keneita neuvotteluja voi pitää suotuisana alkuna mielipiteiden vaih-
toon/ oli muusta osasta ohjelmaa kiinnostunut yksinomaan kansainväli-
sen yhteistoiminnan menettelytapojen kannalta.

Puolan hallituksella on jo usein ollut tilaisuus korostaa, että
se pitää kysymystä yhteistoiminnassa sovellettavista menettelytavois-
ta erikoisen tärkeänä, sekä ettei puutu perustetta Puolan yleisen mie-
lipiteen pelolta, että nykyiset vaikeudet eivät johdu vain eri val-
tioiden etujen tosiasiallisesta ristiriitaisuudesta vaan yhtä paljon
kansainvälisessä yhteistyössä vallitsevasta kaaoksesta.

Mielestämme on näiden menettelytapojen olennaisimpana tunnus-
merkinä oltava selvyys, jotta jokainen kansainvälisiin neuvotteluihin

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalle:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoi-
tuksiin.

osallistuva tietää selvästi ja edeltäksin, minkä periaatteiden mukaan se tulee työskentelemään, mitä oikeuksia sillä on ja mitkä velvollisuudet siitä johtuvat.

Puolan antamissa virallisissa selityksissä on huomautettu, että ns. Kansainliiton pula riippuu pääasiallisesti siitä, ettei näitä periaatteita kunnioiteta. Kansainliiton viime istunto antaa tässä suhteessa valitettavasti epäedullisen kuvan, ja sitä enemmän, kun sitä ennen oli todettavissa jossakin määrin suhteiden paranemista. Juuri tämän vuoksi oli Puolan valtuuskunta, jonka huolena ensi sijassa on oman valtiomme asema, pakotettu eri kysymyksissä omaksumaan toisen kannan kuin eri komiteoiden muut jäsenet tai pidättäytymään kokonaan äänestystyöstä. Näissä asioissa ei meillä ollut omia etujamme valvottavina, meidän kannaltamme oli vain kysymys menettelytavasta.

Niin ovat esim. Välimeren valtiot kokoontuneet Nyoniin palauttaakseen yksissä neuvoin Välimeren laivaliikenteen säännönmukaiset edellytykset. Se oli aloite, johon Puolan hallitus saattoi suhtautua vain myötätuntoisesti. Sitävastoin on mitä suurimmin varauksin suhtauduttava toivomukseen, että Kansainliiton säännölliset elimet olisivat omaksuneet tämän alueellisen konferenssin tulokset, koska kysymyksessä oleviin elimiin osallistuu valtioita, jotka eivät olleet lainkaan osallistuneet ehdotetun ohjelman laatimiseen.

Myöskään kaukaisen idän kysymyksissä ei ole noudatettu säännönmukaista menettelytapaa.

Sen vuoksi ei olekaan ihmeteltävää, että Kansainliiton neuvoston vaali ja suoritettavat äänestykset olivat Genève'in maailmalle paljonpuhuva yllätys, jota voi pitää vastavaikutuksena Genève'issä vallitsevaa ilmapiiriä vastaan. Pyrkimys saada parannus aikaan peruskirjan uudistamiskomitean välityksellä ei ole paljoa auttava, jos käytännössä pysytään menettelytavan kannalla, joka on niin suuressa määrin

rin heikentänyt Kansainliittoa.

Puolan hallitus ei ole menettänyt vilpitöntä hyvää tahtoaan kansainvälistä, oikeisiin periaatteisiin nojautuvaa yhteistoimintaa kohtaan eikä myöskään luopunut päätöksestään olla koskaan antautumatta näiden periaatteiden kanssa ristiriidassa olevan politiikan välikappaleeksi."

v. a. Asiainhoitaja:

Janus Suvelanta

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 13

ASIA: _____

Varsovassa olevan lähetystön raportti n:o 34

v.a. Asiakäsittejä Suomesta

22/10 1937

V A R S O V A S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

KIRJELMÄ n:o 1243/433.

Varsova ssa 22 p:nä loka KUUTA 19 37.

VIITTAUS: _____ N

P:nä _____ KUUTA 19 P:TTY _____ n:o _____

VIITTAUS: _____ D. U. M. _____ 19 _____

44/161 Sal. 37	
25/10 - 37	92
5	C/13

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Lähetystön raportti n:o 34.

Allekirjoittanut toimittaa oheisena kunnioittaen
Ulkoasiainministeriölle raporttinsa n:o 34: "Puolan sisä-
poliittinen tilanne" /siv. 1 - 3/ seitsemänatoista kappaleena.

v.a. Asiainhoitaja: *Tauno Penttinen*

V A R S O V A S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö . U L K O A S I A I N M I N I S T E R I Ö N Salainen.

RAPORTTI n:o 34.

Varsova ssa 22 p:nä loka kuuta 19 37.

Asia: Puolan sisäpoliittinen
tilanne.

44/161 Sal.		37
5	C13	

Puolan sisäpoliittinen elämä on tällä hetkellä vilkkaassa käymistilassa. Kansallisen yhteyden leirin johtaja, eversti KOC on useasti neuvotellut hallituksen kanssa; mainitaan kansallisen yhteyden leirin ryhtyvän voimaperäisemmin ajamaan tarkoituksensa. Toiselta puolen on toiminta oppositionkin keskuudessa vilkastunut. Tämä ilmenee varsinkin uusien puolueyhdistysten syntymisessä.

Luonteenomaista opposition piirissä tapahtuvalle käymistilalle on kristillisen demokraattisen puolueen ja kansallisen työläispuolueen - jota viimeksimainittua ei ole sekotettava sosialidemokraattiseen puolueeseen - hiljakkoin tapahtunut yhtyminen uudeksi "työn puolueeksi". Uusi puolue on ilmeisesti perustettu opposition voimien koostamiseksi. Sen ohjelman pääkohtia ovat kommunismin vastustaminen, demokraattisen hallitustavan lujittaminen, mihin kuuluu parlamenttaarisesti vastuunalaisen hallituksen muodostaminen, erinäisiin järjestöihin ja "valioon" kuulumisesta johtuvien etuoikeuksien lakkauttaminen sekä suunnitelmatalouden omaksuminen. Ulkopoliittisesti on "kahden suuren naapurin ympäröimän Puolan toimittava omin voimin ja haettava tukea liitoista, jotka perustuvat molemminpuolisten etujen tasa-arvoisuuteen". - Uuden puolueen näkyvimpiä nimiä ovat ent. presidentti WOJCIECHOWSKI, ent. päämin. PADEREWSKI, ent. ministeri KORFANTY sekä

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

kenraali HALLER; puolalaiset lehdet ovatkin luonnehtineet uuden puolue ryhmän "vanhojen miesten paluuksi".

Mitään olennaisesti uutta, jo nykyisenä ajankohtana ratkaisevasti vaikuttavaa ei "työn puolueen" odoteta tuovan Puolan sisäpoliittiseen elämään. Lausueessaan epäilynsä uuden puolueen antaman panoksen positiivisuudesta vanhoillinen "Czas" lausuu, ettei vastustusryhmän heikkous johdu niin paljon ulkonaisesta pirstoontumisesta lukuisiin ryhmiin kuin yhtenäisen solidaarisen mielialan puutteesta. Kansallisradikaalinen "ABC" ei myöskään odota, että ryhmät, joista uusi puolue on muodostettu, saisivat entistä suurempaa kannatusta. - Kuitenkaan ei ole väheksyttävä sitä oireellista merkitystä, mikä kahden vastustusryhmään kuuluvan puolueen yhtymisellä epäilemättä on. - Uusi puolue on kiirehtinyt saamaan yhteyttä talonpoikaipuolueeseen.

Poliittiselta merkitykseltään verrattomasti tärkeämpi tapahtuma kuin edellämainittujen keskustaan lukeutuvien vastustuspuolueiden yhtyminen on kuitenkin se ohjelmajulistus, jonka Puolan partiopoikajärjestö, Puolan maaseutunuorison keskusjärjestö sekä vapaaehtoinen maanpuolustusjärjestö äskettäin julkaisivat. Ohjelmajulistuksessa kehoitetaan nuorisoa yhtymään isämaalliseen toimintaan PILSUDSKIn hahmoittelemien surtaviivojen merkeissä ja korostetaan, että nuorisolle on osoitettava selvät päämäärät, joihin koko kansa voi yhtyä, kuten marsalkka RYDZ-SMIGLY on vaatinut. Mainitulla poliittisella julistuksella pyritään siis luomaan nuorison kansallinen yhteisrintama PILSUDSKIlta perittyjen aatteiden merkeissä, ja sille antaa tehoa yksistään jo se seikka, että mainittujen järjestöjen yhteinen jäsenluku on arvioitava ainakin yli 400.000:ksi. Hallituspuolueen lehti "Gazeta Polska" riensi heti lausumaan huomiota herättävällä tavalla tyytyväisyytensä ohjelmajulistuksen johdosta. Oikeistomielinen "Słowo" mainitsee kuitenkin "Gazeta Polskan" kirjoituksen johdosta, että eversti KOCin johtaman

kansallisen yhteyden leiri koettaa sillä esittää "hyvää ilmettä huonossa pelissä". Ei puutukaan perustetta kansallisradikaalisen "A B C:n" toteamukselta, että kun eversti KOC on pyrkinyt johdattamaan nuorison "nuoren Puolan liittoonsa", on uusi yhtymä merkittävä kilpailijaksi yhteispyrkimysten alalla ja siten tavallaan "kansallisen yhteyden leirin" vastustajaksi.

Uudet puolueet ja ryhmitykset eivät suinkaan rajoitu edellämäinnittuihin. On laskettu, että viime aikoina on syntynyt toistakymmentä uutta puoluetta tai puoluaryhmitystä. Yhteisin ohjelmajulistuksin aikaansaadut ryhmitykset ovat luoneet sellaisen tilanteen, että yksityinen kansalainen voi eri ryhmitysten välityksellä samanaikaisesti kuulua leirikuntiin, jotka ovat vastustusasenteessa toisiaan vastaan. On ilmeistä, ettei tämä asiointila ole omiaan tuomaan selvyyttä sisäpoliittiseen tilanteeseen. - Sisäpoliittinen käymistila jatkuu; tämän hetken tilanteelle on ominaista opposition aktiivisuus ja sen uudistuvat vaatimukset demokraattisen järjestyksen palauttamiseksi. On mainittu, että vielä kuluvan syksyn aikana voisi vallassa olevan suunnan taholta sattua sisäpoliittisia ratkaisuja, joilla on ensiluokkaisen tärkeä merkitys Puolan sisäisen tilanteen vastaiselle kehitykselle.

v.a.Asiainhoitaja:

Taruus Puolustus

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 13

ASIA: _____

Varsovan olevan lähetystön raportti n:o 35.

Ministeri Edman

26/11 1937

V A R S O V A S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

KIRJELMÄ n:o 1424/491.

Varsova SSA 26 P:NÄ marras KUUTA 19 37.

VIITTAUS: _____ N

P:NÄ _____ KUUTA 19 P:TTY _____ n:o _____

VIITTAUS: _____ D. U. M. _____ / _____ 19 _____

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
N:o	50/162 Pal.	1937
30/11-37		LIT
TIINA	OSASTO	ASIA
5	C13	

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Lähetystön raportti n:o 35.

Allekirjoittanut lähettää oheisena kunnioittaen
Ulkoasiainministeriölle raporttinsa n:o 35: "Suomen ja Puolan
kaupalliset suhteet" /siv. 1 - 3/ seitsemänatoista kappalee-
na.

V. J. Lidenau

V A R S O V A S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 35.

Varsova:ssa 26 p:nä marras. kuuta 19 37.

Asia: Suomen ja Puolan kaupalliset
suhteet.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
50/162 Sal.	37.	
10/11-37		
ASIA	OSASTO	ASIA
5	C13	

Jos yleensä on mitään, josta tšekäläiset kaupallisia asioita käsittelevät viranomaiset näyttävät olevan vakuutettuja, on se siitä, ettei Suomessa ryhdytä mihinkään toimenpiteisiin Puolan kaupan rajoittamiseksi siitä huolimatta mitä täällä tehdään tai ollaan tekemättä.

Olen äskettäin sähköiteitse tehnyt ehdotuksen, että Suomen ja Puolan välinen kauppasopimus sanottaisiin irti ennen uusia molempien maiden välillä käytäviä neuvotteluja. Käsitykseni mukaan ei/ilman tällaista irtisanomista ole olemassa edellytyksiä saada aikaan meitä tyydyttävää sopimusta.

Vaikeuksiaahan on täällä ollut ennenkin, mutta se tapa, jolla Suomea ja suomalaisia viejiä nykyään kohdellaan, ylittää kaiken mihin täällä tähän asti on totuttu. Seuraavat esimerkit antavat selvän kuvan asiaintilasta sille, joka haluaa nähdä asiat sellaisina kuin ne todellisuudessa ovat.

1. Suomen kokopuunjalosteollisuus ei ole yli puoleen vuoteen voinut viedä mitään tavaroita Puolaan. Aluksi tekivät liian alhaiset hinnat sen mahdottomaksi. Lokakuun 1 päivästä alkaen ei enää ole olemassa mitään sopimusta suomalaisten ja puolalaisien järjestöjen välillä. Jo viime heinäkuun alkupuolella eversti LINDH kävi Varsovassa tämän asian vuoksi. Käydessämme apulaiskauppa-
ministeri

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

SOKOLOWSKIn luona tämä sanoi, että oli hyvä, että olimme ajoissa ennen 1 päivää lokakuuta ottaneet asian puheeksi. Lomalle Suomeen lähtiessäni heinäkuun 15 päivän tienoissa saisin mukaani puolalaisten ehdotuksen uudeksi sopimukseksi. Kävisi liian pitkäksi ja ennen kaikkea täysin tarpeettomaksi selostaa käyntejämme, huomautuksiamme, meille annettuja täyttämättömiä lupauksia y.m. Pääasialahan on, ettei mitään ehdotusta tähän päivään asti ole annettu. Kukaan ei myöskään näytä voivan sanoa milloin tällainen ehdotus on odotettavissa.

2. Suomen ja Puolan välisessä kiintiösopimuksessa on meille luvattu 350 t o n n i n v o i m a p a p e r i k i i n t i ö. Tämä on a i n o a paperilaji, jota nykyisilläkin tulleilla kannattaa tuoda tänne Suomesta. Eräs tšekäläinen tehdas haluaisi ostaa tämän määrän. Kauppaa ei ole kuitenkaan voitu päättää, sillä kauppaministeriö on jo kuukauden ajan viivytellyt luvan antamista.

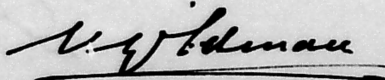
3. Enso-Gutzeit haluaisi myydä täällä pikiöljyä. Tšekäläiset tulliviranomaiset haluavat kuitenkin sovelluttaa erästä tullitariffin kohtaa, joka on ilmeisesti väärä, ja joka tekisi tuonnin Suomesta mahdottomaksi. Tehdasta on kehoitettu lähettämään näytteitä Puolan valtiovarainministeriön laboratorioille. Kerran on jo Enson kemistinkin käynyt täällä. Puolalaisen laboratorion johtaja myönsi tällöin hänelle, että tehtaan sovellutettavaksi vaatima tullitariffi oli oikea. Siitä huolimatta ei asiaa ole voitu saada ratkaistuksi, vaan on se nyt ollut vireillä vuoden ajan.

4. Puolan kauppaministeriön suomalaisia asioita käsittelevä virkamies on, niinkuin Ministeriö tietää, ilmoittanut Lähetystömme v.t. päällikölle, ettei ylimääräisiä tuontilupia anneta mäntyöljylle ennenkuin "Viron pöytäkirjaasia on poissa päiväjärjestyksestä". T.s. suomalaista vientiä ei tahdota edistää senvuoksi, että Suomessa ollaan tyytymättömiä eräsen Puolan Viron kanssa soljimaan sopimukseen.

Olisi mielestäni vientimme kannalta suuri erehdys jos emme käyttäisi hyväksemme meille tarjoutunutta erinomaista tilaisuutta irtisanoo kauppasopimus. Luvattua puunjalostusteollisuutta koskevaa ehdotusta ei ole annettu. Tällainen toimenpide näyttäisi puolalaisille viranomaisille, että Suomikin on valmis puolustamaan etujaan. Juuri nyt, kun täällä ollaan levottomia Puolan vähentyneen viennin johdosta, olisi tällainen toimenpide erittäin tarkoituksenmukainen. Luulen, että täällä silloin myöskin pidettäisiin huolta siitä, että uusi sopimus saataisiin aikaan ajoissa. Niinkuin edellä olen maininnut, on olemassa useita muitakin kysymyksiä, jotka olisi saatava järjestykseen. Epäilen voidaanko täällä ilman irtisanomista saada aikaan tyydyttävää puunjalostusteollisuutta koskevaa sopimusta. On ainoastaan ajanhukkaa odottaa kauemmin. En näe sitäpaitsi mitään syytä minkävuoksi ei irtisanomiseen ryhdyttäisi. Onhan useita valtioita, jotka aina ennen uusiin neuvotteluihin ryhtymistä irtisanovat kauppasopimuksen.

Ministeriön Lähetystön kautta Puolan viranomaisille esitettäviksi tarkoitetuilla uhkauksilla ei ole mitään vaikutusta siitä yksinkertaisesta syystä, ettei kukaan usko niihin.

Ministeri:

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 13

ASIA:

Varsoissa olevan lähetystön raportti n:o 36.

Ministeri Tolman

2/12 1937

V a r s o v a - S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

KIRJELMÄ n:o 1452/497.

Varsova - S S A 2 P: N Ä j o u l u - K U U T A 19 37 .

VIITTAUS: ..... N

P: N Ä K U U T A 19 P: T T Y n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

Ulkoasiainministeriö - L L E

ASIA: Varsovan lähetystön raportti n:o 36.

Allekirjoittanut lähettää oheisena kunnioittaen
Ulkoasiainministeriölle raporttinsa n:o 36: "Neuvosto-Venäjän
Varsovan lähettiläs Davtian" / siv. 1 - 2. / seitsemänatois-
ta kappaleena.

W. J. Linn

V A R S O V A S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 36.

Varsova ssa 2 p:nä joulukuuta 1937.

52 162 Sal. 37.

7/12-37

Asia: Neuvosto-Venäjän Varsovan
lähettiläs Davtian.

5 013

Lehdille Moskovasta saapuneitten tietojen mukaan on Venäjän tšekäläinen suurlähettiläs Jakob DAVTIAN joutunut ammutuksi. Hän oli Tiflis'istä kotoisin oleva armenialainen. Ennen Varsovaan tuloaan oli hän lähettiläänä Kreikassa. Ammatiltaan oli hän insinööri ja lienee jonkun aikaa toiminut Pietarin politeknikumien rehtorina. Täällä on hän ollut vuodesta 1934 alkaen. Hän vaikutti siivolta mieheltä. Ne, joita armenialainen tyyppi miellyttää, ovat pitäneet häntä kauniina, mistä on johtunut, että eräät diplomaattikunnan /ei puolalaisen seurapiirin/ naiset ovat olleet hänestä innostuneita. Poliittisessa suhteessa ei hän ole näytellyt mitään erikoista roolia. Väitetään, että hänen ensimmäinen rouvansa olisi ollut Kaukaasian ruhtinattaria /mikä merkinnee, että isä on omistanut määrätyn joukon lampaista/. Ensimmäistä rouvaa ei kukaan täällä ole koskaan nähnyt. Puolitoista vuotta sitten meni hän toisiin naimisiin venäläisen laulajattaren Maksakovan kanssa, joka hänkin enimmäkseen oleskeli Venäjällä.

Bukarestista tänne saapuessani ei Puolan ulkoministeriössä tiedetty DAVTIANin kohtalosta mitään, oliko hän elossa vai kuollut. Jo pari kuukautta sitten oli hänet kutsuttu Moskovaan ja jonkin aikaa senjälkeen oli Puolan hallitukselle ilmoitettu, ettei hän enää palaa toimeensa. Samaan aikaan kuin DAVTIAN, kutsuttiin täältä Moskovaan

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.

Ei ulkomassadustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomassadustuksen, mutta ulkosalministeriön tiedoituksiin.

eräs suurlähetystön sihteereistä, ALEKSANDROV niminen henkilö. Tukholmasta tänne saapuneen tiedon mukaan olisi hänetkin ammuttu. Eräs toinen sihteeri, ARKADIEV siirrettiin joku aika sitten omasta pyynnöstään kansanvalistuskomissariaattiin, ja on hänkin jo jonkun aikaa ollut vangittuna. Kolmaskin sihteeri NIKOLAJEV on jättänyt toimensa, eikä kellekään näytä olevan tietoa hänen kohtalostaan.

Moskovasta tänne vartavasten lähetetyt virkailijat ovat toimeenpanneet suurlähetystössä tutkimuksia. Sitäpaitsi on toimitettu erittäin yksityiskohtainen kotitarkastus, huonekalujen päällystimet ja tapetit revittiin rikki, ja lattiat purettiin. Suurlähetystön asiakirjat on viety lähempiä tutkimuksia varten Moskovaan. Ainakaan toistaiseksi ei tunneta, mitä erikoista paperien joukosta olisi löydetty. Samoin ei kellekään ole aavistustakaan siitä, minkävuoksi DAVTIAN on joutunut ammutuksi. Ambassaadin jäljellä olevat virkamiehet näyttävät kalpeilta ja kovin peljästyneiltä, mitä ei kukaan voine ihmetellä.

M i n i s t e r i :

W. J. Edman

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 13

ASIA: _____

Varsovan olevan lähetystön raportti n:o 37.

Ministeri Idman

2/12 1937

V A R S O V A S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .
KIRJELMÄ n:o 1457/498.

Varsova S S A 2 P . N Ä j o u l u K U U T A 19 37 .

VIITTAUS: ..... N

P . N Ä K U U T A 19 P : T T Y n:o

VIITTAUS: ..... D . U . M . / 19

Ulkoasiainministeriö L L E

ASIA: Lähetystön raportti n:o 37.

Allekirjoittanut lähettää oheisena kunnioittaen Ulko-
asiainministeriölle raporttinsa n:o 37: "Puolan - Viron pöytä-
kirja" /siv. 1 - 6/ kahdeksanatoista kappaleena.

K. J. Edman

53 / 163 Pal.

37

7/12. 37

5 C13

V A R S O V A S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 37.

53 163 Pal. 37

Varsova ssa 2 p:nä joulukuuta 19 37. 7/12 37

Asia: Puolan - Viron pöytäkirja.

5 C13

Käydessäni ministeri ROMANin luona otsikossa mainitun asian vuoksi, sanoi hän olevansa pahoillaan siitä, että asiaa Suomen taholta edelleenkin pidetään vireillä. On ilmeisesti olemassa väärinkäsitys. Hän oli Helsingissä ollessaan selittänyt Puolan hallituksen kannan ministeri VOIONMAALLE, ja oli saanut käsityksen, että asia olisi selvä.

Vastasin tähän, etten luonnollisesti tuntenut hänen keskusteluaan ministeri VOIONMAAN kanssa. /Ministeriö ei ole mitään vastannut sähköeseeni 22.XI.37, jossa pyysin lähempiä tietoja asiasta./ Luulen kuitenkin, että ministeri ROMAN on ymmärtänyt väärin ministeri VOIONMAAN. Arvelisin pikemminkin, että ministeri VOIONMAA on ainoastaan tarkoittanut, että ministeri ROMANinkin antamat selitykset otetaan huomioon kun Suomen hallitus määrää lopullisesta menettelystään. Lähetystö ei ole myöskään saanut mitään sellaisia tietoja, että ulkoasiainministeriö olisi luopunut entiseltä kannaltaan. Pidän luonnollisesti velvollisuutenani täyttää ministeri ROMANin minulle esittämän pyynnön ja ilmoittaa Suomen hallitukselle hänen selityksensä.

Ministeri ROMAN sanoi aluksi, että hän ymmärtää, että se, joka lukee asetuskokoelmassa julaistun Puolan ja Viron välisen pöytäkirjan tekstin, voi saada käsityksen, että tässä on kysymys jostain salaisista ehdoista. Pöytäkirja on epäselvästi ja virheellisesti kirjoitettu.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Siinä puhutaan ehdoista /"conditions à établir ultérieurement"/ eikä menettelystä /"procédure"/. Kun on kysymys koneista, joita ei Puolassa valmisteta, myöntää Puolan hallitus sitä erikoisestipyytäville valtioille oikeuden tuoda niitä tullimaksusta, joka on 20% voimassaolevasta. Tämä oikeus myönnetään sitä pyytävälle valtioille eikä mikään estä Suomea hankkimasta itselleen samaa mahdollisuutta kuin Virokin. Puolan hallitus ei ole suinkaan tahtonut salata täällä voimassa olevaa menettelytapaa, jonka se ei mitenkään katso olevan ristiriidassa suosituimmusperiaatteen kanssa. ROMAN sanoi varsin hyvin tietävänsä, että nykyään hyvin monet valtiot kaikenlaisten salaisten sopimusten ja noottien kautta koettavat kiertää tätä periaatetta. Puola on menetellyt täysin avonaisesti. Senvuoksi on sen ja Viron välinen sopimus julaistu. Jotta Suomen hallitus voisi vielä enemmän vakuuttautua siitä, että Puola ei todellakaan katso menettelevänsä vastoin suosituimmusperiaatetta viittasi hän täällä 30 päivänä lokakuuta voimaan astuneeseen asetukseen, jossa on aivan yksityiskohtaiset määräykset siitä, miten eräänlaisia tullialennuksia voidaan antaa. Siinä on myöskin lueteltu kaikki ne tavarat, joille voidaan myöntää tullialennus. /Lähetystä on 5 päivänä marraskuuta toimittanut Ministeriölle tämän asetuksen/. Niiden joukossa on mainittu Puolan ja Viron sopimuksessa olevat tavaratkin.

Ilmoitin jo ennen esittämämme syyt, joiden vuoksi katsoimme, että Puolan noudattama menettelytapa on ristiriidassa suosituimmuuden kanssa. Tätenhän toisella valtiolla tosiasiallisesti tulee olemaan etuja, joista toiset eivät tiedä ja joita ne siis eivät voi käyttää hyväkseen.

Ministeri ROMAN vakuutti tuntevansa erittäin hyvin suosituimmuskysymyksen, mikä on mahdollista, mikä ei. Hänellä oli sitäkin enemmän syytä uskoa, ettei Puolan hallituksen kanta ole väärä, kun ei mikään muu valtio ole esittänyt vastalauseita kysymyksessä olevaa pöytäkirjaa enemmän kuin autonomisia tulleja koskevaa asetusta vastaan.

Olemme kysyneet m.m. Englannin täällä olevan kaupallisen neuvokser Mr. PACKin mielipidettä Puolan autonomisia tulleja koskevan asetuksen ja Viron pöytäkirjan johdosta. Hän suhtautui asiaan erittäin rauhallisesti. Oikeastaanhan eivät tällaiset lait ja sopimukset ole sopusoinnussa suosituimmuusperiaatteen kanssa, mutta nykyäänhän tätä periaatetta vastaan paljon riikotaan. Englanti eikä luultavasti mikään muukaan maa ole esittänyt vastalauseetta puolalaisten noudattaman menettelyn johdosta. Päinvastoin sanoi hän luulevansa, että kaikki koettavat hyötyä sen kautta. Hän sanoi tahtovansa täysin luottamuksellisesti ilmoittaa meille, että Englanti on itsekin solminut tällaisen salaisen sopimuksen Puolan kanssa. Englannin tiedossa on myöskin, että Ruotsilla on Puolan kanssa separaattoreita koskeva sopimus. Syynä siihen, ettemme ole välittäneet kosketella asiaa Ruotsin lähetystön kanssa on, että olemme itsekin epäilleet, että Ruotsilla on tällainen sopimus, sillä Ruotsin separaattorien tuonti Puolaan on viimeaikoina suuresti kasvanut. Mr. PACK sanoi, että suurlähetystö toimittaa aina puolivuositain, heti asetuksen ilmestyttyä, kappaleen siitä Englannin kauppaministeriölle. /Lähetystö on menetellyt samoin./ Englannissa tutkitaan, onko puolalaiseen listaan otettu tavaroita, jotka kiinnostavat Englantia. Jos näin on asianlaita, vaaditaan aina tehtäväksi asiaa koskeva sopimus Puolan kanssa. Noudatetaan siis samaa menettelyä, jota ministeri ROMAN on meillekin esittänyt. Mr. PACK sanoi, että Puolan ja Viron välinen pöytäkirja on ilmeisesti erehdyksessä julkaistu.

Siihen katsoen, että Tšekkoslovakian välit ovat mahdollisimman huonot Puolan kanssa, olemme asettuneet yhteyteen tämän maan edustuslaitoksen kanssa saadaksemme tietää olisiko se ehkä esittänyt vastalauseensa Puolan hallitukselle. Ministeri SLAVIK sanoi, ettei tästä koskaan ole ollut kysymystäkään. Hänen kiertelevistä puheistaan sai käsityksen, että Tšekkoslovakialla on useitakin tällaisia salaisia järjestelyjä Puolan kanssa. Erikoisen mielenkiintoinen oli hänen puheensa siitä, että kuukausittain "järjestellään" molempien maiden välisiä kauppasuhteita. Kun edellämainittu

asetus julkaistaan aina puolivuositain, olisi täten mahdollista, ettei näissä sopimuksissa kosketeltuja tavaroita edes mainita kysymyksessä olevassa asetuksessa. Täten ei kenelläkään ole näistä aavistustakaan. Tämä on luonnollisesti ainoastaan oletamus.

Englannin kaupallisen neuvoksen meille antamien luottamuksellisten tietojen johdosta tahdon lisätä, että Lähetystö ei luonnollisesti voi puhua niistä puolalaisten viranomaisten kanssa. Paitsi että se olisi väärin Mr. PACKia kohtaan, joka on täysin avonaisesti puhunut kanssamme tehdäkseen meille palveluksen osottamalla miten muut valtiot menettelvät, olisi se täysin hyödytöntäkin, sillä Puolan viranomaiset eivät niistä meille missään tapauksessa ilmoittaisi.

Ministeriön antamien kehotusten mukaisesti on Suomen kanta selvästi tullut esitetyksi sekä kauppa- että ulkoasiainministeriössä. Paitsi että Lähetystö on suullisesti ja kirjallisesti esittänyt sen, on Ministeriö ministeri ROMANin Helsingissä ollessa jättänyt hänelle kirjallisen selostuksen asiasta. Puolan kanta on samoin tullut selitetyksi. Ministeri ROMANille Helsingissä jätetystä selostuksesta huolimatta on Puolan hallitus senjälkeen erikoisella asetuksella tehnyt mahdolliseksi, että Virolle myönnetyt tullialennukset, jotka ovat voimassa joulukuun loppuun, voidaan edelleenkin myöntää autonomisten tullialennusten muodossa. Pakkotoimenpiteet eivät mielestäni ole tarkoituksenmukaisia. Suomi on Puolan kanssa tammikuun 17 päivänä 1925 solminut sovintomenettely- ja välitystuomiosopimuksen. Käsitykseni mukaan Suomen hallituksella ei ole muuta tietä valittavana, jos se haluaa jatkaa tämän asian käsittelyä.

Suomen hallituksen on kuitenkin tällöin otettava huomioon, että kysymys on nyt jossain määrin toinen. Kysymys ei enää olisi Puolan ja Viron välisestä pöytäkirjasta, jonka voimassaoloaika päättyy joulukuun 31 päivänä, vaan olisi Suomen vaadittava ratkaisuun kysymys siitä, onko Puolassa 30 päivänä lokakuuta annetussa laissa mainitut autonomiset tullialennukset sopu-soinnussa suosituimmuusperiaatteen kanssa. Onhan aivan turhaa kärejäillä

voimansa menettäneestä tai kohta menettävästä sopimuksesta, jos emme kohdista huomautuksiamme asetusta vastaan, joka oikeuttaa kysymyksessä olevassa sopimuksessa myönnettyjen etujen vastaisenkin antamisen. Päätöstä tehdessä on Suomen hallituksen mielestäni otettava huomioon seuraavat seikat.

1. Olisi ensin hankittava täysin pätevä selvitys tästä asiasta henkilöltä, joka ei ainoastaan kykene tulkitsemaan lakia, vaan myöskin hyvin tuntee suosituimmuskysymyksen nykyisen soveltamisen.

2. Olisi otettava huomioon, etteivät muut valtiot ole ryhtyneet asian johdosta mihinkään toimenpiteisiin, vaan aivan yleisesti hankkivat itselleen tämänkin perustalla Puolalta etuja itselleen.

3. Olisi otettava huomioon, että viime aikoina on kaikkialla tullut yhä tavallisemmaksi, että sopimuksia tehdessä salaisissa nooteissa määrätään seikoista, joita muut valtiot voisivat pitää loukkauksina suosituimmutta vastaan. En ole itse viimeisten yhdeksän vuoden aikana vielä koskaan allekirjoittanut Puolassa mitään kaupallista sopimusta ilman etten samalla myöskin olisi allekirjoittanut salaisia nootteja.

4. Olisi kiinnitettävä huomiota siihenkin seikkaan, onko luultavaa, että Puolassa luovuttaisiin tekemästä salaisia sopimuksia siinäkin tapauksessa, että edellämainittu laki julistettaisiin suosituimmusperiaatteen kanssa ristiriidassa olevaksi.

5. Asian vetäminen kansainväliseen ratkaisuun tulisi herättämään Puolassa suurta tyytymättömyyttä.

6. Puolan ja Viron välisessä pöytäkirjassa Virolle annetuilla e-
duilla ei liene oikeastaan käytännöllistä merkitystä Suomelle. Lokakuun 30 päivänä julaistussa laissa olevassa luettelossa mainittujen tavarain joukossa on selluloosa, joka meitä kiinnostaa, mutta asetuksen mukaan ei sen tullia voida määrätä alemmaksi kuin Suomen ja Puolan välisessä sopimuksessa säädetty tulli. Sitävastoin voi esim. Ruotsin kanssa solmittu separaattoreita koskeva sopimus hyviinkin loukata Suomen etuja.

Edellytän mahdollisena, että Suomen hallitus, sen perusteella mi-

tä asiassa edellä on esitetty, katsoo, että on kerrassaan toivoton yritys saada Puolan hallitusta olemaan solmimatta salaisia sopimuksia. Niitähän on, niinkuin nyt on käynyt ilmi ja meillä jo kauan on epäiltykin, kaikesta päättäen tehty erittäin runsaasti. Tämä on myöskin tapahtunut useiden kaupallisissa suhteissa tärkeiden ja yleistä arvonantoa nauttivien valtioiden tieteen, suostumuksella ja myötävaikutuksella. Olen tehnyt ehdotuksen, että Suomen ja Puolan välinen kauppasopimus irtisanottaisiin uusien neuvottelujen alkamiseksi. Tähän asti on Puolan taholta aina ilmoitettu, että on mahdotonta antaa meille haluamiamme tullialennuksia, koska ne koltuisivat muidenkin eduksi. Nythän ei tämän syyn enää pitäisi olla esteenä. Autonomisia tullialennuksia koskevassa luettelossa on ainakin pari sataa tavaralajia, niiden joukossa koneetkin "joita ei Puolassa valmisteta". Kun tavaroihin jo on liitetty sellainenkin tuote kuin selluloosa, ei mielestäni pitäisi olla vaikeata lisätä luetteloa erinäisillä muillakin tuotteilla, joita Suomessa valmistetaan. Mahdollisuus kuukausittain "järjestellä" molempien maiden välistä kauppavaihtoa tasapuolisemmaksi, on myöskin huomioonotettava näkökohta. Mikäli ei Suomenkin viennille valmisteta tuntuvasti suurempia mahdollisuuksia Puolan markkinoilla, lienee otettava harkittavaksi voiko Puola enää nauttia täyttä suosituimmuutta Suomessa.

M i n i s t e r i :

V. J. Linnar

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 13

ASIA:

Varsovassa olevan lähetystön raportti n:o 38.

Ministeri Tolman

11/12 1937.

V a r s o v a - S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

KIRJELMÄ n:o 1486/507.

V a r s o v a - S S A 11 P: N Ä j o u l u - K U U T A 19 37.

VIITTAUS: _____ N

P: N Ä K U U T A 19 P: T T Y n:o _____

VIITTAUS: _____ D. U. M. _____ 19 _____

U. U. O. A. P.		
55/163 Val. S 37.		
14/12-37	3	
P. N. Ä	P. T. T. Y	P. N. Ä
5	C13	

Ulkoasiainministeriö - L L E

ASIA: Lähetystön raportti n:o 38.

Allekirjoittanut toimittaa oheisena kunnioittaen
Ulkoasiainministeriölle raporttinsa n:o 38: "Ulkoministeri
Delbosin käynti Varsovassa" / siv. 1 - 7 / seitsemänatoista
kappaleena.

V. J. Edman

V a r s o v a - S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 38.

Varsova- ssa 11 p:nä joulu- kuuta 19 37.

Asia: Ulkoministeri DELBOSin käynti
Varsovassa.

ULKOASIAINMINISTERIÖN		
55/163 Sal	37	
14/12-37		
RUBIN	ULKOASIO	ASA
5	C13	

Ulkoministeri DELBOSin käynti oli jo päätetty ennen lordi HALIFAXin käyntiä Berliinissä ja siis myöskin ennen ranskalaisten ja englantilaisten ministerien Lontoossa käymiä neuvotteluja. Käynnin tarkoituksena oli vieraillla Ranskan liittolaisten ja lähimpien ystävien luona vahvistamassa liittosuhdetta ja asianomaisten uskoa Ranskaan. Olen jo ennen ollut tilaisuudessa huomauttamaan siitä, miten viime vuosien kokemukset ovat olleet omiaan hyvin suuresti järkyttämään tätä uskoa Itä Euroopan kansojen keskuudessa. Ranskan samoin kuin Englanninkin diplomatia on kärsinyt useita tappioita. Maantieteellisen asemansa kautta ovat Ranska ja Englanti sitäpaitsi kaukana Itä Euroopan maista. Tämä vaikeuttaa niiden mahdollisuuksia käyttää poliittista vaikutusta. Taloudellisessa suhteessa on Saksa samoin niitä tärkeämpi.

Mitä Ranskaan tulee, on sitäpaitsi olemassa kaksi aivan erikoista syytä, jotka ovat vähentäneet sen ennen nauttimaan suosiota.

Tshekkoslovakiaa lukuunottamatta ovat sen kaikki lähimmät ystävät puolidiktatuurimaita. Vaikkakin ulkopoliitikassa tietysti ensi sijassa kiinnitetään huomiota ulkopoliittisiin tekijöihin, ei tässä yhteydessä voida olla toteamatta, että Ranskan kansanrintaman hallitus on kaikkea muuta kun "populääri" Puolassa, Rumaniaassa ja

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Jugoslaviassa, Ranskan läheisiä suhteita Venäjän ja Valencian hallitukseen arvostellaan ankarasti näissä maissa. Sitä seikkaa, että Ranskan hallituksen pääministerinä on pitkän aikaa ollut juutalainen, pidetään ainakin Puolassa ja Rumaniaassa "surullisena ilmiönä" ja todistuksena Ranskan "yleisestä rappeutumisesta". Mainittakoon että Varsovassa kuului yleisön keskuudessa vihellyksiä kun elävienkuvien teattereissa näytettiin BLUMia p^{er}heineen. Ranskan hallituksen ulkopolitiikka ei ole saavuttanut sen ystävämaiden kannatusta. Kun Rumaniaassa äskettäin suurin juhlallisuuksin vietettiin perintöruhtinaan syntymäpäivää, - jossa tilaisuudessa korkea ranskalainen sotilashenkilö antoi Ranskan armeijan lahjana miekan MIHAILLE - eivät vieraiden valtioiden asiantuntijat olleet saapuvilla, sillä kuningas ei tahtonut nähdä luonaan Valencian hallituksen edustajaa. Samasta syystä ei asiantuntijajoukkoakaan enää, niinkuin ennen, päästettyä sotaväen paraatien aikana kuninkaalliseen paviljonkiin. Jugoslaviahan ei edes ole suostunut tunnustamaan Neuvosto-Venäjää.

Voin sanoa, että melkein säännöllisesti Ranskasta kysymyksen ollessa kuulee lausuttavan säälön ja valittelujen sanoja siitä, että sellainen maa kuin Ranska nyt on "vapaamuurarien, kommunistien y.m. vaikutuksen alaisena". On luonnollisesti niitäkin, jotka katselevat asioita toisin, mutta valtiollista vaikutusta ja merkitystä omaavien ryhmien käsitys on edellämainittu.

Toinen syy, jonka olen huomannut ainakin eräissä piireissä herättäneen tyytymättömyyttä, on seuraava. Ranskan liittolaiset eivät tunnu aina olevan aivan tyytyväisiä Maginot-linnoitusvyöhykkeeseen, sillä sen katsotaan osottavan, että Ranska sodan sattuessa ensi sijassa aikoo puolustautua eikä hyökätä. Tällaisen puhtaasti defensivisen sodankäyntitavan kautta ei voida estää vihollisen toimia muualla. En ole tullut keskustelleeksi tästä sotilaspöytäkirjan kanssa, joten en voi sanoa mitä nämä ajattelevat asiasta.

Kävisi luonnollisesti liian pitkäksi tässä lähemmin koskella kaikkia näitä seikkoja. Olen ainoastaan tahtonut lyhyesti mainita niistä, osottaakseni millaisten olosuhteiden vallitessa Delbos tekee vierailunsa ja - miten tärkeä tämä vierailu Ranskan kannalta on.

Edellä esitettyä taustaa vastaan katsottuna ei luonnollisesti myöskään voida odottaa, että DELBOS olisi Varsovaan tullessaan otettu vastaan erikoisella innostuksella. Hänen käyntinsä^ä pidettiin kohteliaisuuskäyntinä. Lehdet kirjoittivat, niinkuin tällaisissa tilaisuuksissa on tapana, kauniita sanoja molempien maiden välisestä liitosta. Käynnillä oli virallinen leima. Kuvavaa^a on, että on puolalaisiakin, jotka ovat minulle huomauttaneet siitä erosta, mikä vallitsi sen tavan välillä millä Puolan yhteiskunta otti vastaan SANDLERin ja DELBOSin. SANDLERia kohtaan ilmaistu henkilökohtainen sympatia puuttui DELBOSin tullessa Varsovaan. Tähän vaikutti luonnollisesti sekin, että ranskalaiset lehdet ovat usein erittäin hillittömästi moittineet Puolan ulkopoliittikkaa, milloin tämä ei jossain kohdassa ole vastannut niiden toiveita ja odotuksia.

Käydessäni vähän ennen DELBOSin tuloa ulkoministeriössä, sa-
nottiin minulle siellä, ettei nyt ole kysymys mistään erikoisista neuvotteluista. Mitään neuvotteluohjelmaa ei ole sen vuoksi valmistettu. Ulkoministerin tarkoituksena on ainoastaan keskustella poliittisista kysymyksistä. / faire un tour d'horizon/. Mitä Ranskan ja Puolan välisiin suhteisiin tulee ovat ne jo niin "selviksi hiotut", ettei niistäkään ole mitään neuvoteltavaa. Minulle painostettiin aivan erikoisesti sitä, että molempien maiden välinen liittosopimus tarkoittaa toisen puolustamista ainoastaan siinä tapauksessa että tämä joutuu "provosoimattoman hyökkäyksen alaiseksi". Puola ei siis ole velvollinen missään muussa tapauksessa sokaantumaan sotaan. Vaikkakaan ei sitä suoraan sanottu, ei ollut vaikea käsittää, että tarkoitettiin sitä

lalainen emigratio voitaisiin suunnata johonkin sen käytettäväksi annettavaan alueeseen, ja että alueen puolalaisille asukkaille vakuutettaisiin määrätyt oikeudet ja taloudelliset edut. Puola haluaa siirtomaita käytettäväkseen kahdestakin syystä. Ensinnäkin se tarvitsee raaka-aineita. Toiseksi se tarvitsee alueita, johon se voi lähettää liikaväestöään, ensi sijassa juutalaisia, mutta myöskin muita. BECK sanoi minulle, että DELBOS oli pitänyt Puolan vaatimusta kohtuullisena. En ole kuitenkaan aivan varma siitä huomauttiko BECK DELBOSillekin samaa seikasta kuin minulle, nimitäin että Ranskalla on alueita, joita epäilemättä voitaisiin käyttää tähän tarkoitukseen. Ranskan väestöhän ei enää lisäännä, eivätkä ranskalaiset muutenkaan mielellään siirry siirtomaihin. Ainakin Belgian lähetti PATERNOTTE on minulle sanonut, että siirtomaita omistavat valtiot jyrkästi vastustavat edellämainitun tapaisia järjestelyjä.

DELBOS ja BECK koskettelivat myöskin kysymystä länsipaktista. Ainakin BECKin ja luultavasti DELBOSinkin käsityksen mukaan ei kysymys nykyään ole aktualinen. Ranskan ja Englannin välit Saksaan ja Italiaan eivät ole sellaisia, että voitaisiin ajatella mitään menestyksellisiä neuvotteluja. Muistutan tässä yhteydessä, että Italian ulkoministeriön alivaltiosihteeri BASTIANINI huhtikuussa Roomassa käydessäni lausui minulle käsityksensä, että länsipaktineuvotteluja voitaisiin käydä vasta Espanjan sodan päätyttyä ^{1/} BECK on joka tapauksessa saanut DELBOSilta lupauksen, että Ranska tulee neuvottelujen kuluessa ylläpitämään "läheistä yhteyttä" Puolan kanssa ja koettaa ottaa huomioon sen toivomukset. Niinkuin muistettane, on Puolassa aina oltu erittäin tyytymättömiä Locarno-sopimukseen, koska se asetti Puolan epäedullisempaan asemaan kuin länsivaltiot.

Epäilen kuitenkin tuleeko Englanti missään tapauksessa laajentamaan velvollisuuksiaan sellaisiksi, että ne käsittäisivät Puolankin turvaamista asevoimin. Nykyisten olojen vallitessa tuntuu minusta siltä, niinkuin Ranskan mielenkiinto länsipaktineuvotteluja kohtaan olisi verrattain vähäinen. Liittosuhde Englannin kanssa on epäilemättä Ranskan kannalta edullisempi.

Yleisenä käsityksenään BECK lausui, että vaikkakaan DELBOSIN käynnillä ei ole ollut mitään kouraantuntuvia tuloksia, joita mahdollisesti useilla tahoilla on odotettu, on se kuitenkin ollut erittäin tärkeä Puolan ja Ranskan keskinäisten suhteitten kannalta. Ranskalaiset ulkoministerit ovat Varsovaan tullessaan usein esittäneet vaatimuksia, jotka ovat olleet kokonaan ristiriidassa niiden periaatteiden kanssa, jotka Puola on ottanut ulkopoliittik^kansa ohjeiksi. Kun Puola ei ole voinut niihin suostua, seurasi aina tyytymättömyyden purkauksia Ranskan lehdistössä. DELBOS ei ole noudattanut edeltäjiensä esimerkkiä, vaan on pidättäytynyt kaikesta, mikä on ristiriidassa Puolan etujen kanssa. Kaikesta päättäen voidaan tätä pitää merkinä siitä, että Ranskassa käsitetään, että Puolan politiikka on otettava huomioon sellaisena kuin se todellisuudessa on, eikä sellaisena kuin muut mahdollisesti haluaisivat nähdä sen. HECKin lausunto on käsiteltävä m.m. siten, ettei DELBOS ole esittänyt Puolalle minkäänlaista paikallista turvallisuuspaktia / itäpakti/.

DELBOS on sanomalehtimiehille lausunut olevansa vakuutettu siitä, että molempien maiden välinen liittosuhde on luja ja kestävä, ja että luottamuksellinen yhteistoiminta voi edelleenkin häiriintymättä jatkua. Lausunnoissaan on hän sitäpaitsi käyttänyt HECKistä puhuesaan nimitystä "ystäväni", johon nimitykseen Ranskan johtavien poliitikkojen taholta asianomainen, niinkuin tunnettu, ei ole tottunut. Puolan presidentiltä DELBOS sai korkeimman kunniamerkin, mitä hänelle voitiin antaa, nimittäin Valkean Kotkan suurristin, kunnianosoitus, jota ei yleensä anneta kuin valtion päämiehille. Vierailu päättyi siis

siten, että ainakin Puola saattoi olla siihen täysin tyytyväinen. Tuntuu siltä niinkuin Ranska olisi tehnyt voitavansa, jotta ei pieninkään soraaääni pääsisi häiritsemään juhlatunnelmaa. Ulkoministeriölle Varsovaan saapuviksi ilmoitettujen parinkymmenen sanomalehtimie~~sten~~ten joukossa olivat ensin myöskin PERTINAX ja Madame TABOUIS, mutta nämäkin jäivät tulematta. Kuulin, että Varsovasta oli annettu ymmärtää, etteivät he olleet "persona grata" ja ettei heitä tultaisi kutsumaan illanviettoon ulkoministerin luo. Lähtiessään saikin DELBOS täyden tunnustuksen puoliviralliselta G a z e t a P o l s k a l t a, joka päätti hänen käynnilleen omistamansa artikkelin kuvaavilla sanoilla: "Puolan jäähyväiset liittoutuneen Ranskan edustajalle ovat vielä sydämellisemmät kuin hänelle lausutut tervetuliaissanat".

V. J. Linn

siten, että ainakin Puola saattoi olla siihen täysin tyytyväinen. Tuntuu siltä niinkuin Ranska olisi tehnyt voitavansa, jotta ei pieninkään soraääni pääsisi häiritsemään juhlatunnelmaa. Ulkoministeriölle Varsovaan saapuviksi ilmoitettujen parinkymmenen sanomalehtimiesten joukossa olivat ensin myöskin PERTINAX ja Madame TABOUIS, mutta nämäkin jäivät tulematta. Kuulin, että Varsovasta oli annettu ymmärtää, etteivät he olleet "persona grata," ja ettei heitä tulisi kutsumaan illanviettoon ulkoministerin luo. Lähtiessään saikin DELBOS täyden tunnustuksen puoliviralliselta G a z e t a P o l s k a l t a, joka päätti hänen käynnilleen omistamansa artikkelin kuvaavilla sanoilla: "Puolan jäähyväiset liittoutuneen Ranskan edustajalle ovat vielä sydämellisemmät kuin hänelle lausutut tervetuliaissanat".

V. J. Linn

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 13

ASIA:

Varsoossa olevan lähetystön raportti n:o 39.

Ministeri Idman

15/12 1937.

V A R S O V A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 1501/512.

Varsova SSA 15 P:NÄ joulukuuta 19 37.

VIITTAUS: ..... N

P:NÄ ..... KUUTA 19 ..... P:TTY ..... n:o .....

VIITTAUS: ..... D. U. M. ..... / ..... 19 .....

56/163 Sal. D - 37.
17/12-37
5 C13
ASIA

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Lähetystön raportti n:o 39.

Allekirjoittanut toimittaa oheisena kunnioittaen
Ulkoasiainministeriölle raporttinsa n:o 39: "Ulkoministeri
Delbosin vierailu Bukarestissa" /siv. 1 - 2/ seitsemänä-
toista kappaleena.

W. J. Holman

V A R S O V A S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 39.

Varsova ssa 15 p:nä joulukuuta 1937.

Asia: Ulkoministeri Delbosin vie-
railu Bukarestissa.

ULKOASIAIN
56/163 Jal. 37
17/12-37
5 C13

Lehdissä - erittäinkin saksalaisissa - olleiden tietojen mukaan olisi DELBOS Bukarestissa ollessaan kosketellut kysymystä Pienen Ententen valtioiden sitoumusten laajentamisesta niin, että ne käsittäisivät muualtakin kuin Unkarin taholta tulevia hyökkäyksiä. Samoin olisi hän koettanut vaikuttaa Rumanian hallitukseen siten, että tämä muuttaisi suhtautumistaan Neuvosto-Venäjään. Rumaniassa ei kuitenkaan olisi oltu suostuvaisia tähän, joten DELBOS olisi kärsinyt tappion. Tiedustellessani Rumanian täkäläiseltä lähettiläältä ZAMFIRESCULTA oliko näissä uutisissa mitään perää, kielsi hän sen jyrkästi. DELBOS oli päinvastoin välttänyt koskettelemasta mitään arkaluontoisia ja vaikeita /épineuses/ kysymyksiä. Hän oli rajoittanut yrityksensä hyvien suhteitten aikaansaamiseen.

Pidän ZAMFIRESCUN antamaa tietoa hyvin uskottavana. Ranskalla ei ole nykyään mitään mahdollisuuksia koettaa vaikuttaa Itä-Euroopan valtioihin, jotta nämä muuttaisivat politiikkansa, niin että se paremmin vastaisi Ranskan toivomuksia. Kysymyksen ollessa DELBOSin käynnistämää Varsovassa olen yksityiskohtaisesti käsitellyt Ranskan suhteita näihin valtioihin, joten en katso enää olevan syytä palata asiaan. ^{1/}

Teen kuitenkin pari huomautusta eräistä DELBOSin käynnin

1/

Vrt. läh.rap. n:o 38, 11.12.1937.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

seurauksista.

Kun Ranskan ulkoministeri nyt - vapaaehtoisesti tai pakosta ei kuulu tähän - on edes ollut koskettelematta kysymyksiä, joissa Ranskan näkökohdat eroavat Itä-Euroopan ystävävaltioiden näkökohdista, vetävät viimeainitut siitä - tahallisesti tai hyvässä uskossa - johtopäätöksen, että Ranska on hyväksynyt niiden politiikan ja on luopunut entisistä vastustuksistaan.

Edellisessä raportissani olen selostanut BECKin sanoja ja maininnut Gazeta Polskan DELBOSin lähdettyä julkaisemasta artikkelista, jossa sanotaan, että "jäähvyäiset olivat vielä sydämellisempiä kuin tervetuliaissanat". Tässä ei ole kysymys tyhjistä lauseista, vaan on aivan selvää, että Puola pitää itseään "voittajana". Saksalaismielisyteen taipuvainen Skowo lausuu saman ajatuksen jyrkemmin ja on suorastaan epäkohtelias: "Kun eivät Venäjä ja Tšhekkoslovakia enää ole riittäviä tukia Ranskalle kansainvälisessä politiikassa, on sen koetettava galvanisoida kuolemaisillaan olevaa ranskalais-puolalaista ja ranskalais-rumaniaalaista liittoa. Puolaa ja Rumaniaa ei voida enää kohdella köyhinä sukulaisina, vaan on käytettävä kauniita lauseita Puolasta ja kutsuttava sitä tärkeäksi tekijäksi Euroopan rauhan ylläpitämisessä".

Tulevaisuus tulee luullakseni osottamaan, että Pariisin on vaikea koettaa voittaa takaisin asemia, joilta nyt on katsottu täytyvän peräytyä.

Ministeri:

W. J. Edman

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 13

ASIA: _____

Varsovassa olevan lähetystön raportti n:o 40.

Ministeri Toivanen

18/12 1937.

V A R S O V A S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

KIRJELMÄ n:o 1524/522.

57/163 Sal. 27.

Varsova SSA 18 P:NÄ joulukuuta 19 37. 21/12.27

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Lähetystön raportti n:o 40.

Allekirjoittanut lähettää oheisena kunnioittaen
Ulkoasiainministeriölle raporttinsa n:o 40: "Lordi Halifaxin
käynti Saksassa" /siv. 1 - 4/ seitsemänatoista kappaleena.

V. J. Linn

V A R S O V A S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 40.

Varsova ssa 18 p:nä joulukuuta 1937.

Asia: Lordi Halifaxin käynti

Saksassa.

KOASSIANNITTE	57/163 Pal.	37.
21/12-37		
5	Q 13	

Olen ollut tilaisuudessa keskustelemaan erään henkilön kanssa joka on lukenut saksalaisen kysymyksessä olevien keskustelujen johdosta laaditun salaisen kertomuksen. Saamani tiedot ovat luonnollisesti täysin luottamuksellisia ja kertojani on pyytänyt minua olemaan kirjoittamatta asiasta edes Helsinkiin, joten pyydän että niitä pidetään täysin salaisina.

Ministeri Gripenberg on eräässä Ministeriölle lähettämässään mielenkiintoisessa raportissa kosketellut otsikossa olevaa asiaa. Minusta tuntuu, niinkuin ministeri Gripenbergin kertojan tai sen henkilön esitys, jolta tämä oli saanut tietonsa, ehkä olisi liian negatiivinen. Tämä johtunee mahdollisesti siitä, että, niinkuin ministeri Gripenberg itse sanoo, Englannissa on niitä, jotka alusta pitäen asettuivat epäilevälle kannalle ja nyt, eräänlaisella tyydytyksellä, katsovat voivansa todeta, ettei keskustelu ole antanut tuloksia ja ettei se siis voi johtaa mihinkään positiiviseen tulokseen.

Lordi Halifax oli keskustelujen aikana ollut erittäin pidättyväinen ja varovainen, mistä johtui, että myöskin saksalaisella taholla aivan ylimalkaisesti kosketeltiin asioita syventymättä mihinkään yksityiskohtiin. Saksan johtavissa piireissä katsotaan myöskin senvuoksi, että käynnin merkitystä on liioiteltu. Toistaiseksi on ainoastaan

JAKELUOHJE:

Lähetystöille ja sotilas-
viranomaisille.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.
Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

niinkuin lordi Halifax itse sattuvasti sanoi, aukaistu ovi vastaisille neuvotteluille.

Siirtomaita koskeva kysymys muodosti luonnollisesti keskustelujen pääkohdan. Hitler huomautti erikoisesti m.m. siitä, että saksalaisista tuntuu loukkaavalta kun siirtomaiden menetystä perusteltiin sillä etteivät saksalaiset kykenisi niitä hoitamaan.

Ministeri Gripenbergin raportissa sanotaan: "Kertojani ei kyllä tietänyt missä muodossa hra Hitler oli esittänyt varaumansa, mutta piti enemmän kuin todennäköisenä, ettei Saksa ole valmis antamaan minkäänlaisia Tshekkoslovakiaa taikka Itävaltaa koskevia sitoumuksia. Näihin maihin sekä niitä koskevaan politiikkaansa nähden Saksa siis edelleenkin pidättäisi itselleen - kuten täällä sanotaan - vapaat kädet." Lordi Halifax ei ole kosketellutkaan kysymystä joistakin Saksan annettavista sitoumuksista edellämäinnittuihin maihin nähden siinä tapauksessa, että se saisi siirtomaansa tai osan niistä takaisin. Lordi Halifaxin pidettyväisyys johtui ilmeisesti siitä, ettei hän edes vielä katsonut voivansa edellyttää varmana, että Saksan siirtomaavaatimuksiin myönnätyksiin. Kysymys Saksan annettavista vastalupauksista ei siis myöskään nyt ollut käsiteltävänä. Osoituksena siitä suuresta pidättyväisyydestä, jota m o l e m m i n p u o l i n keskustelun aikana osotettiin, mainittakoon, ettei Hitler esim., niinkuin yleisesti näytään luultavan, vaatinut autonomiaa Tshekkoslovakian saksalaisille, vaan oli ainoastaan rajoittunut huomauttamaan, että "heitä on kohdeltava hyvin". /Muistutan tässä yhteydessä, että Hitler on jo parisen kertaa ilmoittanut olevansa periaatteessa valmis solmimaan nonagressiosopimuksen Tshekkoslovakian kanssa./

Mitä Itävaltaan tulee, oli Hitler viitannut Saksan ja Itävallan väliseen sopimukseen, joka hänen mielestään on onnellisella tavalla järjestänyt Saksan ja Itävallan väliset suhteet.

Halifax oli myöskin maininnut Danzigin kysymyksen. Keskustelun kuluessa oli todettu, että Saksan ja Puolan hallitukset ovat koettaneet keskinäisten neuvottelujen avulla määritellä vapaakaupungin aseman siten, ettei se antaisi sille konfliktteihin.

Kysymyksen johdosta on kertojani nimenomaan painostanut, ettei toistaiseksi ole ollut kysymyistäkään Saksan annettavista erikoisista sitoumuksista.

Välimeren kysymystä ja länsipaktia ei ole laisinkaan kosketeltu. Se seikka, ettei Halifax puhunut länsipaktista, osottaa mielestäni, ettei Englannissakaan ole olemassa kovin suurta mielenkiintoa sitä kohtaan. Ranskan mielenkiinto on luullakseni samoin vähentynyt.

Hitler oli ilmoittanut Halifaxille, että Saksa on suostuvainen yleisiin eurooppalaisen rauhan turvaamista tarkoittavan järjestelmän aikaansaamista koskeviin neuvotteluihin, mutta ettei se suostu palaamaan takaisin Kansainliittoon, jonka tarkoituksena on asevoimin pitää valtioitten rajoja muuttumattomina /kollektiivinen garantia/ ja jonka ulkopuolella ovat useat huomattavat valtiot.

Kertojani arvelun mukaan Saksan äskeisessä tiedoksiannossa olevat sanat, ettei se koskaan palaa Kansainliittoon tarkoittaisivat nykyistä epätäydellistä liittoa, eikä jonkinlaista Kansainliittoa yleensä. Pääpainoa ei olisi pantava sanaan *n i e m a l s*, vaan *d e n /in d e n Völkerbund zurückkehren/*.

Luulen kuitenkin, että Italian ero ja Saksan tiedonanto ovat omiaan vaikeuttamaan Saksan ja Englannin neuvotteluja, koska ne vaikuttavat epäedullisesti Englannin yleiseen mielipiteeseen. Se seikka, ettei Saksa suostu kollektiiviseen garantiaan, ei luonnollisesti voi estää sovintoon pääsemistä, jos sitä todella halutaan, eikä neuvotteluja käydä ainoastaan "silmlälumeeksi" /windowdressing/. Saksahan jo nykyisessäkin Kansainliitossa ollessaan oli tehnyt tätä seikkaa koskevan va-

rauman. "Kollektiivinen garantia" on sitäpaitsi yhä enemmän tullut teoreettiseksi iskusanaksi, johon ei kukaan enää usko. Niin kiristynyt kuin tilanne on, olisi perin valitettavaa jos eivät Hitlerin ja Halifaxin neuvottelut veisi mihinkään tulokseen. Luulen, että yleinen mielipide sekä Englannissa että Saksassa sitä suuresti valittaisi. Niiden raukeaminen veisi yhä suurempaan kahtiajakoon ja vaikeuttaisi yhä enemmän puolueettomien pienten valtioiden asemaa.

M i n i s t e r i :

W. J. L. L. L.